

Kristof Goossens
20000814

De muur:

Meer veiligheid voor Israël of annexatie van Palestijns land?

Promotor: Prof. Dr. Sami Zemni.

Universiteit Gent
2^e licentie politieke en sociale wetenschappen
optie: internationale politiek.
Academiejaar 2004-2005.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
A. Duiding van de onderzoeksvraag en de gekozen methodiek	4
B. Structuur van de scriptie	7
Hoofdstuk 1: De muur voorgesteld	9
1.1 De historische dimensie van de muur	11
1.2 De muur: feiten en gegevens	14
1.2.1 Casus Qalqilya	18
1.3 De route van de muur	21
2.3.1 Het traject van de muur	21
2.3.2 De route van de muur en de Routekaart	22
1.4 De ommuring rond de Gazastrook	24
Hoofdstuk 2: Het belang van water bij de bouw van de muur	27
2.1 De Israëlische greep op het Palestijnse water	29
2.2 De Palestijnse waterbronnen	32
2.3 De invloed van de muur op de waterproblematiek	34
2.4 Kort overzicht van andere milieueffecten door de bouw van de muur	37
Hoofdstuk 3: De socio-economische gevolgen van de muur	40
3.1 Economische afhankelijkheid	42
3.2 De gevolgen van de muur op sociaal en economisch vlak	45
3.2.1 Impact op de Palestijnse landbouw	45
3.2.2 Het niet volgen van de Groene Lijn: restricties op de bewegingsvrijheid	48
3.2.3 Sociale fragmentatie	51
3.3 Economisch unilateralisme	53
Hoofdstuk 4: De muur in Jeruzalem	57
4.1 De israëlisering van Jeruzalem	59
4.2 De impact van de muur op sociaal vlak	63
4.3 De economische impact van de muur	65
4.4 De politieke gevolgen van de muur	70
Hoofdstuk 5: Het internationaal recht en de muur	73
5.1 Het Internationaal Humanitair Recht in de Bezette Gebieden	75
5.2 Mensenrechten in de Bezette Gebieden	78
5.3 Israëlische rechten en plichten inzake eigendom in de Bezette Gebieden	82
5.4 De militaire noodzaak	84
5.5 Vernietiging van eigendommen: een militaire noodzaak?	86
5.6 Het Internationaal Gerechtshof en het Israëlische Hooggerechtshof	88

Hoofdstuk 6: Brengt de muur meer veiligheid voor Israël?	90
6.1 De Palestijnse terreur	92
6.1.1 Het fenomeen zelfmoordaanslagen	92
6.1.2 Een beknopt overzicht van de belangrijkste Palestijnse terreurorganisaties	94
6.2 Het doel van de muur: veiligheid	98
6.3 De route van de muur: veiligheid en andere overwegingen	101
6.4 De impact van de muur op de Israëlische veiligheid	105
Samenvatting	109
Bibliografie	I-VI
Bijlagen	

Inleiding

A. Duiding van de onderzoeksvraag en de gekozen methodiek

Reeds meer dan 35 jaar leven de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever, in de Gazastrook en op de Golanhoogte onder militaire bezetting. Sinds de Zesdaagse Oorlog in 1967 werden er ongeveer 200 nederzettingen uit de grond gestampt in deze zogenaamde Bezette Gebieden. Inmiddels wonen er naast de 3,5 miljoen Palestijnen ook meer dan 400.000 joodse kolonisten die bescherming genieten van het Israëliëse leger. In december 1987 komt de Palestijnse bevolking massaal in opstand tegen de bezetting. Deze Eerste Intifada eist vele mensenlevens, vooral aan Palestijnse kant. Het Arabisch woord *intifada* betekent letterlijk “van zich afschudden”. Dat was dan ook de bedoeling van de opstand: zich bevrijden van het juk van de Israëliëse bezetter en de meer dan 1100 verschillende militaire orders. Als in 1991 de Golfoorlog uitbreekt, bloedt de Intifada langzaam maar zeker dood.

De Oslo-Akkoorden van 1993 betekenden het officiële einde van de Eerste Intifada. Ondanks deze akkoorden komt er geen definitieve vrede en vallen er ook tijdens de Tweede Intifada, sinds september 2000, heel wat slachtoffers. De Palestijnse opstand begon na het mislukken van Camp David en de provocerende wandeling van Ariel Sharon. De toenmalige oppositieleider van de Likoedpartij bezocht op 28 september de Tempelberg, die door Yasser Arafat eerder was uitgeroepen tot heilige grond. Het voortdurend opblaiende geweld en de daaraan verbonden economische gevolgen maken dat de helft van de bevolking in de Bezette Gebieden onder de armoedegrens leeft en dus moet rondkomen met het equivalent van twee dollar per dag. Uiteraard heeft het aanslepende conflict ook heel wat gevolgen voor de Israëliëse bevolking. Zij hebben immers te kampen met een diepgewortelde angst voor zelfmoordaanslagen. Israël reageert met harde militaire acties tegen dit geweld.

Tegen deze achtergrond van aanslagen en represailles begon Israël in juni 2002 met de bouw van de muur op de Westelijke Jordaanoever. Met een geschatte lengte van 650 kilometer zal de muur de leefruimte van de Palestijnse bevolking beperken tot 45% van de Westbank. Volgens de joodse staat zou er niets anders opzitten dan over te gaan tot de constructie van een zogenaamde veiligheidsmuur om de veiligheid van zijn burgers te garanderen. Deze muur zou de toegang tot Israël voor zelfmoordcommando's moeten verhinderen. Op sommige plaatsen staat er een acht meter hoge betonnen constructie, op andere plaatsten neemt de muur dan weer de vorm aan van een metalen hek omgeven door grachten en prikkeldraad. Het gaat hier echter niet om een afscheiding rondom de Westelijke Jordaanoever, maar wel om een constructie pal in dit gebied. De muur bevindt zich immers niet op de Groene Lijn maar loopt ten oosten ervan. Hierdoor vrezen vele Palestijnen dat Israël met deze unilaterale scheidingsmaatregel meer beoogt dan enkel veiligheid. Door de muur ten oosten van de Groene Lijn te bouwen annexeert Israël immers de facto Palestijns land.

In dit kader formuleerde ik mijn onderzoeksvraag: brengt de muur meer veiligheid voor Israël of annexeert hij Palestijns land? Volgens het officiële discours van de Israëliëse overheid heeft de muur enkel veiligheid tot doel. De Palestijnen betwijfelen dit dan weer en wijzen erop dat een afscheiding die enkel en alleen dat doel beoogt, zou worden gebouwd op de Groene Lijn. Aangezien dat niet het geval is, vrezen zij dat de Israëliëse regering een verborgen agenda heeft. Ze zien de muur als een instrument om land in te lijven bij de joodse staat en als een verdere stap in de afsluitingspolitiek van Israël. Beide zienswijzen zullen in de scriptie aan bod komen. Er zal ook aandacht zijn voor de politieke, sociale en economische impact van een dergelijke unilateraal opgelegde scheidingsmaatregel.

In dit conflict beschikken beide partijen, net als in de meeste conflictsituaties, over hun eigen waarheid en hun eigen interpretatie van “de feiten”. Dit wordt dan ook weerspiegeld in het gebruikte discours. Ten aanzien van de muur worden er dan ook verschillende begrippen gehanteerd. Zo hebben de Israëli's het liever over *the security fence*, een veiligheidsschutting. Deze benaming moet de publieke opinie overtuigen dat het beoogde doel van de muur enkel veiligheid is en dat de overheid geen verborgen agenda heeft. Een benaming als *the wall* zou immers teveel verwijzen naar de Berlijnse Muur, een vergelijking die de Israëlische regering absoluut wil vermijden. De Palestijnen hebben het dan weer over *de Apartheidswall*, een begrip dat verwijst naar het Apartheidsregime in Zuid-Afrika. Ik zal in mijn scriptie neutrale begrippen gebruiken, zoals *de muur*, teneinde mijn onderzoeksvraag zo objectief mogelijk te kunnen beantwoorden.

In een conflict waar het gebruikte discours een grote rol speelt, leek het mij dan ook aangewezen om een constructivistische invalshoek te gebruiken. Het grote voordeel van een dergelijke methode is dat het constructivisme de nadruk legt op de macht van het discours. De studie hiervan komt neer op het nagaan van de relatie tussen het gehanteerde taalgebruik en hoe dit de sociale structuur vorm geeft en het gedrag van de actoren bepaalt. Het gehanteerde discours is immers verantwoordelijk voor hoe actoren zichzelf definiëren en daaruit volgend hun belangen formuleren. Zodoende passen ze hun gedrag aan deze mentale constructies aan. Bij wijze van voorbeeld kunnen we de houding van de publieke opinie tegenover de bouw van de muur aangeven. Doordat de regering van Sharon blijft hameren op de noodzakelijkheid van een veiligheidsmuur en tegelijk een vijandbeeld van de Palestijnen schetst, staat de overgrote meerderheid van de Israëlische bevolking achter het idee van een scheidingswand. Bepaalde dreigingen die niet binnen het officiële discours passen, zoals een groeiend extremisme bij de ommuurde Palestijnse bevolking, worden dan ook als minder bedreigend gepercipieerd.

Bovendien stelt het constructivisme dat agent (dit zijn de actoren) en structuur wederzijds bepalend zijn. Beide staan niet los van elkaar en het is evenmin zo dat de ene primeert op het andere. Uiteraard beïnvloedt de structuur de actoren; voor elke actor is die immers steeds aanwezig van in het begin. Toch staat ook de structuur niet vast. Actoren kunnen immers de situatie herinterpreteren en op deze manier het uitzicht van de structuur aanpassen. Aangezien actoren de structuur definiëren en eventueel aanpassen aan de hand van de reeds bestaande structuur, zijn agent en structuur wederzijds bepalend.¹

Naast de politiek-theoretische invalshoek maakte ik waar mogelijk in de scriptie ook gebruik van cijfergegevens, tabellen en grafieken. Hoewel cijfergegevens vaak de schijn hebben van een zekere objectiviteit, is het nuttig om er rekening mee te houden van welke bron ze afkomstig zijn. In een conflict waar het discours van een dermate groot belang is, kan de verleiding ontstaan om een aantal cijfers “wat bij te stellen” zodat ze passen in het gehanteerde kader.

Mijn bronnenmateriaal heb ik bij elkaar gezocht in de bibliotheken van de Universiteit Gent en van de Vakgroep Derde Wereld, evenals in de stadsbibliotheken van Aalst en Gent. Ook het internet bood een veelheid aan informatie.

Voor de volgende websites zijn een meerwaarde geweest:

¹ COOLSAET, Rik, *Theorie van de internationale betrekking*. Gent, Onuitgegeven document, 2003, pp. 162-165.

- <http://www.nad-plo.org/> van de PLO
- <http://www.stopthewall.org/> van de Anti-Apartheid Wall Campaign
- <http://domino.un.org/> van UNISPAL
- <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/default.htm> van het Israëliische Ministerie van Defensie

Voor het schrijven van deze scriptie gebruikte ik, naast het opgezochte en het geciteerde bronnenmateriaal, ook mijn eigen ervaringen. Ik bracht van 29 maart tot 6 april namelijk een plaatsbezoek en deed op deze manier aan factfinding. Mijn uitvalsbasis was Oost-Jeruzalem vanwaar ik met allerlei Palestijnse en Israëliische NGO's ben gaan praten, onder andere met B'tselem, ICAHD (Israeli Committee Against House Demolitions), Peace Now, AIC (Alternative Information Centre), PASSIA (Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs) en UPMRC (Union of Palestinian Medical Relief Committees). De gesprekken met deze ervaringsdeskundigen lieten mij toe een beter inzicht te krijgen in de effecten van de muur. Voorts bracht ik een bezoek aan Abu Dis, Betlehem, Jayyous en het beruchte Qalqilya. Op deze manier kwam ik in contact met de plaatselijke bevolking en ondervond ik heel wat restricties aan den lijve, zoals onder andere de controles aan de verschillende checkpoints en de beperkingen op de bewegingsvrijheid door de aanwezigheid van de muur. Dit bezoek deed me het Palestijns-Israëliisch conflict en de controverse rond de muur pas echt ten volle begrijpen.

B. Structuur van de scriptie

Na de inleiding zal de muur in het eerste hoofdstuk worden voorgesteld. Allereerst worden hier de historische wortels van de doctrine van de “IJzeren muur” geschetst. Op deze manier zal er nagegaan worden wie eigenlijk de oorspronkelijke vader is van het huidige project. Daarna gaan we dieper in op de vraag wat de muur nu precies is. De muur bestaat immers niet alleen uit betonnen elementen of uit een metalen hekwerk, maar is een hele constructie met een gemiddelde breedte van 40 à 50 meter. De impact van de muur op het dagelijkse leven in de Bezette Gebieden wordt weergegeven aan de hand van een casus over de ommuurde Palestijnse stad Qalqilya. Vervolgens wordt het traject van de muur van naderbij bekeken en wordt er onderzocht welk effect de route van de muur heeft op de Road Map. Het laatste deeltje van het eerste hoofdstuk laat ons kennis maken met dat andere hek: de ommuring rond de Gazastrook

In het tweede hoofdstuk gaan we het belang van water na bij de bouw van de muur. Het traject van de muur isoleert immers niet enkel Palestijns land tussen de Groene Lijn en de scheidingswand, hij isoleert ook een aantal Palestijnse waterbronnen van de rest van de Westelijke Jordaanoever. Hierdoor kunnen er heel wat landbouwgronden niet of onvoldoende bevoeid worden. Hoewel er zich voldoende grondwaterbekkens onder de Westelijke Jordaanoever bevinden, zijn er toch heel wat Palestijnen in dit gebied afhankelijk van regenwater. De toegang tot dit water wordt hen echter ontzegd door de joodse staat. Deze Israëliëse greep op het Palestijnse water en de invloed van de muur op de waterproblematiek worden in dit hoofdstuk uitvoerig besproken. Vervolgens wordt er een beknopt overzicht gegeven van enkele andere milieueffecten van de muur.

De socio-economische gevolgen worden onderzocht in het derde hoofdstuk. Eerst bespreken we de Palestijnse afhankelijkheid van Israël op economisch vlak, waarna we dieper ingaan op de gevolgen van de muur. Allereerst komt de impact van de muur op de Palestijnse landbouw aan bod. Hij grendelt immers waterputten af van de gronden die ze moeten bevoeien en beperkt de toegang van de landbouwers tot hun gronden. Vervolgens worden de beperkingen op de Palestijnse bewegingsvrijheid onderzocht. De muur is immers een verdere stap in de afsluitingspolitiek van Israël. Ten slotte gaan we dieper in op de sociale fragmentatie ten gevolge van de scheidingsmaatregel. Families, vrienden en kennissen worden immers van elkaar geïsoleerd. Alweer speelt het niet volgen van de Groene Lijn hier een grote rol. Het hoofdstuk sluit af met de bedenking dat de muur een verdere stap is in de unilaterale koers die Israël vaart op economisch vlak.

De vorige hoofdstukken handelen vooral over de muur op de Westelijke Jordaanoever en over de seam zone. Toch kunnen we in een scriptie over de muur niet om de stad Jeruzalem heen. Het is één van de meest betwiste steden ter wereld en één van de grote struikelblokken in het conflict tussen Arabieren en joden. De Israëliërs zien Jeruzalem als een ondeelbare stad en als de hoofdstad van de joodse staat. De Palestijnen daarentegen beschouwen Oost-Jeruzalem als Palestijns gebied en zien dit stadsdeel als de hoofdstad van hun toekomstige onafhankelijke staat. Het vierde hoofdstuk handelt dan ook volledig over Jeruzalem. Eerst wordt de zogenaamde israëlisering van de stad besproken aan de hand van het demografische argument. Vervolgens worden de gevolgen van de muur nagegaan en dit zowel op politiek, economisch als sociaal vlak. Door de route van de unilaterale scheidingsmaatregel komt Oost-Jeruzalem immers ten westen, en dus aan de Israëliëse kant, van de muur te liggen. Hierdoor worden de communicatie, de sociale en economische banden en de politieke samenhang tussen het oostelijke stadsdeel van Jeruzalem en de Westelijke Jordaanoever ernstig geschaad.

In het vijfde hoofdstuk bekijken we of de muur in overeenstemming is met het internationaal recht. Eerst wordt het Internationaal Humanitair Recht besproken, dat ook van toepassing is in de Bezette Gebieden. Vervolgens gaan we na welke mensenrechten er geschaad worden door de constructie van een scheidingsmuur op de Westbank. Of Israël zijn rechten en plichten naleeft in de Bezette Gebieden in overeenstemming met de Vierde Conventie van Genève, zal eveneens worden onderzocht. Een veel gebruikt achterpoortje aangaande de plichten van een bezettingsmacht is de zogenaamde militaire noodzaak. In hoofdstuk 5 zal dan ook worden nagegaan wat dit begrip eigenlijk inhoudt. Ten slotte wordt er een overzicht gegeven van de bestaande rechtspraak over de muur door het Israëlische Hooggerechtshof en het Internationaal Gerechtshof in Den Haag.

In hoofdstuk 6 wordt de vraag beantwoord of de muur nu inderdaad meer veiligheid brengt voor Israël. We gaan dieper in op het fenomeen zelfmoordaanslagen en geven een kort overzicht van de belangrijkste Palestijnse terreurorganisaties. Vervolgens wordt onderzocht of de muur enkel meer veiligheid tot doel heeft zoals het officiële Israëlische discours laat uitschijnen. We vragen ons eveneens af hoe het volgens de Israëlische overheid te verklaren valt dat de route van de muur afwijkt van de Groene Lijn. Critici zeggen immers dat een scheidingswand die enkel meer veiligheid beoogt misschien nog het best op deze demarcatielijn kan worden gebouwd. Voorts bekijken we enkele andere overwegingen dan de veiligheid, die volgens de Israëli's hebben bijgedragen tot het huidige traject van de muur. Tot slot proberen we via enkele statistieken en cijfergegevens een inzicht te krijgen in de impact van de muur op de veiligheid van Israël. Want daar draait het, althans volgens Israël, toch allemaal om.

In mijn samenvatting ten slotte zal ik een heldere synthese van mijn scriptie voorleggen. Bovendien zal er een antwoord worden gegeven op mijn onderzoeksvraag: brengt de muur meer veiligheid voor de Israëlische staat of beoogt hij het annexeren van Palestijns land?

Hoofdstuk 1:

De muur voorgesteld

Terwijl er wereldwijd muren en grenzen wegvallen en vervagen, grijpt de staat Israël terug naar een veiligheidsconcept dat toenadering tussen volkeren per definitie onmogelijk maakt. Op het grondgebied van de Westelijke Jordaanoever bouwt Israël momenteel aan een scheidingsmuur die in totaal meer dan 650 kilometer lang moet worden. Dit terwijl de Groene Lijn, de demarcatielijn van 1949 tussen Israël en de Westbank, niet meer dan 320 kilometer bedraagt. De muur volgt dus met andere woorden de Groene Lijn niet, maar snijdt diep in Palestijns gebied. Daarnaast staat ook de bouw van een oostelijke muur gepland om de Jordaanvallei af te zonderen. Hierdoor zal er nog eens 350 kilometer muur bijkomen. Uiteindelijk zal de Westelijke Jordaanoever dan in drie geïsoleerde Palestijnse kantons worden opgedeeld: een noordelijk kanton (het district van Nablus), een centraal kanton (het district van Ramallah) en een zuidelijk kanton (het district van Betlehem en Hebron). Deze districten worden van elkaar afgesneden en bovendien wordt Oost-Jeruzalem volledig afgegrensd van de rest van de Westelijke Jordaanoever. In bijlage 1 zien we een gedetailleerde route van de muur. Hieronder vinden we een kaartje met de beruchte grenzen van 1967.

Source: United Nations Information System on the Question of Palestine (UNSPAC)
<http://domino.un.org>

1.1 De historische dimensie van de muur

Het idee van een fysieke muur werd voorafgegaan door de gedachte van een “IJzeren Muur”. Om de zogenaamde “doctrine van de IJzeren Muur” te begrijpen, moeten we diep in het verleden graven. Het gaat allemaal terug naar het einde van de negentiende eeuw, toen Theodor Herzl de basis legde voor het zionisme. Hij propageerde een exclusief joodse staat om zo de joden voorgoed te vrijwaren van vervolgingen, waar ze in Europa al vaker het slachtoffer van waren. Al heel snel besloot zijn aanhang dat dit joodse thuisland in Palestina zou verrijzen. We zien dus dat het zionisme hier wordt gekenmerkt door een koloniaal karakter: het doel is het land van een ander volk te veroveren door de oorspronkelijke bewoners te vervangen door joden. De inheemse bevolking van Palestina zou dus moeten opkrassen. Dat begreep ook Vladimir Jabotinski, één van de radicaalste opvolgers van Herzl. In 1923 schreef hij het artikel “De IJzeren Muur”. Hierin presenteerde hij een strategie die de zionistische beweging in staat moest stellen zich van zoveel mogelijk Palestijnen te ontdoen en het grootste deel van hun land in te lijven. Op basis van deze doctrine van Jabotinski werd de staat Israël gevestigd en later uitgebreid door allerlei vormen van bezetting.²

Volgens Jabotinski zal ieder inheems volk verzet blijven bieden aan buitenlandse bezetters, zolang het de hoop koestert dat het zich van de indringers kan bevrijden. Dus zolang er hoop is dat Palestina niet het grondgebied van de joodse staat zal worden, zullen de Palestijnen zich blijven verzetten tegen de joodse aanwezigheid. Het strijdplan van Jabotinski is even eenvoudig als wreed: ontnem het Palestijnse volk in deze gewoon elk sprankeltje hoop. Met andere woorden, maak hen het leven onmogelijk zodat zij zich ofwel moeten neerleggen bij de joodse hegemonie ofwel maar moeten emigreren. Zo moest de voortdurende kolonisatie, gesteund door een oppermachtig leger, de tegenstand van de oorspronkelijke bewoners van het gebied breken. In dit denken is ook het negeren van internationale druk vervat, hoewel Jabotinski dit niet letterlijk uitsprak. Deze doctrine stond model voor de latere Israëliische leiders: met diplomatieke, politieke en militaire acties de Palestijnse maatschappij onleefbaar maken. Ook David Ben Gurion, de vader van de staat Israël, adopteerde deze doctrine. Dit denken kent vele verschijningsvormen, zoals het vestigen en uitbreiden van joodse nederzettingen rondom Palestijnse woongebieden en het instellen van grote militaire terreinen in de bezette gebieden. Sinds juni 2002 wordt de “IJzeren Muur” ook in concrete vorm opgericht.³

De bouw van de muur werd begonnen onder de huidige premier Ariel Sharon. Toch komt het oorspronkelijke idee van een unilaterale scheiding niet van Sharon, maar werd het voor het eerst geopperd door voormalig premier Ehud Barak. Die zei immers in 1998 op de Israëliische televisie dat “*er een fysieke scheiding met de Palestijnen nodig is*” en dat de joodse staat “*behoefte heeft aan vrede en afscherming*”. Nog volgens Barak moet Jeruzalem eeuwig onder de Israëliische controle staan en kan er geen sprake zijn van een terugtrekking tot de grenzen van 1967. Het is voor hem eveneens onbespreekbaar dat er een buitenlands leger ten westen van de Jordaan komt. Bovendien verklaart hij dat de meeste kolonisten in Judea en Samaria in grote nederzettingenblokken gegroepeerd zullen worden.⁴

² KUITERT, Hans, RABBANI, Mouin, Palestina, land zonder vrede. Een kritische beschouwing van de aanhoudende crisis in het Midden-Oosten. 's Gravenhage, Uitgeverij BZZTÔH, 2004, pp. 25-30.

³ VAN ELZEN, Sus, De zigzagmuur. Israël en Palestina tussen twee staten. Leuven, Uitgeverij Van Halewyck, 2004, pp. 65-69.

⁴ HERREMANS, Brigitte, De muur van schande doet veel stof opwaaien. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 53-54.

Hiermee somde Barak de prioriteiten van de Israëlische politiek kort op. Hij liet er geen twijfel over bestaan dat de controle over de Palestijnse gebieden niet zal worden opgegeven. Zijn regering overwoog ook geen bevrizing, laat staan een ontmanteling van de nederzettingen. Met deze standpunten trok Israël in de zomer van 2000 naar de onderhandelingen van Camp David. De stugge Israëlische houding over deze twee hete hangijzers waren onaanvaardbaar voor de Palestijnse delegatie. Ook de status van Oost-Jeruzalem, dat op termijn de hoofdstad van de toekomstige Palestijnse staat moet worden, was een breekpunt en leidde mee tot het mislukken van de vredesbesprekingen van Camp David. Als reactie op deze “onverzoenlijke Palestijnse houding” aan de onderhandelingstafel voerde Barak de politieke en militaire druk op de Palestijnen op. Een unilaterale scheiding is voor hem het ideale drukkingsmiddel. Het idee van een muur was dus oorspronkelijk afkomstig van de Arbeiderspartij van Ehud Barak. Het ging hem, in tegenstelling tot de officiële retoriek van Sharon nu, niet om een barrière uit veiligheidsoverwegingen, maar wel om een fysieke scheiding tussen de twee bevolkingsgroepen en om het behouden van een joodse demografische meerderheid in Israël.

Vele Israëlische politici zagen echter in dit scheidingsplan een tegenstelling met het beleid inzake de Bezette Gebieden. Dat beleid bestaat er immers in om zoveel mogelijk gebied bij Israël in te lijven en precedenten te creëren om op die manier de bezetting onomkeerbaar te maken. Een fysieke scheiding tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever zou als een politieke grens worden beschouwd en aldus regelrecht indruisen tegen deze politiek. Bovendien zou een muur op de Groene Lijn betekenen dat de nederzettingen die ten oosten van die muur liggen, ingesloten worden in Palestijns gebied. Het oorspronkelijke plan stuitte dan ook op heel wat verzet in rechtse kringen. Het plan voorzag immers in de bouw van een hek langs de Groene Lijn dat tot zes kilometer landinwaarts kon lopen om zo de grote nederzettingen bij Israël in te lijven. Vanuit rechtse hoek werd dat plan afgewezen uit vrees dat de muur de politieke grens zou worden en dat Israël op die manier de controle zou verliezen over de Westelijke Jordaanoever, wat men in rechtse kringen absoluut wou vermijden. Er werd vooral gehamerd op veiligheidsredenen en het belang van het cultureel historische patrimonium om de controle over de Westbank te behouden. De kolonisten startten eveneens een grootschalig lobbyinitiatief. Hun doel was om de nederzettingen bij Israël te voegen.⁵

Op 28 september 2000 maakte Sharon een wandeling op de Haram as Sharif of de Tempelberg, een heilige plaats voor de moslims. De vlam sloeg in de pan en de Tweede Intifada of de Al-Aqsa Intifada was geboren. Hierdoor veranderde er heel wat. In 2001 won de Likoedpartij de Israëlische parlementsverkiezingen en werd er een coalitieregering gevormd met Sharon aan het hoofd van een regering van nationale eenheid, met hierbij ook de Arbeiderspartij. Hoewel Sharon eerst sterk was gekant tegen het idee van een muur, zag hij er nu een kans in om de muur te gebruiken voor een maximale controle over de Palestijnse gebieden. Maar het was pas toen de regering zich van de gematigde Arbeiderspartij had bevrijd, dat ze het project echt kon heroriënteren. De regering Sharon paste de route van de muur aan. In het nieuwe plan wordt er sterk afgeweken van de Groene Lijn en snijdt de muur tot diep in de Westelijke Jordaanoever. Sharon ontwierp zijn plan conform zijn eigen voorstel dat een Palestijnse staat, als die er al zou komen, enkel in de A- en B- gebieden zou kunnen liggen. De Palestijnse gebieden werden immers na de Oslo-Akkoorden van 1993 opgedeeld in drie zones: een zone A (onder Palestijnse administratie en veiligheid), een zone B (onder Palestijnse administratie en Israëlische veiligheid) en een zone C (onder Israëlische

⁵ HERREMANS, Brigitte, De muur: feiten en cijfers.

<http://www.jehoofdtegendemuur.at10.be/muur/pdfvoorlopig/achtergrondossier.pdf> op 07/04/2005.

administratie en veiligheid). De regering Sharon had er dan ook geen problemen mee dat de muur min of meer de omtrek van de A- en de B- zones zou volgen. Op deze manier kwamen immers de belangrijkste nederzettingen, met inbegrip van het gebied Groot-Jeruzalem, aan de westkant van de muur te liggen. Zo kregen de joodse kolonisten een bijna onbeperkte bewegingsvrijheid en konden vele van hun kolonies ongehinderd bij Israël ingelijfd worden. Palestijnse dorpen en steden in de nabijheid van de muur werden nu meer en meer een getto. De grenzen van een toekomstige Palestijnse staat werden op een dusdanige manier afgebakend dat het acceptabel werd voor het grootste deel van rechts. Vanaf hier accepteerde Sharon het idee van een muur als grens.⁶

Sharon legitimeert de muur door het veiligheidsdiscours. De scheidingsmuur moet potentiële zelfmoordcommando's tegenhouden en het aantal aanslagen drastisch verminderen. De muur wordt bovendien voorgesteld als een tijdelijke maatregel, die volgens de Israëlische overheid noodzakelijk is omdat de Palestijnse Autoriteit niet hard genoeg optreedt tegen de eigen bevolking. Door dit veiligheidsdiscours te hanteren verzekerde Sharon zich van de steun van de bevolking. Ook is de meerderheid van de Israëlische bevolking een groot voorstander van een unilaterale scheiding. Ze zijn zelfs gewonnen voor de oprichting van een Palestijnse staat, vanuit hetzelfde motief: om geen Palestijnen meer te hoeven zien. Ook de kolonisten waren tevreden want in het nieuwe plan liggen vele nederzettingen ten westen van de muur. Sharon haalde eveneens zijn slag thuis: de muur werd een instrument ter controle van de Westelijke Jordaanoever.⁷

De muur heeft dus een aantal vaders: de doctrine is afkomstig van Jabotinski, het oorspronkelijke idee van een fysieke en unilaterale afscheiding kwam van voormalig premier Ehud Barak en het plan werd gerealiseerd onder huidig premier Ariel Sharon. In de volgende hoofdstukken gaan we dieper in op de vraag of de eigenlijke redenen voor de bouw van de muur liggen op het vlak van de veiligheid, dan wel of de regering een verborgen agenda heeft en eerder geïnteresseerd is in het annexeren van Palestijns land met inbegrip van een aantal waterbronnen. Maar laten we eerst even nagaan wat die muur nu precies is.

⁶ HALPER, Jeff, *Waarom Israël de muur nu eigenlijk bouwt*. In: *Vlugschrift 16: De muur in Palestina*. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 38-44.

⁷ VAN ELZEN, Sus, *Zand erover. De ongrijpbare vrede van Israël en de Palestijnen*. Antwerpen, Uitgeverij Atlas, 2004, pp. 370-375.

1.2 De muur: feiten en gegevens

De Palestijnen noemen het *the Apartheidwall* terwijl de Israëli's het liever hebben over *the fence* (de omheining, de schutting) of beter nog over *the security fence* (de veiligheids-schutting). Omdat het woordgebruik tussen beide kampen hier duidelijk verschilt en het mijn betrachting is om toch een zekere objectiviteit te bewaren, zal ik het hebben over *de muur*. Merk op dat het begrip *de muur* hier zo objectief mogelijk wordt bedoeld en ontdaan is van elke positieve of negatieve connotatie.

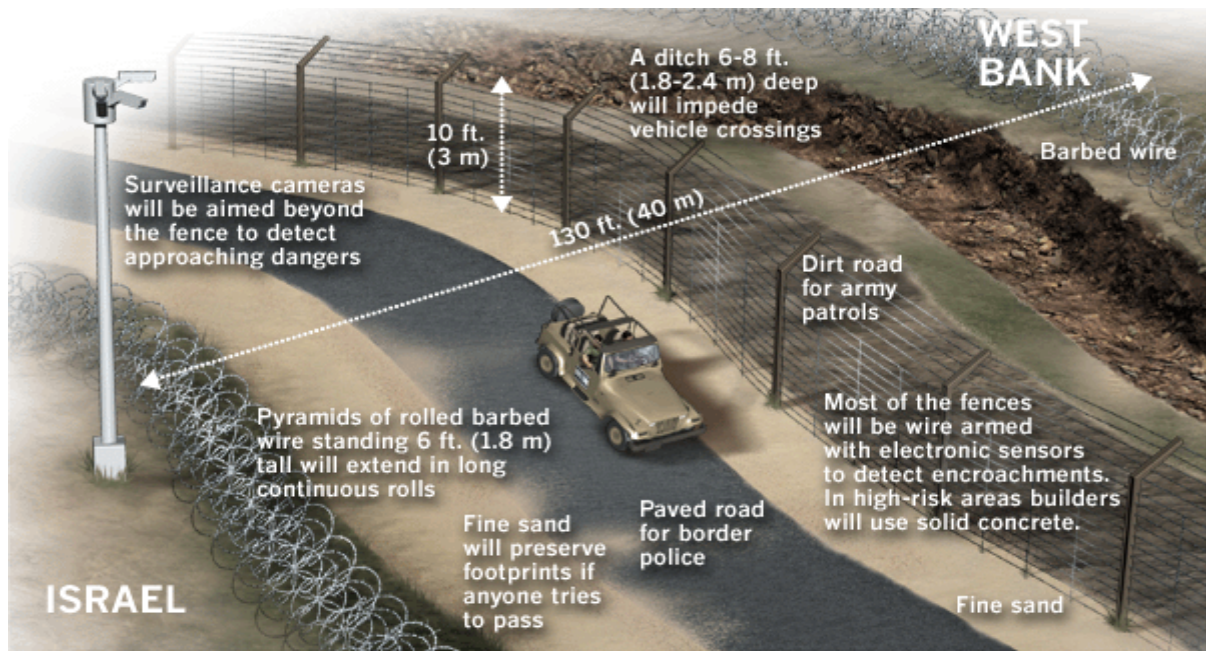
Er wordt enorm veel gesproken over de muur, maar wat is dat nu eigenlijk voor een constructie? Het is veel meer dan zomaar een hek of een ommuring. De muur neemt verschillende gedaanten aan: het is deels een hek, deels een betonnen constructie. Sommige plaatsen dichtbij de Groene Lijn, zoals bijvoorbeeld Qalqilya en Tulkarem, zijn omgeven door een acht meter hoge betonnen muur voorzien van wachttorens. De regering Sharon is er als de dood voor dat de concrete muur wordt vergeleken met de Berlijnse Muur, één van zijn illustere voorgangers. Toch heeft Israël aandachtig naar die Berlijnse Muur gekeken en er een paar ideeën van overgenomen zoals de betonnen elementen op voetjes, die met een kraan worden neergezet en vanzelf rechtop blijven staan. Ervoor komt een gracht van twee meter diep en vier meter breed, die op zijn beurt wordt beveiligd door prikkeldraad. Langs de omheining is er ook een patrouilleweg voor Israëlische legervoertuigen voorzien. Elektronische bewakingsapparatuur op de muur en goed bewapende soldaten in de wachttorens moeten het sluitstuk vormen van deze zogenaamde veiligheidsconstructie.⁸

De muur als betonnen constructie in Qalqilya.

⁸ VAN ELZEN, Sus, Zand erover. De ongrijpbare vrede van Israël en de Palestijnen. Antwerpen, Uitgeverij Atlas, 2004, p. 370.

Op de meeste plaatsen, vooral dan in rurale en minder dichtbevolkte gebieden, is de muur echter een *smart fence*: een hek van half zo hoog dat onder hoogspanning staat, compleet met bewakingscamera's en sensoren. Langs de oostkant is het omgeven door een gracht, vervolgens door prikkeldraad, soms nog een hek en een niet geplaveide patrouilleweg voor legervoertuigen. Langs de westkant (de Israëlische kant) vinden we een geplaveide tweevaksbaan voor patrouilles van de (grens)politie of het leger, een pad van fijn zand waarop voetstappen kunnen worden gedetecteerd en opnieuw een schutting van prikkeldraad.⁹

De muur als een hek.

⁹ HERREMANS, Brigitte, De muur: feiten en cijfers.

<http://www.jehoofdtegendemuur.at10.be/muur/pdfvoorlopig/achtergrondossier.pdf> op 07/04/2005.

Wat de verschijningsvorm van deze constructie ook is, de muur zal uitgroeien tot een strook van honderden kilometer lang en veertig tot vijftig meter breed. Er moet immers een bufferzone met een gemiddelde breedte van 40 à 50 meter worden vrijgemaakt of –gehouden van allerlei Palestijnse constructies, huizen, serres en zelfs opgroeiende gewassen. In de praktijk kan deze bufferzone zelfs nog iets breder zijn: tot 70 en soms zelfs tot 100 meter breed. Ook het landschap verandert er grondig door aangezien volledige heuvels worden afgevlakt.¹⁰ Langs Israëlische kant hoopt men vaak aarden wallen op tegen de betonnen muur waardoor een soort oplopende berm wordt gecreëerd. Op die manier lijkt de muur niet zo hoog te zijn als hij in werkelijkheid is. Bovendien kan men op die aarden wallen boompjes en dergelijke aanplanten, zodat het Israëlische volk ten minste niet hoeft te kijken op een landschap dat geschonden is door een lelijke betonnen constructie. De aarden berm heeft echter ook een militair doel: in periodes van gewapend treffen kunnen tanks en andere militaire voertuigen deze omwalling oprijden om zo boven de muur uit te komen. Op deze manier kunnen de Palestijnse gebieden onder vuur worden genomen van buitenaf, wat de ommuurde dorpen en steden dus erg kwetsbaar maakt.

De muur aan de westkant van de Westelijke Jordaanoever zal ongeveer 650 kilometer lang worden. Door het gebied ook af te sluiten met een oostelijke muur zal er nog eens 350 kilometer muur bijkomen. Of deze oostelijke muur financieel en politiek uitvoerbaar is, valt echter nog af te wachten. Uiteindelijk zal de Westbank opgedeeld worden in drie kantons (Nablus, Ramallah en Hebron) die van elkaar worden gescheiden. Overigens zal Oost-Jeruzalem worden afgesneden van de rest van de Westelijke Jordaanoever. De Palestijnse bevolking zal het moeten stellen met een leefruimte die 45% beslaat van de Westbank, wat overeenkomt met 9% van het historische Palestina. Op deze kleine oppervlakte zullen meer dan anderhalf miljoen Palestijnen moeten leven. Voor een aantal Palestijnse organisaties bestaat er geen twijfel over dat de drijfveer van Israëls bouwplannen niet veiligheid, maar wel de annexatie van Palestijnse grond is. Bij de aanvang van de werkzaamheden lanceerden een aantal Palestijnse bewegingen uit het middenveld dan ook een campagne tegen wat zij noemen de “de Apartheidsmuur”. Ze waarschuwden dat Israël met de bouw van de muur het proces van afgrenzing en “bantustanisering” van de Bezette Gebieden verder wil doordrijven. In hun ogen heeft hun verzet tegen de muur veel weg van de strijd tegen de Apartheid in Zuid-Afrika. Ze beschouwen het als een strijd om fundamentele politieke rechten en mensenrechten en een strijd voor gelijkheid en waardigheid. Dit alles gaat voor hen vanzelfsprekend gepaard met een strijd om grond, water en een eigen staat.¹¹

Het officiële discours met betrekking tot de muur heeft het over een tijdelijke veiligheidsmaatregel. Om de veiligheid van de Israëlische burgers te garanderen, zou de regering geen andere keuze hebben dan het optrekken van een muur rondom de Westelijke Jordaanoever. We stellen echter vast dat de muur afwijkt van de Groene Lijn, op sommige plaatsen zelfs heel sterk. Critici zeggen dan ook dat Israël met dit project de geopolitieke kaart van de Palestijnse gebieden wil wijzigen en definitieve grenzen probeert vast te leggen. Deze kritiek wordt steevast gepareerd met het argument dat de muur een noodzakelijke en slechts tijdelijke maatregel is. Dit lijkt echter weinig waarschijnlijk aangezien Israël voor dit project kosten noch moeite spaart. Bovendien gaat het hier niet om een hek rond de Westbank maar wel over een gigantische constructie in dit gebied.

¹⁰ VAN ELZEN, Sus, De muur is een monster.

<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37699§ionID=1203> op 04/04/2004.

¹¹ HERREMANS, Brigitte, De muur van schande doet veel stof opwaaien. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 51-53.

De muur kost de Israëlische overheid ongeveer 2 tot 3 miljoen dollar per kilometer. Een land als Israël, waar defensie altijd al een belangrijke uitgavenpost is geweest, zal in een periode van wereldwijde economische malaise nooit zoveel geld besteden aan een tijdelijke veiligheidsmaatregel. Zeker omdat het land kampt met een ernstig begrotingstekort lijkt dit van weinig economische logica te getuigen. Sinds het begin van de Tweede Intifada is er immers een economische crisis aan de gang in Israël en wordt de kloof tussen arm en rijk steeds groter. Veel Israëli's morren over het afbouwen van de welvaartsstaat en eisen meer sociale garanties van de overheid. Door het voorzien van extra financiële middelen voor de bouw van een tijdelijke muur, neemt de druk op de begroting nog meer toe. Overigens, een muur gebouwd op de Groene Lijn zou ongeveer 3,25 keer minder kosten dan de route die nu gepland is, zo blijkt uit bijlage 2. Bovendien heeft de staat al meermaals bewezen een eigen definitie te hanteren van het begrip "tijdelijk". Zo werden vele nederzettingen gebouwd als tijdelijke legerkampen of archeologische kampen terwijl sommige nu al 30 jaar oud zijn. Duizenden kolonisten brengen trouwens nu hun derde generatie groot in zogenaamde tijdelijke nederzettingen. Critici vrezen dan ook dat de muur een ernstige en misschien zelfs finale stap is in de strategie van de Israëlische staat om een soevereine Palestijnse staat onleefbaar te maken, net zoals met de nederzettingen werd gepoogd om onomkeerbare feiten te creëren op het terrein en zo het Palestijnse volk "aan te moedigen om uit vrije wil te vertrekken".¹²

Ongetwijfeld is één van de grootste frustraties die de muur oproept het niet volgen van de Groene Lijn. Wanneer de muur zal voltooid zijn, zal slechts 6% van de muur gevestigd zijn binnen de 100 meter van de Groene Lijn. In bijlage 2 wordt de route van de muur vergeleken met de demarcatielijn van 1949. Hieruit blijkt dat de route van de muur meer dan twee keer, tot zelfs drie keer langer is dan de Groene Lijn. Op dit moment is er al meer dan 200 kilometer muur gebouwd, vooral dan in het noordelijke en in het centrale gedeelte van de Westbank. Daarvan is er meer dan 124 kilometer muur gemiddeld meer dan één kilometer diep in de Westelijke Jordanoever gevestigd. 89.500 are Palestijnse grond ligt op dit ogenblik in de zogenaamde seam zone tussen de muur en de Groene Lijn. Dit komt overeen met 6.1% van de Westelijke Jordanoever. Wanneer de muur helemaal voltooid is, zou dit percentage oorspronkelijk oplopen tot 15%.¹³ Door de herziening van de route van de muur in februari 2005 zou dit percentage volgens de VN-organisatie OCHA 10,1% bedragen.¹⁴ In bijlage 3 vinden we nog meer cijfergegevens over de muur.

Op 20 februari 2005 paste de Israëlische regering de route van de muur aan. Dit gebeurde deels onder internationale en rechterlijke druk en deels om de Israëlische goede wil te tonen. Het werd echter niet meer dan een charmeoffensief. De eenzijdige herziening van de route consolideert de controle van de joodse staat over de Westelijke Jordanoever en over Oost-Jeruzalem. Amper een maand later kwam de regering Sharon overigens met het bericht dat de kolonie van Ma'ale Adumim zal uitgebreid worden met 3500 wooneenheden. Dat is met zijn 53.000 dunum één van de grootste nederzettingen op de Westbank, zelfs nog groter dan de stad Tel Aviv. Door deze kolonisatie- en uitbreidingspolitiek blijft Oost-Jeruzalem bezet gebied. Bovendien verhindert Israël op deze manier dat het oostelijke deel van Jeruzalem de hoofdstad wordt van een eventuele toekomstige Palestijnse staat.

¹² (anon.), De scheidingsmuur. Antwoorden op enkele veel voorkomende veiligheidsslogans.

<http://users.skynet.be/bk291253/documentatie/apartheid/faq-veiligheidsslogans.htm> op 21/03/2005.

¹³ (anon.), Cijfers en gegevens over de Israëlische muur.

<http://www.jehoofdtegendemuur.at10.be/muur/pdfvoorlopig/achtergrondossier.pdf> op 07/04/2005.

¹⁴ (anon.), OCHA, The humanitarian implications of the february 2005 projected West Bank barrier route.

<http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/659581cf3863644f85256fbf0068c624?OpenDocument> op 18/04/2005.

Israël poneert dat door de herziening van de route, de muur nu “slechts” 7 à 8% van de Westelijke Jordaanoever annexeert, terwijl het werkelijke percentage echter 9.5% bedraagt. Het verschil tussen beide cijfergegevens zit in het feit dat bij de officiële Israëliische berekening een aantal gebieden zijn weggelaten. Zo werd bijvoorbeeld de kolonie Ariël, die 2.1% van het grondgebied van de Westelijke Jordaanoever voorstelt, niet meegeteld in die officiële berekeningen. Volgens de overheid is de muur rond Ariël een aparte “settlement fence” en dus geen onderdeel van de muur. De kolonies die ten oosten van de muur gebouwd zijn, zullen nog eens 8% van de Westbank annexeren. Die Israëliische kolonies oefenen hun jurisdictie uit over een groot gedeelte van de Jordaanvallei, ondanks het illegale karakter ervan. Deze de facto annexatie van grondgebied in de Jordaanvallei telt nog eens voor 28.5%. Een eenvoudig rekensommetje leert ons dat de muur en de geplande expansie van de kolonies Israël in staat stellen om maar liefst 46% (of 9.5%+8%+28.5%) van de Westbank te controleren.¹⁵

1.2.1 Casus: Qalqilya

Eén van de meest beruchte plaatsen waar de muur al werd gebouwd, is de stad Qalqilya op de Westelijke Jordaanoever (zie kaart in bijlage 4). De stad met een bevolking van 40.000 inwoners wordt helemaal ommuurd, net als een middeleeuwse stad. De muur biedt haar echter geen bescherming maar vormt de stad om tot een soort van openluchtgevangenis. Hier wijkt de muur opmerkelijk af van de Groene Lijn en omringt hij Qalqilya volledig. Ten oosten van de stad neemt hij de vorm aan van een acht meter hoge betonnen constructie met elke driehonderd meter wachttorens, bemand door scherpschutters. De noordelijke, zuidelijke en westelijke kant van de stad zijn omgeven door een gracht (twee meter diep en vier meter breed), vervolgens door prikkeldraad en een hekwerk en tenslotte door een patrouilleweg voor Israëliische legervoertuigen. Sinds 1 september 2003 is Israël begonnen met het vrijmaken van een bufferzone aan de oostelijke kant van de muur (dus op het grondgebied van Qalqilya). Over een breedte van 30 tot 70 meter werden daarvoor alle Palestijnse eigendommen vernield zoals huizen, boerderijen, serres en akkers.¹⁶

Vier toegangswegen tot de stad werden door Israëliische militairen afgesloten. De resterende toegangsweg werd omgevormd tot een zogenaamde gate (of poort), die door militairen bewaakt wordt. Deze poort werd versterkt met 850 meter hekwerk en omgeven door prikkeldraad en grachten. Het checkpoint aan de enige ingang van Qalqilya is 200 meter verplaatst naar het westen en ligt dus nu dieper in de stad. Hierdoor kon de Israëliische overheid aanspraak maken op meer Palestijns land en op twee private waterbekkens. Op 2 januari 2004 kondigde de regering aan dat het checkpoint niet langer zou bemand worden door Israëliische militairen. Met deze maatregel wou Sharon de restricties op de Palestijnse samenleving wat verminderen. Ondanks deze aankondiging worden ook nu nog bijna dagelijks controles uitgevoerd door Israëliische militairen aan het checkpoint.¹⁷

In juli 2003 voltooide Israël de zogenaamde “agricultural gates” nabij Qalqilya: één ten noorden en één ten zuiden van de stad. Volgens de Israëliische overheid moeten deze poorten

¹⁵ (anon.), Barrier to peace: assessment of Israel’s new wall route.

http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f19bp&css=1 op 08/04/2005.

¹⁶ (anon.), Vraagstuk van de schending van de mensenrechten in de bezette Arabische gebieden, inclusief Palestina. Samenvatting van het rapport van de Speciaal Rapporteur van de Commissie voor de Mensenrechten, John Dugard. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 22-24.

¹⁷ (anon.), Qalqilya, ville murée. In: Palestine. Bulletin de l’association belgo-palestinienne – Fondation Naïm Khader, trimestriel nr 23, 2004, pp. 28-30.

de Palestijnse landbouwers toegang verlenen tot hun land. Om door één van deze twee agricultural gates te raken heb je echter een speciaal pasje of een “permit” nodig. Slechts weinigen hebben echter een dergelijk pasje verkregen. Bovendien zijn deze poorten vaak gesloten, ook op uren dat ze officieel zouden moeten open zijn. Soms worden ze zelfs voor weken aan een stuk gesloten, wat desastreuze gevolgen kan hebben voor de gewassen. In 2004 werd ook de tunnel voltooid die Qalqilya met het naburige dorpje Habla verbindt. Deze tunnel moet volgens de Israëlische overheid de territoriale continuïteit van het gebied en de bewegingsvrijheid van de Palestijnse bevolking garanderen.¹⁸

Wat zijn nu de effecten van de ommuring van Qalqilya? Van de ongeveer 15.000 dunum landbouwgrond die de stad omgeeft, is er maar liefst 7.000 dunum of 47% geconfisqueerd door Israël of geïsoleerd ten westen van de muur. Merk op dat 1 dunum gelijk is aan 1000 vierkante meter. Bovendien liggen 15 van de 39 waterbekkens die de stad rijk is in door Israël geannexeerd gebied. Die waterbekkens zijn goed voor één derde van de watervoorraad van de stad. We mogen ook niet voorbijgaan aan de sociale gevolgen: de inwoners van de stad zijn afgesneden van de naburige dorpen en bij uitbreiding van de hele Westelijke Jordaanoever. Ongeveer 60% van de Palestijnse landbouwers hebben geen permit gekregen waardoor ze geen toegang krijgen tot hun land. Hoewel de landbouwpoorten officieel drie keer per dag geopend worden, zijn de landbouwers toch onderhevig aan heel wat willekeur vanwege het Israëlische leger. Zo kunnen poorten gesloten worden zonder voorafgaande waarschuwing. Dit gebeurt vaak als vergelding voor een of andere aanslag of omwille van joodse feestdagen. Aan deze poorten worden Palestijnse boeren ook vaak psychologisch vernederd en soms zelfs geslagen.¹⁹

De muur heeft ook een bijzonder grote economische impact. Zo hebben er van de 1.800 winkels en ondernemingen in Qalqilya al meer dan 600 hun deuren moeten sluiten. Daarenboven wordt de stad geplaagd door een enorm hoge werkloosheid. Maar liefst 65% van de beroepsbevolking heeft geen werk. Hierdoor kunnen vele inwoners hun rekeningen en gemeentebelasting gewoonweg niet betalen. Als gevolg hiervan staat de stad Qalqilya voor 5 miljoen shekel in het krijt bij de Israeli Electric Company, die er al herhaaldelijk mee heeft gedreigd om de stroom voor de stad af te sluiten. Volgens berekeningen is de economie van de stad voor 45% gebaseerd op landbouw. Maar door Israëlische inbeslagname van land en water krijgt de landbouw het hard te verduren. Verschillende families zien geen uitweg meer en verhuizen meer oostwaarts, dieper in de Westbank. Volgens de stadsdiensten hebben er al 4.000 inwoners de strijd opgegeven en de stad verlaten.²⁰

Deze beknopte case-study over de muur in Qalqilya toont aan dat de muur heel wat effect heeft op het dagelijkse leven in de Palestijnse gebieden. In deze thesis zal voor praktische voorbeelden en anekdotes vaak verwezen worden naar Qalqilya, Jayyous en Jeruzalem en omgeving. Niet enkel omdat ik zelf deze plaatsen heb bezocht, maar ook en vooral omdat veel van deze plaatsen berucht zijn geworden door de bouw van de muur.

Hoewel het op dit ogenblik onmogelijk is om de precieze impact van de muur te bepalen, is het duidelijk dat de muur de samenleving op de Westelijke Jordaanoever erg bemoeilijkt. Als bezettende macht heeft Israël volgens het internationaal recht de plicht om in te staan voor de

¹⁸ (anon.), The case of Qalqilya.

http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f3p&css=1 op 08/04/2005.

¹⁹ HERREMANS, Brigitte, De muur van schande doet veel stof opwaaien. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 56.

²⁰ (anon.), The case of Qalqilya.

http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f3p&css=1 op 08/04/2005.

Palestijnse burgerbevolking. De bouw van de muur druist lijnrecht in tegen deze verplichting. Zelfs indien de Israëlische regering de noodzaak van een dergelijke muur kan aantonen en rechtvaardigen, ontslaat dat hen niet van deze verplichting. Er bestaat immers een alternatief: een muur gebouwd op de Groene Lijn. Dit betekent dan wel dat Israël zijn nederzettingen op de Westbank moet opgeven. Iedereen die het conflict een beetje volgt, weet echter dat dit enorm gevoelig ligt, niet enkel bij politici maar ook bij de publieke opinie. Bovendien vindt een meerderheid van de Israëli's dat de bouw van de huidige muur gerechtvaardigd wordt door veiligheidsoverwegingen. Ondertussen lijkt Sharon zijn slag thuis te halen: de routekaart voor de vrede blijft alsnog dode letter en de plannen van de muur concretiseren zijn visie op een (onleefbare) Palestijnse staat.

1.3 De route van de muur

1.3.1 Het traject van de muur

Het kaartje in bijlage 1 laat de muur zien zoals die momenteel wordt gepland en neergezet door het Israëlische leger. Afgezien van de reeds gebouwde delen ervan bestaat de muur vooral in de vorm van blauwdrukken die geheim gehouden worden. Voor de Palestijnen is het echter van levensbelang om de route van de muur en zijn reikwijdte te kennen, zodat ze kunnen inschatten hoe en in welke mate de muur de Palestijnse samenleving zal aantasten. Daarom ook dat een aantal NGO's op basis van cijfers en beschrijvingen van het Israëlische leger inzicht proberen te krijgen in het definitieve traject van de muur.

Sectie A en B, de eerste fase

Het eerste deel van de muur, aangeduid met hoofdletter A, begint vlakbij het Palestijnse dorp Salem (in het noorden van de Westelijke Jordanoever) en loopt dan naar het zuiden tot aan de nederzetting Elkana, bij de stad Qalqilya. Een deel van deze sectie beslaat eveneens Jeruzalem, waarover meer in hoofdstuk 4. Het traject van sectie A werd in de herfst van 2002 vrijgegeven door de Israëlische Legerraad. Verschillende analytici vonden het traject al bij al nog meevallen, ondanks het feit dat de lokale Palestijnse bevolking door deze maatregel wordt getroffen. Als dit het patroon was voor de volledige route zou de Westelijke Jordanoever toch voor meer dan 95% intact blijven. Sommigen zagen in de muur zelfs een afbakening van een Palestijnse staat ten oosten van de muur.

Dit perspectief leek bevestigd te worden toen het Israëlische leger informatie vrijgaf met betrekking tot sectie B van de muur. Deze sectie liep vanuit Salem oostwaarts tot aan de Jordaanvallei, wat erop leek te wijzen dat de muur vrij goed de Groene Lijn zou volgen. Pas toen de Road Map eenmaal door de Palestijnse Autoriteit was aangenomen, liet het Israëlische leger informatie los over het volgende deel van de muur.²¹

Sectie C

In vergelijking met het oorspronkelijke plan, de secties A en B, betekent sectie C op verschillende punten een drastische verandering. Ten eerste loopt de muur niet langer relatief dicht langs de Groene lijn richting Jeruzalem, maar snijdt hij diep in de Westelijke Jordanoever. Op deze manier worden de joodse nederzettingen van Kedumim en Ariel bij Israël ingelijfd. Een tweede verschil met de eerste secties van de muur is dat hoe dicht de muur Jeruzalem nadert, hoe verder hij van de Groene Lijn afwijkt en hoe dieper hij in de Westelijke Jordanoever wordt geplaatst. Het derde belangrijke verschil is dat een aanzienlijk deel van de Palestijnse dorpen aan de westkant van de muur vallen. Het Israëlische leger wil deze dorpen in clusters groeperen en ze op die manier omvormen tot enclaves, die dan enkel via een beperkt aantal toegangswegen kunnen communiceren met de grote Palestijnse kantons aan de andere kant van de muur. Deze wegen zullen bovendien onder controle staan van het leger.²²

²¹ (anon.), The Apartheid Wall Campaign. Report #1, November 2002. <http://www.pengon.org/wall/wall.pdf> op 22/03/2005.

²² (anon.), De fence map. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 106-107.

Sectie D

Volgens informatie van het Israëlische leger zal sectie D zich uitstrekken van Betlehem tot Hebron. De muur snijdt het gebied eigenlijk in tweeën, waardoor er een district Hebron en een district Betlehem ontstaat. De westelijke zijde van sectie D van de muur lijkt in vele opzichten op sectie A in het noorden van de Westelijke Jordaanoever. Het traject van de muur blijft hier relatief dicht tegen de Groene Lijn en zal waarschijnlijk uitstulpingen krijgen rondom een aantal nederzettingen zoals Eshkolot. Het zuidelijke deel van sectie D verwijderd zich echter wel verder van de Groene Lijn. De muur zal hier in de Westbank insnijden om de Israëlische nederzettingen rond Hebron met de joodse staat te verbinden. Samen met de uitstulping rondom Adora betekent dit dat Hebron klem komt te liggen.²³

1.3.2 De route van de muur en de Routekaart

De Road Map, de zogenaamde Routekaart voor de Vrede, werd in het voorjaar van 2003 voorgesteld door het Kwartet: de Verenigde Staten, Rusland, Europa en de Verenigde Naties. Het document moest een instrument zijn dat de door Israël en de Palestijnen te nemen stappen in kaart brengt. Het doel hiervan was het vestigen van een onafhankelijke en levensvatbare Palestijnse staat naast Israël. Dit moest volgens de Routekaart in een zo kort mogelijk tijdspad gebeuren.

De Palestijnse staat en de duurzame vrede moeten er komen in drie stappen. In een eerste stap eist de routekaart dat de Palestijnen onmiddellijk een einde maken aan het geweld, en dat ze hun politieke instellingen hervormen. De Israëli's van hun kant moeten zich geleidelijk aan terugtrekken uit de Palestijnse gebieden, evenals al hun nederzettingen ontmantelen die ze sinds maart 2001 optrokken in Palestijns gebied. De tweede stap van het vredesplan voorziet in de oprichting van een onafhankelijke Palestijnse staat en een internationale conferentie over de Road Map. De derde en laatste stap wil voorgoed een einde maken aan het conflict met een akkoord over de grenzen van de staten, de status van Jeruzalem en het lot van de Palestijnse vluchtelingen en de Israëlische nederzettingen op Palestijns gebied.²⁴

Op de veiligheidsconferentie van Herzliya legde de Israëlische premier Sharon echter gedetailleerd uit in hoeverre hij een Palestijnse staat steunt. Volgens hem kan een dergelijke staat enkel in de A- en B-gebieden zoals die tijdens de Oslo-Akkoorden van 1993 werden bepaald, met uitzondering van "essentiële veiligheidszones". Sharon heeft met andere woorden geen problemen met een Palestijnse staat die slechts 42% van de Westelijke Jordaanoever beslaat. Critici herkennen in de toespraak van Sharon op de Herzliya Conferentie een terugkeer naar het Allon-plan. Dit plan werd onmiddellijk na de Zesdaagse Oorlog van 1967 naar voren geschoven. Het oorspronkelijke Allon-plan wilde de dichtbevolkte Palestijnse delen van de Westelijke Jordaanoever onder Arabisch (Jordaans) gezag plaatsen. Zo zou het joodse karakter van Israël gegarandeerd blijven. Tegelijk voorzag het plan in het vasthouden aan die gebieden die als essentieel werden beschouwd voor Israël zoals Jeruzalem en de Jordaanvallei, die samen ongeveer de helft van de Westbank uitmaken.²⁵

²³ (anon.), De fence map. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 108-109.

²⁴ (anon.), Routekaart: een nieuwe weg naar de vrede?

http://www.nos.nl/nieuws/achtergronden/israel_en_palestijnen/routekaart_een_nieuwe_weg_naar_de_vrede.html op 05/04/2004.

Temidden van alle diplomatieke inspanningen rond de Routekaart werden de Palestijnen echter geconfronteerd met de zogenaamde Fence Map. Dit document bepaalt het traject van de muur die Israël op de Westelijke Jordaanoever bouwt. Officieel is er geen enkel verband tussen beide documenten. In werkelijkheid bestaat er echter wel een verband. De Routekaart richt zich vooral op procedures. Het voorziet immers in een onafhankelijke Palestijnse staat zonder de territoriale grenzen daarvan te bepalen. De Fence Map is precies het omgekeerde. Hierin wordt er helemaal niet over een Palestijnse staat gesproken maar er wordt wel een fysieke scheiding aangebracht tussen alle delen die Israël wil hebben en de delen die dan overblijven voor de Palestijnen. Critici zeggen dan ook dat de Routekaart de verpakking is van de Palestijnse staat, terwijl de Fence Map er de inhoud, de territoriale uitwerking van is. Binnen Israël lijkt er een consensus te zijn ontstaan over de noodzaak en het voordeel van een Palestijnse staat. Deze laatste zou echter van de joodse staat worden afgescheiden door een solide muur en zou slechts een gebied omhelzen met een maximale samenhang van 54% van de Westelijke Jordaanoever.²⁶

²⁵ (anon.), De terugkeer van het Allon-plan. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 99.

²⁶ (anon.), De beslissende zet: de route van de muur is de Routekaart. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 94-98.

1.4 De ommuring rond de Gazastrook

Wanneer er gesproken wordt over *de muur*, bedoelt men de omheining die fungeert als een unilaterale scheiding tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever. Toch bestaat er nog een andere omheining die als doel heeft de Palestijnen en de Israëli's van elkaar te scheiden. Rond de Gazastrook werd er immers al in het midden van de jaren '90 een hek gebouwd. Dit gebeurde in de nasleep van de militaire terugtrekking van Israël uit het gebied, zoals werd gestipuleerd in de Oslo-Akkoorden van 1993. Eind 2000 werd het merendeel van deze omheining vernield door de Palestijnen tijdens de Tweede Intifada. In het daaropvolgende jaar bouwde Israël dat hek opnieuw helemaal op, naar eigen zeggen omwille van veiligheidsredenen. Op deze manier wou men verhinderen dat zelfmoordcommando's uit deze regio de Israëlische steden konden bereiken. Dat die omheining ook een fysieke scheiding vormde tussen de twee bevolkingsgroepen was voor de Israëlische regering mooi meegenomen. Toch is deze ommuring echter een stuk minder controversieel dan zijn tegenhanger op de Westbank. De constructie is immers, in tegenstelling tot de muur die nu gebouwd wordt, nooit onwettig bevonden door een internationaal rechtsorgaan. Het hek werd dan ook gebouwd op de Groene Lijn, dus zonder annexatie van Palestijns land of waterbekkens. Israël neemt de omheining rond de Gazastrook vaak als model en beweert dat het hek alle potentiële zelfmoordenaars vanuit die regio heeft tegengehouden. In de laatste drie jaar van de Al-Aqsa Intifada zijn er 125 zelfmoordaanslagen gepleegd in Israël. Volgens sommige bronnen waren alle 125 zelfmoordcommando's afkomstig van de Westelijke Jordaanoever en kwam er geen enkele uit de Gazastrook.²⁷

Critici wuiven deze bewering van Israël weg. Zij vinden de regio eerder een waarschuwing voor wat er zal gebeuren als de muur wordt voltooid. Ze zien het eigenlijk meer als een enorme openluchtgevangenis. Voor de meeste mensen is er het grootste deel van de tijd immers geen uitweg, niet naar Israël, niet naar Egypte en evenmin naar de Westelijke Jordaanoever. Met zijn meer dan 1,2 miljoen inwoners behoort de Gazastrook overigens tot één van de meest dichtbevolkte gebieden ter wereld. De mix van die hoge bevolkingsdichtheid en de woede en frustratie die bij het Palestijnse volk leeft omwille van hun situatie, mondt soms uit in opstootjes van wrijving en conflict. Als de Gazastrook als een voorbeeld van succes wordt beschouwd, hoe kunnen we dan verklaren dat het Israëlische leger regelmatig de regio binnentrekt? Bovendien zijn er in de afgelopen drie jaar alleen al, meer dan 2000 huizen vernield. Ook de beschietingen van een aantal steden, de liquidaties uitgevoerd met behulp van Israëlische legerhelikopters en de wijdverspreide vernieling van velden en boomgaarden doorprikken de status van de Gazastrook als rolmodel.²⁸

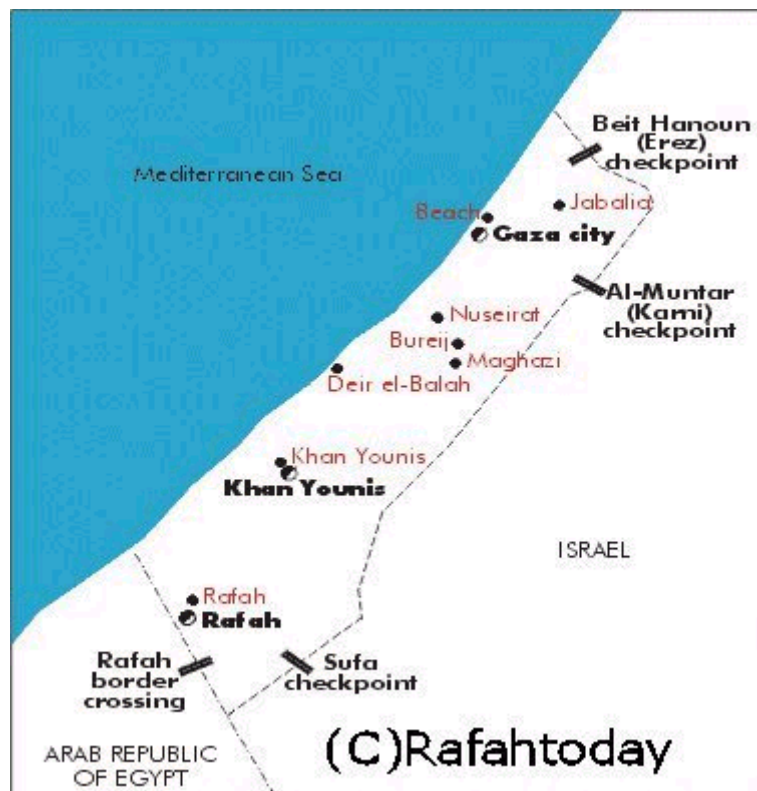
Bovendien mag men niet uit het oog verliezen dat er een aantal fysieke verschillen zijn tussen het hek en de muur. Zo is het hek rond de Gazastrook 50 kilometer lang. Dat stelt eigenlijk niet veel voor in vergelijking met de muur op de Westelijke Jordaanoever die zo'n 600 kilometer lang zal worden. Met een eventuele oostelijke muur erbij spreken we zelfs over een afstand van 950 kilometer, wat ongeveer 20 keer zo lang is als het hek om de Gazastrook. Alle middelen die nodig zijn voor de bouw van de muur op de Westbank, zoals soldaten, bouwmaterialen, financiële middelen en dergelijke, zouden volgens deze logica 12 tot 20 keer hoger moeten liggen in vergelijking met de behoeftes voor het hek rond de Gazastrook. Voor een land dat geteisterd wordt door een economische crisis is zoiets een ondraaglijke last.

²⁷ (anon.), Security fence for Israel. The public council for the building of the security fence. FAQ about the fence. http://www.osa.ccu.hu/galleria/the_divide/cpt08files/security_fence_for_israel.doc op 09/04/2004.

²⁸ (anon.), De scheidingsmuur. Antwoorden op enkele veel voorkomende veiligheidsslogans. <http://users.skynet.be/bk291253/documentatie/apartheid/faq-veiligheidsslogans.htm> op 21/03/2005.

Daarbij komt nog dat het hek werd gebouwd op een vlak terrein terwijl de Westelijke Jordaanoever heuvelachtig is, wat het bouwen aanzienlijk bemoeilijkt. Ook het aantal kolonisten dat het Israëliëse leger op de Westbank zal moeten beschermen, ligt een pak hoger dan het aantal inwoners van de 15 kolonies in de Gazastrook die bewaakt worden door het leger.

Op het onderstaande kaartje is het hek aangegeven door een stippellijn, tevens is dit de grens van de Gazastrook. Er zijn slechts een paar in- en uitgangen van het gebied en die worden bewaakt door checkpoints, maar die mogen doorgaans enkel door buitenlanders gebruikt worden. De meeste Palestijnse inwoners zijn al jaren niet meer uit de Gazastrook geweest. Niet enkel het reizen naar Israël is fel aan banden gelegd of zelfs helemaal onmogelijk gemaakt, ook andere Palestijnse gebieden, zoals Oost-Jeruzalem of de Westelijke Jordaanoever, zijn quasi onbereikbaar. Daarvoor zijn immers uitreisvergunningen vereist maar de procedures om die te bekomen zijn erg omslachtig. Binnenin de Gazastrook heeft het Israëliëse leger tal van controleposten, wegversperringen en barrières opgeworpen. Volgens het officiële discours van de Israëliëse overheid komt dit alles ten goede aan de veiligheid. De meeste Palestijnen beschouwen dit echter als een aanfluiting van hun bewegingsvrijheid.²⁹

Ondertussen wil premier Sharon dat Israël zich terugtrekt uit de Gazastrook. Ondanks alle heisa die het plan heeft veroorzaakt bij joodse kolonisten en verschillende rechtse partijen en hun kiezers, lijkt het Disengagementplan, dat de steun geniet van de VS, toch door te gaan. De terugtrekking van de joodse kolonisten uit alle 21 nederzettingen in de Gazastrook en uit 4 van de 120 nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever zou op 20 juli 2005 beginnen, maar is omwille van religieuze redenen uitgesteld tot augustus. De joden houden immers in juli een traditionele rouwperiode van vier weken waarmee ze de verwoesting van de tempels

²⁹ HASS, Amira, Drinkend uit de zee van Gaza. Dagen en nachten in een belegerd land. Amsterdam, Uitgeverij de Balie, 2002, pp. 268-274.

herdenken.³⁰ Velen zien dit plan als een eerste stap naar vrede en misschien zelfs als een stap naar een onafhankelijke Palestijnse staat. Toch heeft deze terugtrekking ook negatieve effecten. Israël neemt immers opnieuw een unilaterale maatregel, zonder er rekening mee te houden wat er nadien in de Gazastrook zal gebeuren en wie het leiderschap op zich kan en wil nemen. Bovendien leeft de vrees bij heel wat vredesactivisten dat het Disengagementplan van Sharon een soort pasmunt is waardoor Israël internationale steun en Palestijnse goodwill wil creëren om op die manier zijn plannen in de Westelijke Jordaanoever te kunnen realiseren. Zo zou Israël ongehinderd een aantal nederzettingen kunnen uitbreiden en zijn zogenaamde veiligheidsmuur kunnen voltooien.

³⁰ (anon.), Joodse staat stelt terugtrekking uit Gaza mogelijk uit. <http://www.expliciet.nl/content/view/1089/108/> op 02/05/2005.

Hoofdstuk 2:

Het belang van water bij de bouw van de muur

Water is van vitaal belang voor de landbouw en de industriële activiteiten in de Bezette Gebieden, maar eveneens voor de dagelijkse behoeften van de inwoners. De toegang tot water is niet evident in deze regio: 40% van de lokale bevolking van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook is immers niet aangesloten op een waterleiding. Dit percentage vertegenwoordigt ongeveer 200.000 mensen die voornamelijk afhankelijk zijn van regenwater, ook wat hun drinkwater betreft. Bovendien maakt Israël aanspraak op een aantal Palestijnse watervoorraden die zich op de Westbank bevinden. Deze regio beschikt immers over een aantal ondergrondse bassins. Door de bouw van de muur worden de problemen in verband met de watervoorziening van de Palestijnse bevolking geïntensifieerd. Doorgesneden waterbuizen, akkers en boomgaarden die geïsoleerd worden van hun levensgemeenschap, waterbronnen en landbouwgronden die onbereikbaar zijn voor de Palestijnen: het zijn maar enkele van de gevolgen van de muur op de waterproblematiek. De grootste bedreiging komt echter van de annexatiepolitiek van de Israëlische overheid. Men besliste de route van de muur te laten afwijken van de Groene Lijn om zo de meest vruchtbare gronden en een aantal grondwaterputten te kunnen inlijven.³¹

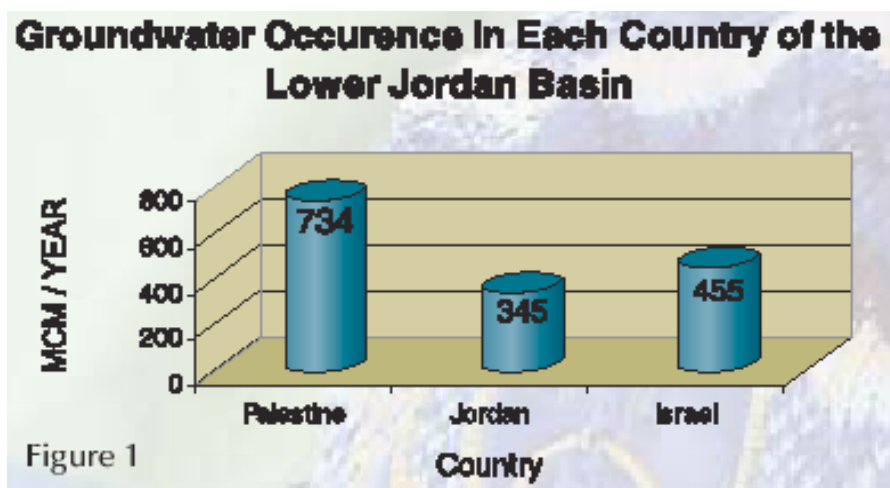

³¹ (anon.), Palestinian Hydrology Group. Beter beheer en verdeling van water. <http://www.novib.nl/content/?type=Article&id=4548> op 21/02/2005.

2.1 De Israëlische greep op het Palestijnse water

Bij het begin van de bezetting van de Westelijke Jordanoever in 1967 vaardigde het Israëlische leger de militaire verordening nummer 92 uit. Deze verordening verbodt elke vorm van waterontwikkeling, waterboring en infrastructurele bouw in de Westbank. Mits een vergunning van de daartoe bevoegde autoriteiten kon hierop een uitzondering worden gemaakt. Tot op heden is een dergelijke vergunning echter nog geen enkele keer uitgegeven: niet met betrekking tot het landbouwgebruik van water noch voor het thuisgebruik ervan. Deze situatie komt voor in het hele gebied dat gebruik maakt van het Westelijke Waterbekken en toont de greep van de Israëlische overheid aan op de Palestijnse waterreserves.³²

De belangrijkste bron van alle watergebruik op de Westelijke Jordanoever is het grondwater. Dat grondwater is afkomstig van drie bassins: één in het noorden, een ander in het oosten en ten slotte één in het westen. Voor het Westelijke Waterbekken is de regen, die vooral in de winter valt, de belangrijkste aanvulling. Het totaal aantal vers water dat per jaar beschikbaar is voor de landen van het onderste bassin van de Jordaan-rivier (namelijk Jordanië, de Westelijke Jordanoever, de Gazastrook en Israël) bedraagt bijna 2,8 miljard kubieke meter. De watertoevoer van de Palestijnse bevolking op de Westbank wordt aan de ene kant verzekerd door grondwaterputten die met een gemiddelde opbrengst van 80 miljoen kubieke meter per jaar de belangrijkste vorm van watervoorziening zijn. Aan de andere kant zijn er de waterbronnen die jaarlijks instaan voor 50 miljoen kubieke meter water.

Uit bovenstaande figuur blijkt dat van het grondwater van het onderste bassin van de Jordaan, jaarlijks het grootste gedeelte op natuurlijke wijze naar de Palestijnse gebieden vloeit. Die regio bezit per jaar 734 miljoen kubieke meter water, wat net niet evenveel is als de 800 miljoen kubieke meter van Israël en Jordanië samen.³³ Op het eerste zicht lijken de Westelijke Jordanoever en de Gazastrook dus over voldoende water te beschikken. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat Israël bepaalde delen van de Palestijnse gebieden bezet of onder controle houdt. Zo is onder andere de muur, precies door het niet volgen van de Groene Lijn, een instrument gebleken om een aantal waterbekkens van de Palestijnen te isoleren en bij Israël in te lijven. De volgende figuur verduidelijkt het belang van de waterbeheersing voor Israël.

³² RAHMAN AL TAMINI, Abdel, The wall's path is based on ultimate controle over Palestinian water resources. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/guestarticles.pdf> op 08/04/2005

³³ (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.

Per Capita Domestic Water Use in the Basin

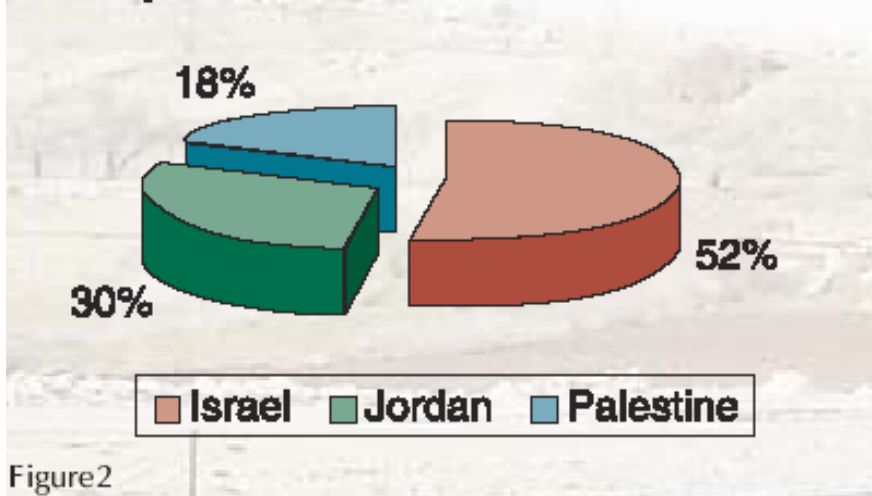

Figure2

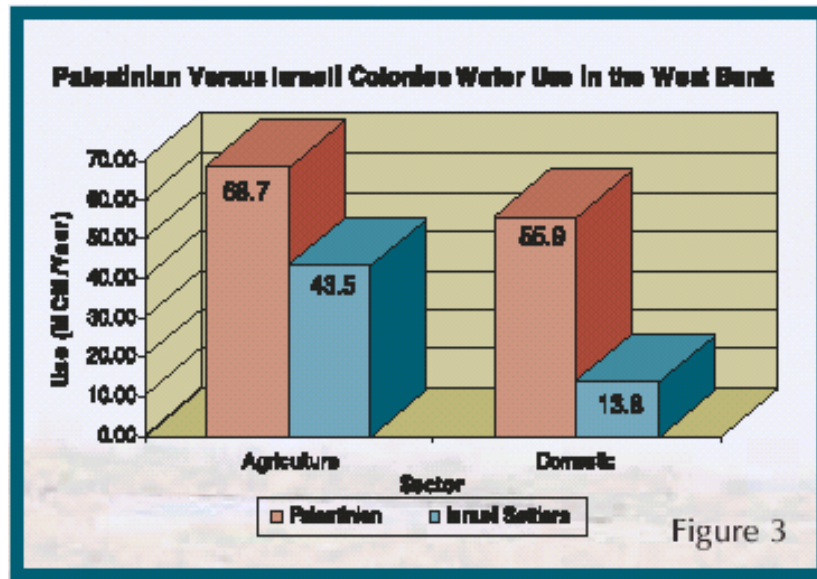
Terwijl de Bezette Gebieden over het meeste grondwater beschikken, gebruiken zij er in de hele regio het minst van. Het gemiddelde waterverbruik per hoofd van de Israëliëse bevolking bedraagt bijna 344 kubieke meter per jaar. Voor de Palestijnse gebieden ligt dat een pak lager: 93 kubieke meter per jaar. Gaat het echter om het thuisverbruik alleen, dan bedraagt dat per hoofd van de bevolking 98 kubieke meter per jaar voor Israël, 56 kubieke meter per jaar voor Jordanië en 34 kubieke meter per jaar voor de stedelijke regio's in de Palestijnse gebieden. Deze situatie wordt weerspiegeld in bovenstaande figuur. We kunnen concluderen dat wat het thuisverbruik van water per hoofd uit het Westelijk Waterbekken betreft, het aandeel van Israël (52%) net niet het driedubbele is van het aandeel van de Palestijnen (18%). We moeten bij deze cijfers ook opmerken dat in sommige Palestijnse landbouwgebieden het watergebruik de 10 kubieke meter per jaar niet overstijgt. Om deze percentages beter te kunnen interpreteren even dit: op een dagelijkse basis staan deze cijfers voor 270 liter per dag per Israëli, 153 liter per dag per Jordaniër en 93 liter per dag per Palestijn. Toch ligt het feitelijke gemiddelde verbruik in Palestijnse stedelijke gebieden slechts op 50 liter per dag per hoofd. Dat is met andere woorden slechts de helft van de hoeveelheid water die de Wereldgezondheidsorganisatie WHO minimaal nodig acht om aan de eerste levensbehoeften te voldoen.³⁴

Het is belangrijk te weten dat de fluctuaties in het Palestijnse waterverbruik per hoofd geen weerspiegeling zijn van de vraag naar water. Deze variaties worden veroorzaakt door de hoeveelheid water die hen ter beschikking wordt gesteld. Het onderstaande diagram vergelijkt het waterverbruik van de Palestijnen met dat van de Israëliëse kolonisten op de Westelijke Jordaanoever. Elke joodse kolonist gebruikt in die regio gemiddeld vijf keer meer water dan een Palestijn.³⁵ Wanneer je een bezoek brengt aan een joodse kolonie begrijp je meteen wat de verklaring is voor dit onevenwicht. Ikzelf bezocht Ma'ale Adumim en zag dat heel wat lanen, rotondes en pleintjes opgefleurd werden door bloemperkjes en dergelijke. Om in het Israëliëse klimaat niet te verdorren, hebben die perkjes uiteraard heel wat water nodig. Amper een paar kilometer verderop in een Palestijns dorpje ziet alles er veel dorrer en droger uit. Hier is er geen surplus aan water dat kan aangewend worden om de straten wat te

³⁴ (anon.), Het belang van water in de eerste fase van de muur. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 65.

³⁵ (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.

verfraaien. De Palestijnse bevolking heeft immers zelf nauwelijks genoeg toegang tot water om in hun basisbehoeften te voldoen.

Zoals reeds aangegeven, is grondwater de belangrijkste bron van water op de Westbank. De voornaamste putten die de Palestijnen voorzien van dat grondwater liggen in het Westelijk Waterbekken. Deze putten zijn van enorm groot belang aangezien zij de enige Palestijnse toegang vormen tot dat waterbekken. Hieruit halen ze jaarlijks ongeveer 20,4 miljoen kubieke meter water, wat neerkomt op bijna 30% van de totale Palestijnse wateronttrekking uit de drie bassins in de Westelijke Jordaanoever. Dit gebeurt via 142 waterputten: 67 in Tulkarem en 75 in Qalqilya. In de eerste bouwphase van de muur die in 2002 startte, werden net een aantal van die putten afgesneden van de Palestijnse gebieden. Omdat de muur de Groene Lijn niet volgt, komen een aantal waterbekkens en –putten nu ten westen van de muur te liggen en worden die door de Israëliëse overheid de facto beschouwd als staatseigendom.³⁶

³⁶ (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.

2.2 De Palestijnse waterbronnen

Het overgrote deel van de waterputten, vooral dan diegene die bestemd zijn voor landbouwgebruik, werden voor 1967 geboord. Sinds de bezetting is het de Palestijnen immers verboden om putten te boren voor eigen gebruik. Op deze manier worden ze door de Israëlische overheid gedwongen rond te komen met eenzelfde hoeveelheid water als in het midden van de jaren zestig, hoewel er toch een significante bevolkingsgroei en een bijbehorende groeiende behoefte aan water is vast te stellen. Met de komst van de muur wordt de toegang tot water voor de Palestijnen nog meer aan banden gelegd.

Nadat David Ben Gurion in 1948 de staat Israël had uitgeroepen, verloren de Palestijnen het grootste gedeelte van hun land. Zodoende werden meer mensen afhankelijk van minder land, wat betekende dat de productiviteit van de landbouw omhoog moest. Deze toename in de voedselproductie werd eind jaren vijftig gerealiseerd door het boren van waterputten in het noorden en het westen van de Westelijke Jordaanoever. Die grondwaterputten zijn in sommige Palestijnse districten tot op vandaag de enige bron van drinkwater en irrigatie. Hieronder vallen bijvoorbeeld de 75 grondwaterputten van Qalqilya, de 67 putten van Tulkarem en de 84 putten van Jenin. De grondwaterputten uit de jaren vijftig werden echter niet dieper geboord dan tot een paar meter onder het waterniveau, gezien de toenmalige economische situatie en de lage technologische kennis. Dit gegeven maakt echter dat deze waterputten bijzonder kwetsbaar zijn voor klimatologische veranderingen. Ook het gelijktijdig ophalen van water uit datzelfde bassin door de diepere en technologisch meer geavanceerde Israëlische putten, is een reëel gevaar. Hoewel de Westbank zich bovenop grote waterreserves bevindt, is de Palestijnse toegang tot water dus toch kwetsbaar.³⁷

Die oorspronkelijke grondwaterputten worden al sinds de jaren vijftig beheerd door zogenaamde watercoöperaties, die nog steeds van de ene generatie op de andere worden doorgegeven. Ondertussen lieten de Palestijnse boeren de methode van de traditionele open irrigatie links liggen en schakelden ze over naar intensieve landbouw. Hierdoor kan er met minder water een grotere hoeveelheid worden geproduceerd, wat dan weer een grotere economische winst oplevert. Deze winst dekt nagenoeg de jaarlijkse kosten volledig. Vandaar dat er zoveel greenhouses of serres te vinden zijn op de Westelijke Jordaanoever. Toch wordt deze toegenomen productie bedreigd: bijna alle grondwaterputten zijn immers toe aan een grondige onderhoudsbeurt of zelfs aan complete vernieuwing. De irrigatiesystemen hebben te lijden onder beschadigingen en corrosie, waardoor er lekken en dergelijke ontstaan. Bovendien laat de hygiënische toestand van sommige putten te wensen over en dat houdt een onmiddellijk gevaar in voor de kwaliteit van het water.

Naast de niet goed onderhouden waterputten en de slechte economische omstandigheden van de landbouwsector, vormt ook de muur een zware belasting op de Palestijnse waterreserves. Ook de levensgemeenschappen en landbouwgronden die van deze waterbekkens afhankelijk zijn, worden bedreigd. De bouw van de muur is een verdere stap in de afsluitingspolitiek die de Israëlische overheid voert sinds 1993. De Palestijnen worden immers door deze scheidingsmaatregel van hun land afgesneden. Landconfiscatie en politieke en economische collectieve straffen, zoals het afsluiten en het beperken van de bewegingsvrijheid, betekenen nog meer restricties in de Palestijnse samenleving. Die zorgen ervoor dat de Palestijnen voor hun overleven aangewezen zijn op een steeds kleiner wordend grondgebied. Doordat Israël ook nog eens verschillende Palestijnse waterbekkens controleert, zijn de Palestijnen niet enkel

³⁷ (anon.), Het belang van water in de eerste fase van de muur. Gemeenten en land beroofd van water. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 67-68.

afhankelijk van een kleinere landoppervlakte maar ook van minder vruchtbaar land. In het Midden-Oosten zijn water en irrigatiesystemen immers noodzakelijk voor vruchtbare grond en goede opbrengsten.³⁸

De bouw van de muur en het niet volgen van de Groene Lijn maken dat er heel wat waterbekkens aan de Israëliëse kant van de muur komen te liggen (zie bijlage 5). Daardoor verkleint de hoeveelheid beschikbaar water voor Palestijns gebruik. Sommige waterputten raken, vaak samen met het te bewerken land, geïsoleerd van de Westbank. Andere worden dan weer door de muur afgesneden van het akkerland dat ze moeten irrigeren. De grondwaterputten die op de Westelijke Jordaanoever gelegen zijn, zullen door de bouw van de muur ook zwaarder belast worden. Het is immers altijd al zo geweest dat putten door verschillende gemeenschappen worden gedeeld. Doordat de muur een aantal waterbekkens afsluit van de Westbank zullen de overige putten water moeten leveren voor een groter aantal Palestijnen. Zo zijn in Jayyous zeven grondwaterputten geïsoleerd aan de westkant van de muur. Omdat de overgebleven bronnen niet aan de behoefte aan water kunnen voldoen, probeert men in het dorpje het tekort op te vangen door met grote tankwagens water aan te voeren. Het is echter moeilijk om water van de ene kant van de muur naar de andere kant te transporteren. Die tankwagens hebben immers ook een pasje of permit nodig om door één van de poorten in de muur te raken. Als ze al zo'n permit te pakken krijgen, kan dit een hele tijd duren. Vaak zit er dan niets anders op dan het water te voet te transporteren in jerrycans. Dit is echter onmogelijk in de zomer, wanneer de nood aan water echt hoog is.³⁹

³⁸ (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.

³⁹ (anon.), The wall. Large-scale confiscation and destruction of water resources and infrastructure. http://www.phg.org/waterforlife/chapters/Water%20For%20Life_Chap_7.pdf op 25/03/2005.

2.3 De invloed van de muur op de waterproblematiek

Er wordt geschat dat er ongeveer 50 waterputten schade ondervinden van de reeds voltooide eerste fase van de muur. Hiervan zouden er 30 ten westen van de muur komen te liggen. Deze putten bevinden zich grotendeels in de regio's Tulkarem en Qalqilya in het noorden van de Westelijke Jordaanoever en hebben gemiddeld een jaarlijkse opbrengst van 4 miljoen kubieke meter water. We zien hier ook een opmerkelijke evolutie: die bronnen worden via het transport met tankwagens steeds meer aangewend voor thuisgebruik, hoewel ze oorspronkelijk waren bestemd voor landbouwirrigatie. Dit heeft te maken met enerzijds de slechte economische situatie in de Palestijnse gebieden en anderzijds met de beperkte bewegingsvrijheid van de inwoners ervan. Waterbevoorrading met tankwagens is echter noch makkelijk door de Israëliëse afsluitingspolitiek, noch goedkoop. Ze moeten, onder andere door de muur, immers vele kilometers omrijden en zijn dus langer onderweg. Dit brengt een verhoging van 80% in de transportkosten met zich mee. Aangezien de meeste Palestijnen niet echt welgesteld zijn, heeft een dergelijke isolatie van een waterput ernstige gevolgen voor de levensgemeenschap die ervan afhankelijk is.⁴⁰

Als we de eerste fase van de muur eens van naderbij bekijken (zie bijlage 6), dan zien we dat die zich slingerend in het landschap voortbeweegt en zo een aantal waterbekkens afsnijdt van de Westbank. Deze putten komen nu ten westen van de muur te liggen, dus aan de Israëliëse kant. Op deze manier kunnen en worden ze ook de facto geannexeerd door de joodse staat. Deze isolatie van waterbekkens, bijbehorende landbouwgronden en levensgemeenschappen aan de westkant van de muur vormen samen één van de grootste gevolgen van de unilaterale scheidingsmaatregel. Sommige waterputten worden dan weer bedreigd door vernietiging omdat ze gelegen zijn in de bufferzone rond de muur. Die moet immers vrijgehouden worden van allerlei constructies, met inbegrip van grondwaterputten. Een ander regelmatig voorkomend probleem is de vernietiging van waterleidingen naar landbouwgronden door de bouw van de muur, omdat deze leidingen volgens de Israëliërs niet kunnen worden omgeleid. De moeilijkheden om water te transporteren, bijvoorbeeld via tankwagens, werden al eerder aangehaald.

In bijlage 7 vinden we de getroffen grondwaterbronnen terug die door de eerste fase van de muur werden beschadigd. Hieronder vallen zowel putten die door de muur gescheiden worden van hun levensgemeenschap als putten die binnen de 30 tot 100 meter brede bufferzone van de muur liggen en precies daardoor worden bedreigd met vernietiging. In de meeste gevallen zijn de waterbekkens opgenomen in deze lijst, ontoegankelijk voor de Palestijnse bevolking. Dit houdt in dat de landbouwgronden die van deze watervoorziening afhankelijk zijn geen gegarandeerde toegang tot water meer hebben. In andere gevallen waar de watervoorziening en bijbehorende landbouwgrond zich aan de ene kant van de muur bevinden maar hun levensgemeenschap aan de andere kant, is de toegang tot water vaak erg moeilijk door het systeem van permits.⁴¹

Wanneer we de route van de muur bestuderen, merken we op dat de muur meandert door het landschap. Zo kunnen bepaalde gebieden op de Westelijke Jordaanoever door Israël worden ingelijfd. Opvallend is dat het hier vaak gaat om stukken land met één of andere vorm van watervoorziening, zoals waterputten of –bronnen. De aanwezigheid van water is immers

⁴⁰ (anon.), The Apartheid Wall Campaign. Report #1, November 2002. <http://www.pengon.org/wall/wall.pdf> op 22/03/2005.

⁴¹ (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.

allesbepalend voor de vruchtbaarheid van de grond. Vooral in het noorden van de Westbank worden er grote stukken land geannexeerd door de Israëliëse overheid. Dit mag geen verbazing wekken aangezien deze zone “de voedselmand van Palestina” heet en dus bijzonder vruchtbaar is. Alle Palestijnse steden of dorpen in de omgeving van de muur zien hun gronden op deze manier bedreigd. Het kaartje in bijlage 6 toont ons dat er vooral rond Qalqilya heel wat bronnen zijn die ten westen van de muur liggen. De muur is ook een belangrijk instrument voor de confiscatiepolitiek van Israël. Sommige landbouwgronden worden daardoor gescheiden van hun watervoorziening. In deze gevallen moet het water dus aangevoerd worden via grote tankwagens of te voet via jerrycans. Aangezien het transport van water echter erg moeizaam verloopt, is er een reële kans dat die gronden spoedig opgedroogd zullen zijn, waardoor ze op termijn niet meer geschikt zijn voor landbouwactiviteiten. Deze “ongecultiveerde landbouwgrond” kan dan door Israël geconfisqueerd worden, precies onder het voorwendsel dat het land toch niet wordt bewerkt.⁴²

Verschillende stukken grond die niet bij Israël werden ingelijfd, krijgen te maken met een andere dreiging. Palestijnse landbouwers vrezen hun oogst en hun investeringen te verliezen door uitdroging omdat ze hun landen niet meer kunnen irrigeren. Zoals onderstaande tabel aangeeft, heeft de muur heel wat gevolgen op het vlak van de waterwinning.

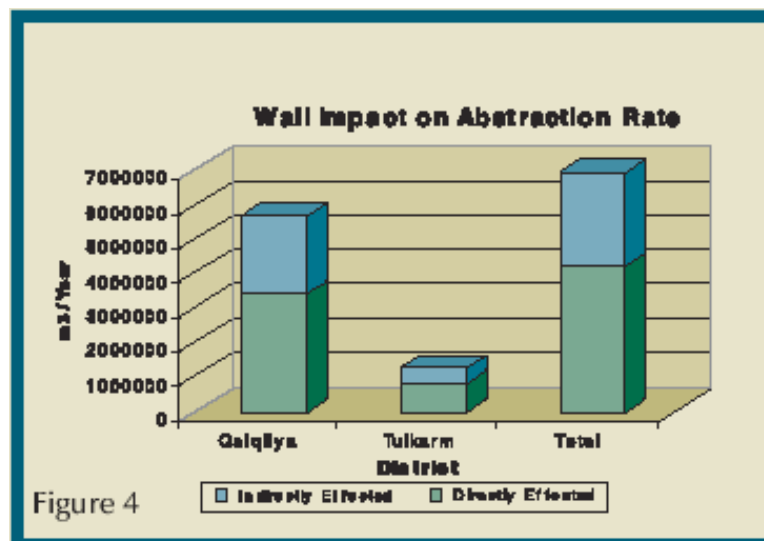

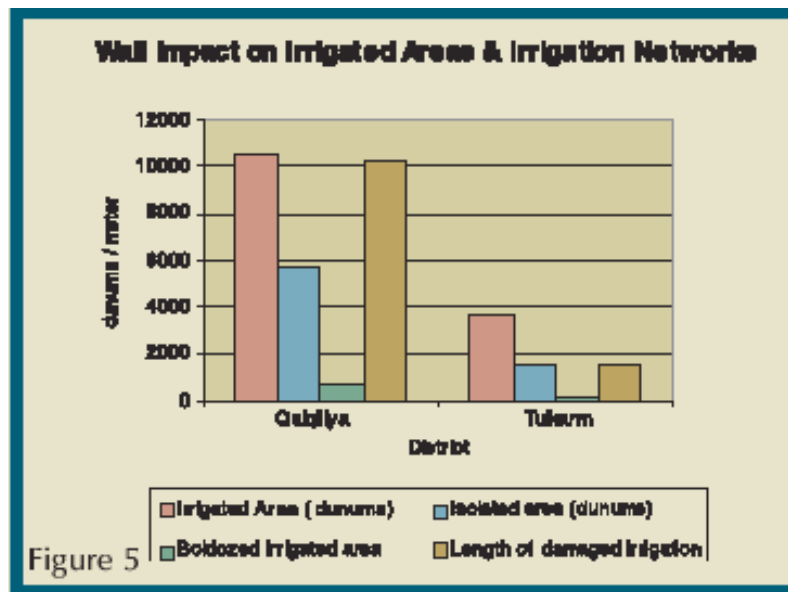
Figure 4

De Palestinian Hydrology Group onderzocht 37 grondwaterbronnen die door de eerste fase van de muur werden getroffen. Van die 37 bronnen zijn er maar liefst 22 die afgesneden werden van hun levensgemeenschap en die vertegenwoordigen een jaarlijkse opbrengst van ongeveer 4 miljoen kubieke meter water. In de bovenstaande figuur worden ze aangegeven in het groen als zijnde een “direct gevolg van de muur”. Het lichtblauwe balkje stelt de 15 andere watervoorzieningen voor. Zij worden indirect geraakt omdat ze door de muur afgesneden zijn van de gronden die ze normaal moeten bewateren. Door de bouw van de muur zijn ze quasi ontoegankelijk geworden. Deze waterbronnen zijn goed voor een waterproductie van ongeveer 2,6 miljoen kubieke meter per jaar. Opmerkelijk is dat van de 37 onderzochte watervoorzieningen er 32 liggen in het district Qalqilya. Dat is 74% van alle waterbronnen die in de eerste fase van de muur werden getroffen.⁴³

⁴² HERREMANS, Brigitte, De muur in Palestina. In: Sampol, 10, 2004, 11, p. 51.

⁴³ (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.

De volgende grafiek maakt ons duidelijk dat meer dan 50% van het geïrrigeerde land volledig geïsoleerd raakt van zijn waterput. Bovendien wordt er ongeveer 5,4 % van het Palestijnse land nabij Qalqilya en Tulkarem vernietigd door bulldozers. Op dit land stonden vooral zogenaamde greenhouses en allerhande fruitbomen zoals citrusbomen. We zien ook dat de bouw van de muur geleid heeft tot de vernieling van in totaal 12.000 meter bevoeiingsbuizen. Dit wordt in de grafiek aangeduid door het donkergele balkje. De verwoesting van landbouwgrond, de isolatie van grondwaterbronnen en de vernieling van diverse irrigatiesystemen hebben ertoe geleid dat vele gezinnen hun bron van inkomsten zijn verloren.⁴⁴

Van de gezinnen die van deze waterbronnen afhankelijk zijn, zitten er ongeveer 37% zonder enige verdienste. De muur snijdt immers wegen af die toegang verlenen tot de landbouwgebieden achter de muur. Vele landbouwers zijn onder deze omstandigheden verplicht om lange afstanden te lopen om hun land toch te kunnen bereiken. Bovendien ondervinden ze grote moeilijkheden om hun land te bevoeien, onder andere door de geïsoleerde waterbronnen en de vernietiging van een aantal waterleidingen. Tevens verhindert de muur een goede drinkwatervoorziening, zodat heel wat Palestijnse steden en dorpen zich wat drinkwater betreft, moeten behelpen met water van tankwagens of met regenwater. We kunnen dus concluderen dat de muur niet enkel de irrigatie van landbouwgronden bemoeilijkt, maar ook de levenskwaliteit van vele Palestijnen in gevaar brengt.

⁴⁴ (anon.), Het belang van water in de eerste fase van de muur. De gevolgen van de muur op de waterputten. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 70-75.

2.4 Kort overzicht van andere milieueffecten door de bouw van de muur

De muur vormt een zware belasting op het milieu. Naast de vele gevolgen op het vlak van water zoals hierboven beschreven, creëert de muur immers nog andere milieuproblemen. Eén daarvan is het kappen van bomen. Zoals in het vorige hoofdstuk reeds werd aangegeven, zal ongeveer 15% van de Westelijke Jordaanoever geïsoleerd zijn tussen de muur en de Groene Lijn. In dit gebied aan de Israëlische kant van de muur en in de bufferzone zullen er ongetwijfeld heel wat bomen sneuvelen. Deze bomen spelen echter een grote rol in het behoud van de ecologische balans van het gebied. De verschillende boomsoorten, vooral dan de olijfbomen, vormen ook een onlosmakelijk onderdeel van het Palestijnse landschap en de cultuur.

Het is al jaren wetenschappelijk bewezen dat bomen zorgen voor een betere luchtkwaliteit. Hun bladeren absorberen koolstofdioxide en andere giftige gassen en via het principe van de fotosynthese zetten ze deze stoffen om in zuurstof. Ze hebben overigens een verkoelend effect op het warme klimaat. Zonder dit milderend effect zou het in de zomermaanden nog heter zijn. Bovendien hebben bomen een positieve impact op de kwaliteit van het water. Ze zorgen er immers voor dat de zuurtegraad van de neerslag beperkt wordt. Hierdoor kunnen grondwaterreserves bijgevuld worden met water van goede kwaliteit en kan het land meer vochtigheid vasthouden. Dit leidt dan weer tot een vruchtbare bodem wat uiteraard de productiviteit van de landbouwgronden ten goede komt. Bomen zijn eveneens erg belangrijk bij het in stand houden van het lokale ecosysteem. Ze vormen een geschikte habitat voor verschillende dier-, vogel- en plantensoorten.⁴⁵

Het verlies van verschillende bossen en hun vegetatie zal hoogstwaarschijnlijk een significante impact hebben op de biodiversiteit. Bovendien hebben bossen naast hun ecologische waarde ook een economische waarde voor de Palestijnen. Bomen, of het nu gaat om aangeplante of natuurlijke bossen, leveren immers hout. Dat hout kan men gebruiken als brandstof, als materiaal bij allerhande bouw- of constructiewerken, maar men kan er ook bijvoorbeeld meubilair van maken. Zowel ten oosten als ten westen van de muur worden er verschillende bossen met kappen bedreigd. In totaal gaat het hier om 42.900 dunum bebost land. De bedreigde bossen liggen grotendeels aan de Israëlische kant van de muur met een oppervlakte van 41.600 dunum. In de zone gelegen aan de oostelijke kant van de muur bedraagt de bedreigde bosoppervlakte slechts 1.300 dunum. De meeste van deze bossen zijn al decennia oud en werden nog aangepland onder het Britse mandaat. De onderstaande tabel geeft de bosoppervlakte in dunum weer van de zone die gelegen is ten oosten van de muur.⁴⁶

Governorate	Forested area (dunums)	Dominant Forest Type	Dominant Vegetation Class
Tubas	800	Designated forests	----
Jericho	500	Planted Forests	Open Plantations

Source: ARIJ, GIS Unit, 2003

⁴⁵ (anon.), The Apartheid Wall Campaign. Report #1, November 2002. Impact on water and the environment. <http://www.pengon.org/wall/wall.pdf> op 22/03/2005.

⁴⁶ (anon.), ARIJ, The impacts of Israel's segregation zone plan in the West bank on the Palestinian agriculture. <http://www.arij.org/paleye/Segregation-Wall/7.9%20-%20Agriculture.pdf> op 22/03/2005.

De volgende tabel somt de beboste gebieden op die gelegen zijn tussen de muur en de Groene Lijn. Deze bossen worden vaak de facto geannexeerd door de Israëlische staat en zijn daarom met kappen bedreigd.

Governorate	Forested area (dunums)	Dominant Forest Type	Dominant Vegetation Class
Jenin	5100	Planted & Natural Forests	Homogenous Coniferous Plantations, Open maquis-garrigue
Tulkarm	800	Planted	Homogenous Coniferous
Qalqilya	1400	Planted Designated Forests	Homogenous Coniferous Plantations
Salfit	9200	Designated Forests	Homogenous Coniferous Plantations
Ramallah	8500	Planted & Semi-natural Forests	Homogenous Coniferous Plantations, Open Plantations, Open Woodlands
Jerusalem	5800	Planted & Designated Forests	Open Plantations, Homogenous Coniferous Plantations
Bethlehem	2900	Planted	Homogenous Coniferous Plantations, Open Plantations
Hebron	7900	Planted, Natural & Designated Forests	Homogenous Coniferous Plantations, Open woodlands

Source: ARIJ, GIS Unit, 2003

Hoewel er nog maar erg weinig studies zijn over de milieueffecten van de muur is het toch duidelijk dat hij het milieu negatief zal beïnvloeden. Het kappen van hele bossen is één van de ergste bedreigingen. Bossen hebben immers een economische, esthetische, recreatieve, maar vooral een grote ecologische waarde. De muur zelf en de daarbij horende bufferzone, samen de zogenaamde footprint, nemen in de eerste en reeds voltooide bouwfase ongeveer 11.500 dunum land in. Bij voltooiing van de muur zouden de Palestijnse gebieden tot 35.000 dunum land verliezen. Een constructie van een dergelijke omvang die het ecosysteem over een aanzienlijke afstand (ongeveer 650 kilometer) verstoort, zal een significante impact hebben op de ecologische balans van de Palestijnse gebieden.

Hierdoor zal niet enkel de waterproblematiek maar ook de fauna en de flora van de regio sterk worden beïnvloed. Dieren reageren op lawaaihinder veroorzaakt door de bouwwerken: ze veranderen hun levenspatronen, hun hartritme versnelt en de productie van stresshormonen schiet de hoogte in. Dieren die communiceren via geluidssignalen, zoals vogels, kunnen eveneens serieuze hinder ondervinden van de geluidspollutie. Zo kunnen bepaalde diersoorten bijvoorbeeld een abnormaal paringsgedrag vertonen. De bouwactiviteiten beschadigen overigens ook het milieu door het vernietigen van de vegetatie en het herschapen van het landschap in een minder voedzame bodem. Dit gebeurt door een hogere erosie en sedimentatie waardoor de doordringbaarheid van de bodem sterk vermindert. Hierdoor worden de grondwaterbekkens in de nabijheid van de muur minder snel aangevuld.⁴⁷

Zeker op lange termijn zal de muur een impact hebben op het milieu. Het leidt geen twijfel dat de veranderende natuurlijke habitat een invloed zal uitoefenen op het huidige ecosysteem. Zo zouden onkruid en allerhande ongedierte, vaak van uitheemse origine, wel eens welig kunnen tieren in de gebieden rond de muur. Van hieruit kunnen ze dan uitzwermen naar

⁴⁷ (anon.), The Apartheid Wall Campaign. Report #1, November 2002. Impact on water and the environment. <http://www.pengon.org/wall/wall.pdf> op 22/03/2005.

aangrenzende gebieden en daar een probleem vormen voor de oorspronkelijke soorten en de natuurlijke diversiteit van het ecosysteem. Bovendien zal de muur een effect hebben op de verspreiding van bepaalde diersoorten. Sommige populaties zullen veranderend trekgedrag vertonen, terwijl andere kuddes te maken zullen krijgen met fragmentatie. De overgebleven populatie zal dan af te rekenen hebben met de kwetsbaarheden gerelateerd aan kleinere kuddes, zoals genetische afwijkingen door inteelt en natuurrampen. De muur zal ook veranderingen in het microklimaat teweegbrengen en die zullen eveneens een effect hebben op de fauna en de flora in de regio. Zo is nu bijvoorbeeld al duidelijk dat de verspreiding van pollen verstoord is.

Zowel de bouwactiviteiten als het langetermijnbestaan van de muur zullen zowel het grondwater als natuurlijke dier- en plantensoorten en populaties beïnvloeden. De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater zal aanzienlijk verminderen. De oorspronkelijke fauna en flora zal zodanig te lijden hebben onder de effecten van de muur dat bepaalde soorten zelfs uit de regio zouden kunnen verdwijnen.

Hoofdstuk 3:

De socio-economische gevolgen van de muur

Het grootste gedeelte van het Palestijnse land dat door de Israëlische overheid reeds is ingelijfd, bevat de meest vruchtbare grond van de Westelijke Jordaanoever. Ook heel wat waterputten, die juist zorgen voor goede landbouwgrond, liggen aan de westkant van de muur. Omdat veel Palestijnen afhankelijk zijn van de landbouw heeft het verlies van land en water verstreckende gevolgen. Nochtans was het noorden van de Westbank vrij welvarend vóór het uitbreken van de Tweede Intifada. Sinds 2000 voert Israël zijn afsluitingspolitiek echter fors op. Commerciële centra van groot regionaal belang, zoals Qalqilya en Tulkarem, worden door de muur en het systeem van checkpoints afgesneden van de rest van de Westelijke Jordaanoever. Daardoor is ook de handel tussen Palestijnse dorpen en steden onderworpen aan grote beperkingen. Bovendien is door deze maatregelen het belang van de landbouw als economische activiteit opnieuw enorm toegenomen. Veel Palestijnen zijn nu opnieuw grotendeels afhankelijk van landbouwactiviteiten, maar zien door de komst van de muur deze bron van inkomsten bedreigd. Dit alles heeft uiteraard een schadelijke invloed op de Palestijnse economie.

De muur en de talloze controleposten en wegblokkades van het Israëlische leger belemmeren niet enkel het verkeer van goederen en diensten, maar ook het verkeer van personen. Volgens de VN-organisatie OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) zijn er door de bouw van de muur al 210.000 Palestijnen geïsoleerd in enclaves of afgesneden van hun land.⁴⁸ De muur komt bovenop de honderden controleposten en wegversperringen en leidt tot verdere beperkingen op de bewegingsvrijheid van de Palestijnse bevolking. In dit hoofdstuk zullen we zowel de economische als de sociale gevolgen van de muur van naderbij bekijken omdat beide erg nauw met elkaar zijn verweven.

⁴⁸ (anon.), De muur schaadt de levens van honderdduizenden Palestijnen. Directe gevolgen. <http://www.verbindingverbroken.nl/ucp/doc.phtml?p=Gevolgen> op 11/04/2005.

3.1 Economische afhankelijkheid

De Zesdaagse Oorlog van 1967 bracht de Westelijke Jordaanoever onder Israëlische controle. Op dat ogenblik waren er binnen de Israëlische overheid twee tegengestelde ideeën met betrekking tot de organisatie van de economische relaties met de Bezette Gebieden. De toenmalige minister van Financiën Pinhas Sapir was een groot voorstander van economische scheiding, terwijl de toenmalige minister van Defensie Moshe Dayan juist pleitte voor het uitgommen van de economische grenzen. Volgens deze laatste moest de integratie van beide economieën, hoewel totaal verschillend zowel in grootte als in structuur, gelden voor het uitwisselen van goederen, diensten en arbeidskrachten.⁴⁹

Uiteindelijk haalde de visie van Moshe Dayan het. Deze zienswijze was echter zeker niet voordeliger voor de Palestijnse bevolking dan die van zijn concurrent. Sapir vreesde dat de integratie van de Bezette Gebieden op een dag wel eens zou kunnen leiden tot een demografische meerderheid van Palestijnen in Israël, wat dan het joodse karakter van de staat in gevaar zou brengen. Hier zien we het belang van het zogenaamde demografisch argument dat ook vandaag nog steeds een grote rol speelt in het gevoerde Israëlische beleid. Dayan had evenmin het belang van de Palestijnen voor ogen toen hij zijn plan uitwerkte. Hij wou de handel tussen Israëli's en Palestijnen promoten om op die manier stevige economische banden tussen beide regio's te smeden. Zo zou de bezetting van de Palestijnse gebieden een politiek onomkeerbaar karakter krijgen doordat er zogenaamde feiten op het terrein werden gecreëerd. Door deze strategie ondergraft Israël resolutie 242 van de VN-veiligheidsraad die stelt dat het verwerven van land door oorlog verboden is. Resolutie 242 zegt dat immers letterlijk in het volgende zinsdeel: *Emphasizing the inadmissibility of the acquisition of territory by war.*⁵⁰

Deze politiek van de Israëlische overheid inzake de Palestijnse kwestie wordt ook wel eens systematische economische kolonisatie genoemd en wordt tot op heden nog steeds gebruikt. Dit beleid draagt helemaal niet bij tot een substantiële ontwikkeling van de Palestijnse economie. Dat is ook de bedoeling helemaal niet, want sommigen vrezen immers dat een goede economische situatie op termijn wel eens zou kunnen leiden tot de Palestijnse onafhankelijkheid, iets wat men in Israël absoluut wil vermijden. De joodse staat heeft dan ook door de jaren heen weinig of niets geïnvesteerd in de Bezette Gebieden, wat resulteerde in een decennialange verwaarlozing van de Palestijnse infrastructuur. De regio werd immers gezien als een bron van goedkope arbeidskrachten en als een afzetmarkt voor Israëlische producten. Bovendien legde Israël een belastingsysteem op dat de inwoners van de Bezette Gebieden verplicht een bijdrage te leveren aan de joodse staat. De Palestijnen hoopten vergeefs dat in ruil voor hun bijdrage, de overheid zou investeren in een verbetering van de wegen en de infrastructuur of in publieke diensten zoals onderwijs en gezondheidszorg.

De door Israël gehanteerde slogan “a policy of open bridges” doet verkeerdelijk vermoeden dat het hier om vrij verkeer van goederen, diensten en arbeid in beide richtingen gaat. Het was vooral een programma om de economische controle over de Bezette Gebieden te verkrijgen en te behouden. Het doel was dus geenszins dat beide partijen economisch voordeel konden halen uit de open grenzen. Integendeel zelfs, het beleid moest immers de belangen van de joodse staat behartigen. Zo stelde Israël handelsbarrières in, naar eigen zeggen omwille van

⁴⁹ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, pp. 53-54.

⁵⁰ UN SECURITY COUNCIL, Resolution 242 of 22 november 1967.

<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement> op 16/04/2005.

veiligheidsredenen. Door deze barrières worden vooral landbouwproducten geïmporteerd. Die zijn immers van groot belang voor de Palestijnse economie.⁵¹ Vooral de vele checkpoints en de muur zijn een ware gesel voor de landbouwers. Onder het voorwendsel van veiligheidscontroles moeten boeren vaak uren halt houden aan militaire controleposten, wat uiteraard een groot tijdverlies betekent. Een beproefde tactiek van het leger is bijvoorbeeld om landbouwers die hun producten willen exporteren een paar uur tot zelfs een paar dagen tegen te houden. Als dit in de warme maanden gebeurt, dan zijn de groenten en het fruit geheel of gedeeltelijk verrot nog vóór ze de Westbank hebben verlaten. Op deze manier wordt de Palestijnse export volledig afhankelijk van de Israëlische goodwill om de transporten vlot te laten verlopen. Het exporteren van Israëlische goederen naar de Westbank daarentegen is helemaal niet onderhevig aan handelsbarrières. Vaak worden hiervoor zelfs de zogenaamde settler roads gebruikt, die enkel gebruikt mogen worden door joodse kolonisten en verboden zijn voor de Palestijnen.⁵²

Dit beleid van asymmetrische handelsrelaties heeft de laatste decennia aan belang gewonnen. Zo is 90% van de import naar de Bezette Gebieden afkomstig van Israël of werd het in ieder geval via Israël naar de gebieden getransporteerd. Ook 85% van de export uit de Bezette Gebieden verloopt via Israël. In 1992 was meer dan één derde van de Palestijnse arbeidskrachten aan het werk in Israël. Meestal werden ze tewerkgesteld in de bouw, de landbouw of in sommige dienstensectoren. Vaak ging het hier om laaggeschoolde banen of handenarbeid. Deze cijfers geven duidelijk aan dat de staat Israël een grote greep heeft op de Palestijnse economie.⁵³

Op hetzelfde moment zien we dat Israël, economisch gezien een reus tegenover de Bezette Gebieden, veel minder afhankelijk is van de Palestijnse economie. Zo vertegenwoordigt de import uit de Bezette Gebieden minder dan één percent in de totale import naar Israël. Bovendien mag de rol van de regio als afzetmarkt voor Israëlische producten niet overschat worden. Hetzelfde geldt voor het aandeel van de Palestijnse arbeidskrachten in de Israëlische beroepsbevolking, dat op zijn hoogtepunt slechts 7% bedroeg. Zelfs in sectoren met veel Palestijnse arbeiders, zoals de bouw en de landbouw, waren ze niet absoluut onvervangbaar. Dat bleek in het midden van de jaren '90 toen Israël hen inruilde voor goedkope buitenlandse arbeidskrachten uit Oost-Europa en Afrika.

Mede hierdoor en door het gebrek aan kansen in de economie ontstond er een hogere werkloosheid in de Bezette Gebieden. Als gevolg van deze evolutie daalden zowel de levensstandaard als het gemiddelde gezinsinkomen van de Palestijnen. De Palestijnse economie, die het al jaren niet goed deed, stond in 2000 op het randje van de afgrond toen de Tweede Intifada uitbrak. Vanaf dat moment wordt het failliet van de Palestijnse economie enkel vermeden door grote hoeveelheden internationale humanitaire hulp. De Wereldbank schat dat 40% van de beroepsbevolking werkloos is. In 2003 bedroeg het reële inkomen per capita 40% minder dan in december 2000. Bovendien leeft ongeveer 60% van de bevolking onder de armoedegrens. Dit betekent dat iets minder dan twee derden van de Palestijnen moet rondkomen met een bedrag van 2 dollar per dag. Het aandeel van buitenlandse handel, zowel met Israël als met Derde Wereldlanden, en buitenlandse investeringen in de Palestijnse economie blijft bovendien dalen ten gevolge van de afsluitingspolitiek. Dat beleid zorgde

⁵¹ GAZIT, Shlomo, *The carrot and the stick. Israel's policy in Judea and Samaria*. Washington, B'nai B'rith Books, 1995, p. 204-222.

⁵² (anon.), *The Apartheid Wall Campaign. Report #1, November 2002. Economic impact*. <http://www.pengon.org/wall/wall.pdf> op 22/03/2005.

⁵³ MÜLLER, Andreas, *A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center*. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 54.

immers naast de fysieke afscheiding ook voor heel wat psychische, technische en administratieve obstakels, waardoor zowel de handel als inkomende investeringen worden bemoeilijkt. Bovendien creëerde het een klimaat van onzekerheid en instabiliteit, wat uiteraard niet bevorderlijk is voor het aantrekken van buitenlands kapitaal.⁵⁴

Bovenstaande gegevens tonen aan dat de Palestijnse economie sterk afhankelijk is van Israël. Ze is bovendien ook erg gevoelig voor fluctuaties in de Israëlische economie. Na 1967 schiep de joodse bezettingsmacht op een unilaterale manier de contouren voor de economische controle van de Bezette Gebieden. Deze strategie werd decennialang voortgezet tot in 1994 het Protocol van Parijs van kracht werd. Dit protocol was een onderdeel van de Interim-Akkoorden. Het moest de opgelegde situatie transformeren in een economische integratie waar beide partijen beter van worden. Ofschoon dit protocol nog steeds in voege is, zien we dat het dode letter blijft en dat Israël nog steeds een sterke controle op de Palestijnse economie uitoefent. Met de bouw van de muur heeft Israël er nu een instrument bij om zijn greep op de Palestijnse economie en samenleving te behouden en zelfs nog verder uit te breiden.

⁵⁴ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, pp. 55-56.

3.2 De gevolgen van de muur op sociaal en economisch vlak

3.2.1 Impact op de Palestijnse landbouw

De muur heeft een negatieve impact op de toch al verzwakte Palestijnse economie. In dit deeltje gaan we de gevolgen na op sociaal-economische vlak. De effecten op het sociale en het economische vlak zijn immers nauw verweven, niet alleen met elkaar maar ook met de politieke impact. Zoals eerder al aangegeven volgt de muur niet de route van de Groene Lijn maar wijkt hij hiervan af. Op deze manier annexeert Israël gebied dat volgens de grens van 1967 tot de Palestijnse gebieden behoort. Alleen al de zogenaamde footprint, dat is de muur samen met zijn bufferzone, neemt 28.000 dunum van het Palestijnse land in beslag. Dat is ongeveer 0.5% van de totale oppervlakte van de Westelijke Jordaanoever. Bovendien lijft de muur heel wat land in bij Israël, precies doordat hij zich slingerend een weg baant in het Palestijnse landschap. De juiste oppervlakte van dat geannexeerde land varieert naargelang de geconsulteerde bron. Volgens het Negotiations Affairs Departement van de PLO gaat het hier om oorspronkelijk 15% van de Westbank (zie bijlage 2) dat door de herziening van de route van de muur in februari 2005 werd teruggebracht tot 9,5%.⁵⁵ De te volgen route werd toen immers ten zuiden van Hebron dicht tegen de Groene Lijn gepland. De Israëlische overheid betwist dit cijfer en maakt oorspronkelijk gewag van een inbeslagname van 13,1% van de Westelijke Jordaanoever, wat na februari 2005 werd teruggebracht tot “slechts” 7%.⁵⁶ De VN-organisatie OCHA spreekt ook na de herziening van het traject van een annexatie van 10,1% van de Westbank, zoals blijkt uit onderstaande grafiek.⁵⁷

LAND AFFECTED BY THE BARRIER

	Area (in Dunams*)	Percentage of West Bank Land
Expropriated for construction of the barrier	28,000	0.5
Between main barrier and Green Line and enclaves surrounded by the barrier	565,000	10.1
Total	593,000	10.6

Dit Palestijns land wordt door Israël grotendeels geannexeerd rond Jeruzalem, omwille van politieke redenen, en in het noorden van de Westelijke Jordaanoever. Die laatste regio noemt men immers de voedselmand van Palestina omdat de grond er bijzonder vruchtbaar is. Door de bouw van de muur verliezen de Palestijnen niet alleen land, ze worden er ook van geïsoleerd. Zoals blijkt uit het voorgaande hoofdstuk worden er bovendien een aantal waterputten afgesneden van hun levensgemeenschap en het land dat ze bevoeien. Dit alles heeft een negatieve invloed op de landbouw, wat een grote slag is voor de Palestijnse bevolking en hun economie. Landbouwactiviteiten zijn immers opnieuw de voornaamste bron van inkomsten sinds de economische situatie van de Bezette Gebieden rampzalig is geworden na het uitbreken van de Tweede Intifada.

⁵⁵ (anon.), Barrier to peace: assesment of Israel's new wall route.

http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f19bp&css=1 op 08/04/2005.

⁵⁶ ISSEROFF, Ami, Israeli security barrier: current status (2005) and evolution.

http://www.mideastweb.org/the_fence.htm op 18/04/2005.

⁵⁷ (anon.), OCHA, The humanitarian implications of the february 2005 projected West Bank barrier route.

<http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/659581cf3863644f85256fbf0068c624?OpenDocument> op 18/04/2005.

De landbouwproductie werd door de bouw van de muur fel gereduceerd, wat uiteraard ook een negatieve invloed heeft op de voedselvoorziening. Er werd reeds eerder aangegeven dat de muur niet enkel een negatieve impact heeft op de zogenaamde seam zone, maar ook op de zone ten oosten van de muur. Die laatste zone bestaat ecologisch gezien uit de Jordaanvallei en de glooiende regio langs de Westbank. De Jordaanvallei wordt gekenmerkt door hete zomers en warme winters. De gewassen worden hier bevoeid door middel van irrigatie. In de meer glooiende zone van de Westelijke Jordanoever vinden we een iets droger klimaat met de daaraan aangepaste gewassen.

In de zone ten oosten van de muur wordt er een landbouwoppervlakte van ongeveer 272.680 dunum bedreigd. Van die gronden worden er 7,1% gevoed door middel van irrigatiesystemen, terwijl 92,9% op natuurlijke wijze door de regen wordt bevoeid. De jaarlijkse landbouwproductie in deze zone bedraagt 135.470 ton. Daarvan verliezen de Palestijnen ongeveer 12% ten gevolge van de constructie van een fysieke scheidingsmuur. Dit percentage vertegenwoordigt een verlies van 92 miljoen dollar. Onderstaande tabel geeft voor de zone ten oosten van de muur de bedreigde landbouwgronden, de jaarlijkse productie in ton en de waarde in dollar aan.⁵⁸

Crops	Area (Dunum)			Production (tons)			Value in USD
	Rain fed	Irrigated	Total	Rain fed	Irrigated	Total	
Fruit trees	47,611	3,402	51,013	10,261	6,820	17,081	4,125,653
Vegetables	7,468	14,341	21,809	3,831	58,510	62,341	80,770,142
Crops	198,274	1,585	199,858	51,551	4,496	56,047	7,208,169
Total (A)	253,353	19,327	272,680	65,644	69,826	135,470	92,103,963
West Bank (B)	1,544,877	114,978	1,659,855	377,447	755,605	1,133,051	487,237,000
% (A/B)	16.4	16.8	16.4	17.4	9.2	12.0	18.9

Source: ARIJ, Agriculture & Biodiversity Research Unit, 2003

De zone die ten westen van de muur gelegen is, bevat vele vruchtbare landbouwgronden. Deze landbouwgrond dankt zijn vruchtbaarheid aan het goede klimaat met een goede verhouding tussen zonneschijn en regenval en aan de aanwezigheid van een aantal grondwaterbekkens. De regio vertegenwoordigt 496.606 dunum vruchtbare landbouwgrond, wat neerkomt op 29,9% van het totale aantal gecultiveerde grond op de Westelijke Jordanoever. Landbouwgewassen gevoed door natuurlijke regenval vertegenwoordigen 95,7% van de gecultiveerde gewassen in deze regio, terwijl de overige 4,3% aangewezen zijn op bevoeiing via irrigatiesystemen. De gemiddelde jaarlijkse productie in deze bedreigde zone bedraagt 190.299 ton, met een economische waarde van 111 miljoen dollar. Dit komt neer op 29% van de landbouwproductie op de Westbank en maar liefst 22,8% van de totale waarde van de landbouw in de Palestijnse economie. Als de Palestijnen deze westelijke zone verliezen, bijvoorbeeld door inlijving bij Israël, dan zal dat een significante impact hebben op hun economie. De tabel op de volgende pagina geeft de landbouwoppervlakte in dunum, de jaarlijkse productie in ton en de waarde in dollar weer voor de zone ten westen van de muur.⁵⁹

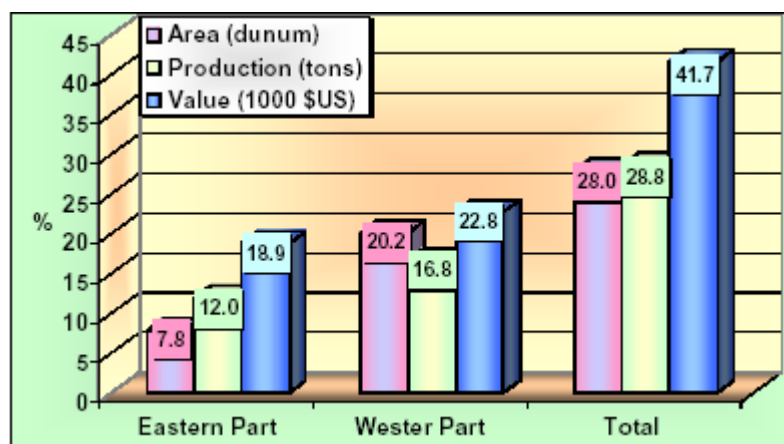
⁵⁸ (anon.), ARIJ, The impacts of Israel's segregation zone plan in the West bank on the Palestinian agriculture. <http://www.arij.org/paleye/Segregation-Wall/7.9%20-%20Agriculture.pdf> op 22/03/2005.

⁵⁹ (anon.), ARIJ, The impacts of Israel's segregation zone plan in the West bank on the Palestinian agriculture. <http://www.arij.org/paleye/Segregation-Wall/7.9%20-%20Agriculture.pdf> op 22/03/2005.

Crops	Area (Dunum)			Production (tons)			Value in USD
	Rainfed	Irrigated	Total	Rainfed	Irrigated	Total	
Fruit trees	262,277	3,721	265,998	56,526	7,461	63,987	15,454,839
Vegetables	7,739	15,688	23,427	3,970	64,007	67,977	88,072,633
Crops	205,447	1,734	207,181	53,416	4,919	58,335	7,502,380
Total (A)	475,463	21,143	496,606	113,912	76,387	190,299	111,029,853
West Bank (B)	1,544,877	114,978	1,659,855	377,447	755,605	1,133,051	487,237,000
% (A/B)	30.8	18.4	29.9	30.2	10.1	16.8	22.8

Source: ARIJ, Agriculture & Biodiversity Research Unit, 2003

Wanneer we nu de cijfers van de door de muur bedreigde westelijke en oostelijke zone samenbrengen, dan zien we dat 769.286 dunum vruchtbare landbouwgrond wordt bedreigd door de Israëlische scheidingsmaatregel. Dit houdt in dat 46,3% van de totale gecultiveerde landbouwoppervlakte van de Westelijke Jordaanoever ofwel gewoon geannexeerd wordt door Israël ofwel moeilijker toegankelijk wordt voor de Palestijnse landbouwers door beperkingen op hun bewegingsvrijheid en op het transport. Volgens voorspellingen zou het aandeel van de landbouw in de Palestijnse economie daardoor dalen met 41,7%. Bovendien verliezen de inwoners van de bedreigde levensgemeenschappen op deze manier hun belangrijkste bron van inkomsten, waardoor het gemiddelde gezinsinkomen zal dalen. Ook de voedselvoorziening op de Westbank zou in gevaar komen, aangezien de koopkracht daalt en de belangrijkste bron van de Palestijnse voedselvoorziening, namelijk de eigen landbouw, onder serieuze druk komt te staan. Import vanuit Israël is geen oplossing voor dit probleem omdat de prijzen van de eigen Palestijnse landbouwproducten lager liggen. Onderstaande figuur toont de te verwachten verliezen in de Palestijnse landbouwsector, uitgedrukt in percentages, als Israël zijn unilateraal scheidingsproject doorzet.⁶⁰

⁶⁰ (anon.), ARIJ, The impacts of Israel's segregation zone plan in the West bank on the Palestinian agriculture. <http://www.arij.org/paleye/Segregation-Wall/7.9%20-%20Agriculture.pdf> op 22/03/2005.

3.2.2 Het niet volgen van de Groene Lijn: restricties op de bewegingsvrijheid

Veel van deze implicaties worden versterkt door het niet volgen van de Groene Lijn. Het moet immers gezegd dat een muur op de Groene Lijn minder verstrekkende gevolgen zou hebben, hoewel de Bezette Gebieden nog steeds zouden geïsoleerd zijn. Maar in bovenstaand geval zou de *seam zone* dan wel ophouden te bestaan. Dat is de zone tussen de muur en de Groene Lijn die op 2 oktober 2003 door Israël werd uitgeroepen als een gesloten militaire zone. Sindsdien zijn de Palestijnen onderworpen aan een systeem van pasjes als ze die zone willen binnengaan. De Israëli's, met inbegrip van de joodse kolonisten, hebben dergelijke pasjes niet nodig. In deze regio zouden er bij voltooiing van de muur, rekening houdend met de nieuwe route, ongeveer 50.000 Palestijnen leven verspreid over 38 dorpen en steden.⁶¹

Als de muur zich op de Groene Lijn zou bevinden, zouden er veel minder landbouwers gescheiden leven van hun land en de bijbehorende waterbronnen. Hun akkers zouden dan heel wat makkelijker te bereiken en te bevoeien zijn, wat de productiviteit uiteraard ten goede zou komen. Ook leerlingen en studenten zouden van een dergelijk scenario kunnen profiteren; zij hebben dan weer veel makkelijker toegang tot hun scholen en universiteiten. De muur isoleert nu immers veel schoolkinderen en studenten van hun onderwijsinstelling. Zo hebben de meeste dorpjes wel een lagere school, maar weinigen hebben een secundaire school. Leerlingen die dan secundair onderwijs willen volgen moeten zich vaak verplaatsen, wat door de afsluitingspolitiek van Israël en de route van zijn muur niet altijd even eenvoudig is. Bovendien zouden gewonden en zieken veel vlotter in een ziekenhuis raken omdat dergelijke grote omwegen dan zouden wegvallen. Deze evolutie zou eveneens positief zijn voor arbeiders en handelaars die dan hun brood kunnen verdienen zonder dat ze daarvoor ettelijke kilometers moeten omrijden omdat de muur alweer een dorpje doormidden snijdt of een weg blokkeert. Dat bespaart hen niet alleen geld, maar ook tijd.⁶²

In onderstaande grafiek maakt de Negotiations Affairs Departement van de PLO een schatting over het aantal Palestijnen dat door de muur getroffen wordt. Het symbool * wijst erop dat in deze cijfers zowel levensgemeenschappen zijn inbegrepen die omgeven worden door de muur als levensgemeenschappen die gelegen zijn tussen de Groene Lijn en de muur. De twee sterretjes (***) duiden aan dat het gaat om steden en dorpen die dicht tegen de oostkant van de muur liggen. Inwoners van deze dorpen en steden worden door de muur immers vaak gescheiden van hun land, werk en gezondheidszorg.

Location	Number of Communities	Number of Residents	Percentage of West Bank Palestinian Population
Enclaves surrounded by the barrier*	81	263,200	11.4
East Jerusalem	23	210,000	9.1
Communities to the east of the barrier***	102	402,400	17.5
Total	206	875,600	38

⁶¹ (anon.), OCHA, The humanitarian implications of the february 2005 projected West Bank barrier route. <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/659581cf3863644f85256fbf0068c624?OpenDocument> op 18/04/2005.

⁶² MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 57.

Dit betekent echter niet dat een muur gebouwd op de Groene Lijn geen negatieve effecten zou hebben op economisch en sociaal vlak. Het is immers vrij logisch dat een fysieke afscheiding van die omvang een significante impact heeft op het verkeer van personen en goederen tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever, zelfs indien dit gepaard gaat met een goed functionerend systeem van poorten. Jarenlange ervaring met de Israëlische bezetter heeft de Palestijnse bevolking immers geleerd dat het onwaarschijnlijk is dat een dergelijk poortensysteem eerlijk en fair zou werken. In dit opzicht is de situatie in de regio waar de muur al voltooid is, tekenend voor de rest van de Bezette gebieden. Zo zijn slechts een paar van de beloofde poorten er ook daadwerkelijk gekomen en heeft de overheid toegegeven dat de constructie van deze gates niet was voorzien in het budget. Bovendien bleek in februari van dit jaar uit een onderzoek van de VN dat er op dit moment 63 poorten in de muur zijn. Van die 63 zijn er slechts 25 toegankelijk voor de Palestijnse bevolking, tenminste als ze over een geldig pasje beschikken.⁶³

De rapporten over de openingsuren van de poorten zijn ook al niet rooskleurig: niet alleen zijn er dus vele poorten gesloten, maar zelfs de poorten die open zijn, worden vaak maar voor een beperkte tijd geopend.⁶⁴ Bovendien zijn burgers die de gates willen gebruiken vaak het slachtoffer van militaire willekeur, wat ik tijdens mijn plaatsbezoek zelf heb mogen ondervinden. Gate 25, een zogenaamde landbouwpoort in Jayyous, moet normaliter gedurende drie periodes per dag open zijn: van 5.45u tot 7.15u, van 12.30u tot 13.30u en van 15.45u tot 16.45u. (zie bijlage 8). Ik stond om 16.00u voor de poort die toen nog steeds gesloten was. Toen we om 16.30u terugkeerden, waren er nog steeds geen militairen aanwezig om de poort open te maken. Palestijnse boeren die een hele dag op hun land hebben gewerkt en een geldig pasje hadden om naar huis terug te keren, moesten zich dan maar zelf beredderen.

Dit is echter geen alleenstaand geval maar een onderdeel van een militaire strategie om het leven van de Palestijnen te bemoeilijken. Dit kadert in het Israëlische beleid om de samenleving in de Bezette Gebieden onleefbaar te maken zodat de Palestijnen uit eigen beweging wegtrekken. Geheel volgens deze tactiek blijven sommige poorten gesloten, dagenlang of soms zelfs weken aan één stuk, zonder voorafgaande verwittiging of legitimering. Daar bovenop zijn er ook nog andere Israëlische maatregelen die de Palestijnse bewegingsvrijheid aan banden leggen, zoals bijvoorbeeld het systeem van de permits. Om toegang te krijgen tot de seam zone, om welke reden dan ook, moet iedere Palestijn ouder dan 12 jaar over een pasje beschikken. De aanvraag van een dergelijk pasje is echter geen sinecure: ongeveer 25% van de aanvragen wordt geweigerd. Zo zal de Israëlische overheid slechts permits uitreiken na een grondig veiligheidsonderzoek. Daarna kunnen inwoners van de seam zone met wat geluk aan een permanent verblijfpasje raken. Anderen die er niet wonen maar bijvoorbeeld hun land willen bereiken, krijgen slechts een tijdelijk pasje. Aan mensen die hun land slechts huren wordt er in de regel geen toegangspasje uitgereikt.

Bovendien is de procedure om een permit aan te vragen erg omslachtig en vergt het heel wat administratieve rompslomp. Er bestaan immers twaalf categorieën van personen die een toegangspasje kunnen aanvragen. Elke categorie heeft specifieke invulformulieren en vereist het voorleggen van specifieke documenten. Wanneer je er dan toch één kan bemachtigen, is het vaak maar voor een beperkte duur en voor slechts één poort geldig. Vaak is het de houders

⁶³ (anon.), OCHA, The humanitarian implications of the february 2005 projected West Bank barrier route. <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/659581cf3863644f85256fbf0068c624?OpenDocument> op 18/04/2005.

⁶⁴ SUISSA, Shlomi, Not all it seems. Preventing Palestinian access to their lands west of the separation barrier in the Tulkarem-Qalqilya area. http://www.btselem.org/Download/200406_Qalqilya_Tulkarm_Barrier_Eng.pdf op 08/04/2005.

van een permit enkel toegestaan om de seam zone overdag te betreden. Voor eventuele overnachtingen is een speciale toestemming nodig van het Israëlische leger. Bovendien varieert het beleid met betrekking tot de toegang van landbouwvoertuigen in de seam zone. In de gebieden rond Tulkarem is het de houder van een landbouwpasje toegestaan om ook landbouwvoertuigen het gebied binnen te rijden. In het district van Qalqilya is daar echter een bijkomend pasje voor nodig. Jongeren hebben het nog moeilijker om een pasje te verkrijgen aangezien zij door Israël als een hoger veiligheidsrisico worden beschouwd.⁶⁵

De poorten in de muur kunnen ook op elk moment geheel of gedeeltelijk gesloten worden omwille van veiligheidsredenen. Deze beslissing ligt volledig bij de Israëlische overheid die dus naar eigen goedgevoelen de Bezette Gebieden kan afsluiten. Dit principe van afgrendelen is niet nieuw, maar krijgt door de bouw van de muur wel een extra impuls. De muur is hier een uitstekend instrument voor Israël om zijn greep op de Palestijnse gebieden nog wat te verstevigen. De directeur van de zogenaamde Seamline Administration, Netziah Mashiah, vindt er geen doekjes om en zegt dat collectieve straffen gerechtvaardigd zijn als dat de veiligheid van de staat ten goede komt. Dit is volgens het internationaal recht echter verboden. Zo zal een landbouwpoort voor iedereen worden gesloten als er langs die poort aanslagen in Israël worden gepleegd. Ook vindt Mashiah het logisch dat een landbouwer geen pasje krijgt als zijn zoon beschouwd wordt als een verhoogd veiligheidsrisico.⁶⁶

De constructie van de muur opent nieuwe mogelijkheden voor Israël om de Westelijke Jordanoever onder controle te houden. Deze versterkte controle en afhankelijkheid komen bovenop de reeds bestaande instrumenten van de afsluitingspolitiek van Israël, zoals de vele checkpoints. Bovendien verhoogt de muur de mogelijkheid tot willekeur en discriminatie. Zo zijn er allerhande soorten misbruiken mogelijk, zowel op het niveau van de beleidsmakers als op het niveau van de individuele soldaat die de poorten bewaakt. Deze laatste beslist immers vaak autoritair over het lot van de mensen die de gates willen gebruiken, zoals schoolkinderen en arbeiders. De muur en het poortensysteem versterken op verschillende manieren de Israëlische controle van de Bezette Gebieden: de omwegen, de bijkomende kosten, de onzekerheid om een permit te krijgen, het regime van de willekeurige openingsuren en het niet weten of je aan de overkant zal raken. Ook het risico op vernederingen en geweldpleging aan één van de poorten is een niet te onderschatten psychologische belasting voor veel Palestijnen.

⁶⁵ SUISSA, Shlomi, Not all it seems. Preventing Palestinian access to their lands west of the separation barrier in the Tulkarem-Qalqilya area. http://www.btselem.org/Download/200406_Qalqiliya_Tulkarm_Barrier_Eng.pdf op 08/04/2005.

⁶⁶ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 58.

3.2.3 Sociale fragmentatie

Hoe dichter men tegen de muur woont, hoe meer de scheidingsmaatregel effect heeft op het dagelijkse leven. In steden of dorpen in de nabijheid van de muur is men vaak afgesneden van familie of vrienden. Soms gaat deze sociale fragmentatie wel heel erg ver. Sommige koppels die vlak bij de muur wonen, komen daardoor in een eigenaardige situatie terecht. De ene partner van het koppel heeft een oranje identiteitskaart als inwoner van de Bezette Gebieden, terwijl de andere partner over een blauwe Israëlische identiteitskaart beschikt. Op deze manier is het de ene niet toegestaan te wonen aan de westkant van de muur en de andere mag dan weer niet ten oosten van de muur wonen. Terry Bulata en Salah Iyad verkeren in deze situatie. Zij wonen in Abu Dis, een dorp nabij Jeruzalem waar de muur dwars door de hoofdstraat loopt.⁶⁷ Dit dorp op iets meer dan vijf kilometer van de oude stad, is een schoolvoorbeeld van de Israëlische afsluitingspolitiek. Er zijn immers geen poorten voorzien in de muur langs de Jeruzalem-zijde van het dorp, hoewel Abu Dis en Jeruzalem altijd al sterke banden hadden met elkaar. Inwoners die toch naar de grote stad willen, moeten een hele omweg van ettelijke kilometers maken. Velen kiezen er echter voor om door een paar zeldzame gaten van de inderhaast neergezette betonnen muurelementen te kruipen. Dit is echter in de ogen van de Israëli's een illegale en dus een riskante onderneming want er patrouilleren constant militaire voertuigen langs de muur.

Naast deze sociale fragmentatie bemoeilijkt de muur bovendien ook de toegang tot onderwijs en andere basisdiensten zoals gezondheidszorg. Zo hebben dorpen als Al 'Eizariya, Ras el-Amoud en Abu Dis geen eigen ziekenhuis. Aangezien deze drie dorpen in de omgeving van Jeruzalem liggen, konden ze voor de verzorging van hun zieken tot voor kort terecht in twee ziekenhuizen in Oost-Jeruzalem, namelijk het Al-Moqassad Hospital en het Augusta Victoria Hospital. Deze ziekenhuizen liggen slechts op een kwartier rijden van de drie dorpen. Door de bouw van de muur veranderde deze situatie totaal en ligt het dichtstbijzijnde ziekenhuis, dat van Betlehem, nu op 18 kilometer. De toegang tot een basisrecht als gezondheidszorg kan nu niet echt meer gegarandeerd worden, aangezien de reistijd door checkpoints en allerhande vertragingen nu toch gemakkelijk kan oplopen tot een uur of zelfs nog langer.⁶⁸ De mogelijkheden voor de Palestijnen om werk te vinden worden eveneens beperkt door de unilaterale scheiding: je moet immers over een geldig pasje beschikken om de poorten te kunnen gebruiken die toegang verlenen tot de seam zone. De Israëli's daarentegen behoren tot de meest geprivilegieerde bevolkingsgroep. Zij mogen de zogenaamde by-pass roads gebruiken en hebben toegang tot de gesloten militaire zones. Ze mogen er zelfs in wonen zonder dat ze daarvoor een speciaal pasje nodig hebben.

In deze omstandigheden mag het geen verbazing wekken dat het voor sommige Palestijnen uit de meest getroffen gebieden onhoudbaar is om er nog langer te wonen. Een aantal onder hen zien zich dan ook verplicht hun huis, werk, land, familie en sociaal netwerk op te geven om elders een beter leven op te bouwen. Dit fenomeen noemt men onvrijwillige transfer of zoals de Israëli's het eufemistisch stellen "bevolkingsmigratie". Het Internationaal Gerechtshof sprak in juli 2004 de vrees uit dat Israël met zijn beleid ten opzichte van de Bezette gebieden een demografische transitie wil doorvoeren. Exacte cijfers over het aantal Palestijnen dat wegtrekt uit de regio zijn uiteraard nu nog niet beschikbaar. De invloed van de muur op dit proces zal pas op langere termijn duidelijk worden. Toch zien velen de muur als een nieuw

⁶⁷ LEVY, Gideon, Twilight zone/Partition plan.

<http://www.jerusalemities.org/articles/english/march2005/14.htm> op 08/04/2005.

⁶⁸ GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 28.

middel om de Palestijnse samenleving te versmachten en zo een aantal Palestijnen weg te pesten. Als dit proces doorgaat, in combinatie met het groeiende aantal nederzettingen op de Westbank, dan zou de demografische samenstelling van de regio er binnen een paar jaar inderdaad anders kunnen uitzien.⁶⁹

We kunnen ook hier opnieuw opmerken dat de bevolkingstransfer minder sterk zou doorwegen als de muur de Groene Lijn zou volgen. Toch zal de muur, ongeacht zijn route, altijd een negatieve impact hebben, vooral dan op de inwoners van de Westelijke Jordanoever die in zijn nabijheid wonen. Dat blijkt uit de eerste bouwfase van de muur die nu reeds voltooid is. Zelfs de meest welvarende steden en dorpjes uit het noordwesten van de Westbank, daar waar de muur relatief dicht tegen de Groene Lijn werd gebouwd, hebben te lijden onder de fysieke scheidingsmaatregel. Deze dorpjes aan de grens tussen de Westelijke Jordanoever en Israël profiteerden vroeger van hun uitstekende ligging. Arbeiders uit deze levensgemeenschappen hadden vrij gemakkelijk toegang tot de Israëlische arbeidsmarkt, terwijl Israëli's vaak afzakten naar deze gebieden omwille van de goedkopere goederen en diensten. De Groene Lijn was steeds een eerder technische en administratieve grens in tegenstelling tot de muur die nu wel het verkeer van goederen en personen aan banden legt. De toegang tot de Israëlische arbeidsmarkt is op dit ogenblik onderhevig aan heel wat beperkingen. Bovendien is de Israëlische vraag naar Palestijnse goederen en diensten enorm afgenomen. Beide evoluties hebben een negatief effect op de Palestijnse economie, vooral omdat die sterk afhankelijk is van de Israëlische. De steden en dorpjes die vroeger profiteerden van hun ligging aan de grens zouden nu wel eens kunnen veranderen in een sociaal en economisch kerkhof.⁷⁰

De impact van de muur moet niet enkel geanalyseerd worden op het fysieke niveau, maar ook op het psychische niveau. Hij heeft immers een serieuze impact op het culturele erfgoed van de dorpjes en steden en op het sociale leven van de inwoners ervan. Dat laatste mag zeker niet onderschat worden. De muur is een scheidingsmaatregel en hij scheidt dan ook vrienden, families en hele gemeenschappen van elkaar. In het verleden was het best mogelijk dat Palestijnse inwoners van Israël even naar de Westbank gingen om hun familie te bezoeken. Ook joodse Israëli's staken de Groene Lijn over en hoopten dat ze goede zaken konden doen op de Westelijke Jordanoever. Met het uitbreken van de Tweede Intifada in 2000 verminderde deze bewegingsvrijheid sterk. Door de muur komen er nu nog meer restricties op de Palestijnse mobiliteit. Er bestaat met de muur nu zelfs een middel om de regio met zijn inwoners helemaal te isoleren van de staat Israël. De bouw ervan leidt immers, samen met het systeem van permits, tot verdere restricties op de bewegingsvrijheid van de Palestijnen waardoor sociale relaties en familiebanden onder druk komen te staan.

⁶⁹ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 59.

⁷⁰ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 60.

3.3 Economisch unilateralisme

De muur zal altijd een serieuze impact hebben op de leefbaarheid van de Palestijnse economie, zelfs al zou hij de Groene Lijn volgen. De muur is immers een onderdeel van de economische kolonisatiepolitiek van Israël. De unilaterale scheiding consolideert enerzijds de Palestijnse economische afhankelijkheid en anderzijds is de muur een middel om de Bezette Gebieden te isoleren indien dat overeenstemt met de Israëlische (economische) belangen. Dit beleid van economisch unilateralisme is ontstaan in het begin van de bezetting (zie 3.1) en wordt nu nog steeds voortgezet. Het unilaterale karakter ligt in het eenzijdig vastleggen van de grenzen van de Palestijnse gebieden en in het organiseren van handelsstromen die enkel in het belang zijn van de joodse staat. Zowel de fundamentele asymmetrie in de relatie tussen Israël en de Bezette Gebieden als de latere Palestijnse economische afhankelijkheid, zijn opgelegd door de Israëli's en ongewenst door de Palestijnen.

Het systeem van de permits en de afsluitingspolitiek van Israël zijn twee instrumenten om het beleid van economisch unilateralisme te implementeren. Het systeem waarbij een arbeider uit de Palestijnse gebieden die wil werken in Israël een pasje moet krijgen, werd voor het eerst in 1991 ingevoerd. Hiervoor moeten er aan twee voorwaarden voldaan worden: de arbeider mag geen veiligheidsrisico zijn en er moet een vraag zijn naar arbeidskrachten van een Israëlische werkgever. We zien dus dat de toegang van Palestijnse arbeiders tot Israël niet geregeld wordt door het principe van vraag en aanbod, maar wel door unilaterale veiligheidsoverwegingen. Bovendien zijn dergelijke pasjes slechts geldig voor een beperkte duur. De precieze tijdsduur is afhankelijk van het beroep dat de persoon in kwestie uitoefent en de reden waarom een permit werd aangevraagd. Sommigen hebben het geluk een pasje te bemachtigen voor zes maanden, anderen moeten het dan weer stellen met een geldigheidsduur van twee maanden of zelfs slechts twee weken.⁷¹

Bovendien hanteert Israël, naast het systeem van pasjes, een gelijktijdige politiek van afsluiting, zowel op het interne als op het externe niveau. Israël heeft immers niet alleen de volledige controle over zijn grenzen met de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, maar verhindert ook het vrije verkeer van goederen in de Bezette Gebieden zelf. Dit gebeurt via een complex systeem van checkpoints, het instellen van een avondklok, het systeem van de bypass roads en het afsluiten van straten door bijvoorbeeld het ophopen van aarden wallen of het leggen van grote rotsblokken. Deze wijdverspreide afsluitingspolitiek wordt al sinds 1993 gebruikt, maar werd door het uitbreken van de Tweede Intifada en de bouw van de muur nog verder geïntensifieerd. De intensieve interne en externe afsluiting van de Bezette Gebieden zijn een medeoorzaak van de Palestijnse economische en humanitaire crisis.⁷²

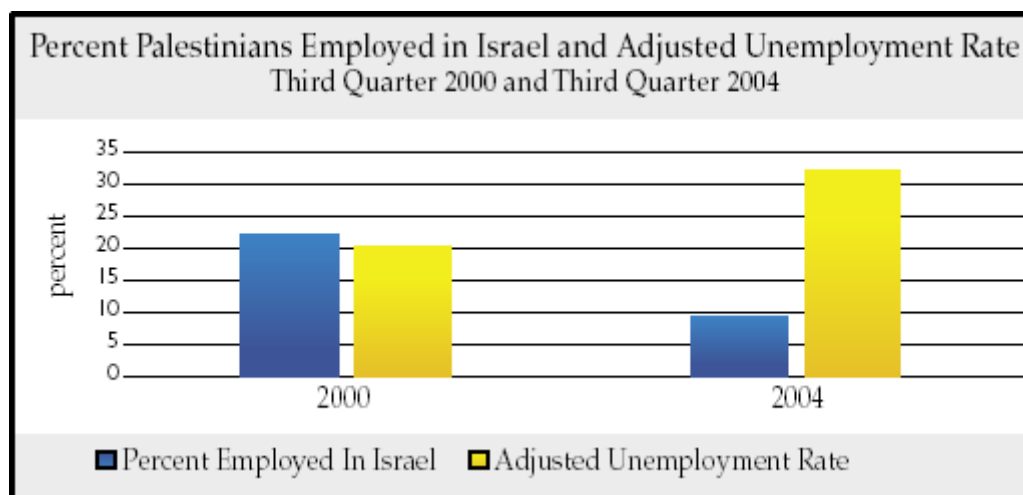
In de ogen van de Israëlische staat is hun beleid van afsluiting de meest efficiënte manier om de stroom van Palestijnse arbeiders naar Israël te doen afnemen en die meer af te stemmen op hun noden en behoeften. De afgrendeling van de Westbank en de Gazastrook maakt het voor heel wat Palestijnen onmogelijk om regelmatig op hun werk te verschijnen. De werkgevers blijven hun afwezigheden niet tolereren en vervangen hen door andere arbeiders, voornamelijk afkomstig uit lageloonlanden. Deze immigratie, vooral uit Oost-Europa en Afrika, werd al eerder aangehaald als een reden van de groeiende Palestijnse werkloosheid.

⁷¹ SUISSA, Shlomi, Not all it seems. Preventing Palestinian access to their lands west of the separation barrier in the Tulkarem-Qalqilya area. http://www.btselem.org/Download/200406_Qalqilya_Tulkarm_Barrier_Eng.pdf op 08/04/2005.

⁷² FARSAKH, Leila, Under siege. Closure, separation and the Palestinian economy. http://www.merip.org/mer/mer217/217_farsakh.html op 10/04/2005.

Toch is dit niet de belangrijkste reden. We zien dat er tussen 1990 en 1998 ongeveer 250.000 buitenlandse arbeiders werden geïntegreerd in de Israëlische arbeidsmarkt en dat Israël in dezelfde periode overspoeld werd met bijna één miljoen nieuwe immigranten. Toch kwam er vanuit de Israëlische economie, en dan vooral uit de bouwsector, een hogere vraag naar Palestijnse arbeidskrachten. Op het dieptepunt in 1996 waren er 62.000 Palestijnse arbeiders werkzaam in de joodse staat. Dit aantal groeide in 2000 naar een nieuw hoogtepunt van 145.000 arbeiders. Ten gevolge van de externe afsluitingspolitiek tijdens de Al-Aqsa Intifada verloren echter bijna 100.000 Palestijnse arbeiders hun baan. Tegen het einde van 2003 werkten nog slechts 58.000 arbeiders uit de Bezette Gebieden in Israël. Daarvan waren er 54.000 afkomstig van de Westelijke Jordaanoever en 4.000 uit de Gazastrook. We kunnen dus concluderen dat niet de massale immigratie van goedkope buitenlandse arbeidskrachten de belangrijkste reden is voor de hoge Palestijnse werkloosheid, maar wel de unilaterale afsluitingspolitiek van Israël, met inbegrip van de muur.⁷³

Die afsluitingspolitiek heeft met het uitbreken van de Tweede Intifada een nieuwe impuls gekregen. Hierdoor werd het de Palestijnse bevolking moeilijk gemaakt om nog in Israël te gaan werken. Velen verloren dan ook hun baan door die beperkingen en werden werkloos. Het aantal Palestijnse arbeiders dat in Israël en in de nederzettingen ging werken, daalde sterk: van 146.000 in 2000 tot 48.000 in 2004. Deze daling van maar liefst 67% wordt visueel voorgesteld in de onderstaande grafiek. De gedeeltelijke tot soms volledige afsluiting van Israël voor Palestijnse arbeiders betekende niet alleen banenverlies, maar ook het einde van de toegang tot hogere lonen. Op het einde van 2003 lag het gemiddelde dagloon van een arbeider in Israël 82% hoger dan dat van een arbeider op de Westelijke Jordaanoever en zelfs 138% hoger dan dat van een arbeider in de Gazastrook. Doordat de toegang tot hogere lonen en de toegang voor Palestijnse arbeiders tot Israël wordt beperkt, rukt de armoede vooral onder laaggeschoolde Palestijnen verder op.⁷⁴

De zogenaamde veiligheidsmuur kan een positief effect hebben op het ontstaan van industrieparken en op deze manier ook op de Israëlische economie. Zo heeft het Israëlische leger stukken land onteigend op het grondgebied van Irtah, nabij Tulkarem. Nog drie andere industrieparken zijn gepland indien de muur op langere termijn bewezen heeft een positieve

⁷³ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 64.

⁷⁴ (anon.), OCHA, Review of the humanitarian situation in the occupied Palestinian territory for 2004. <http://www.miftah.org/Doc/Reports/2005/ocha-opt-1apr.pdf> op 15/04/2005.

impact te hebben op de veiligheid van de staat Israël. Deze plannen zijn de stokpaardjes van vice-premier en tevens minister van Handel en Tewerkstelling Ehud Olmert. Aan de Palestijnse kant van de muur sluit men miljoenen Palestijnen op, van wie er honderdduizenden werkloos zijn. In de seam zone tussen de muur en de Groene Lijn installeert men industriezones met fabrieken die officieel niet in Israël staan. Op deze manier ontsnappen deze fabrieken aan de behoorlijk strenge Israëlische arbeidswetgeving en aan het Israëlische minimumloon. De Palestijnse tewerkgestelde arbeiders zullen in de eerste plaats blij zijn dat ze werk hebben gevonden, hoewel het hier onderbetaalde banen betreft. Zo zouden de productiekosten van dergelijke Israëlische bedrijven maar liefst 50 tot 70% lager liggen dan in de joodse staat. Veel zal echter afhangen van de veiligheid: Israëlische ondernemingen zouden zich alleen willen vestigen in de Palestijnse gebieden als de veiligheid volledig in Israëlische handen is.⁷⁵

De unilaterale opgelegde economische organisatie wordt niet enkel weerspiegeld in het verkeer van personen maar ook in het verkeer van goederen tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever. We gaven al eerder aan dat de joodse staat handelsbarrières instelt voor Palestijnse producten, voornamelijk voor landbouwproducten. Bovendien moeten niet-humanitaire goederen worden uitgeladen aan de checkpoints nabij de grotere Palestijnse steden en vervolgens overgeladen worden in een andere vrachtwagen die dan Israël kan binnenrijden. Hoewel het hier ook gaat om een zogenaamde veiligheidsmaatregel, worden de vrachtwagens die vanuit Israël de Bezette gebieden binnenrijden toch meer met rust gelaten dan de vrachtwagens die de omgekeerde beweging maken. Dit wijst alweer op de unilaterale economische kolonisatiepolitiek die Israël ten opzichte van de Palestijnse gebieden voert.

Overslagplaats voor goederen in Jalameh

De Wereldbank en de Verenigde Naties beklemtonen overigens de relatie tussen de verstrenge afsluitingspolitiek en de slechtere economische toestand van de Bezette Gebieden. Vooral de muur heeft volgens de Wereldbank een negatieve impact als ultiem instrument van de afsluitingspolitiek. Als Israël zijn isolerende maatregelen zou opheffen, dan zou daardoor alleen al de armoede dalen met 15%. Bovendien hebben de beperkende maatregelen op het verkeer van goederen en personen, samen met de daaruit voortvloeiende werkloosheid, ook grote gevolgen op het vlak van de voedselvoorziening. Die is de voorbije drie jaar sterk gedaald: 40% van de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en in de

⁷⁵ VAN ELZEN, Sus, De zigzagmuur. Israël en Palestina tussen twee staten. Leuven, Uitgeverij Van Halewyck, 2004, pp. 143-144.

Gazastrook hebben geregeld te lijden onder voedseltekorten. Dit percentage vertegenwoordigt ongeveer 1,4 miljoen mensen. Onderzoek hierover wijst uit dat men in bepaalde regio's in de Bezette Gebieden te kampen heeft met ondervoeding. De Palestijnse bevolking wordt ook steeds meer afhankelijk van humanitaire hulp: ongeveer 600.000 mensen hangen bijna volledig af van dergelijke hulp. Bovendien schat The Food and Agriculture Programme (FAO) dat ongeveer 1,1 miljoen Palestijnen, een 30% van de bevolking, honger zullen lijden in de toekomst als deze situatie blijft aanhouden. Eerder al wees ik ook op het feit dat vele Palestijnen afgesneden zijn van hun waterbronnen door de afsluitingspolitiek in het algemeen en de muur in het bijzonder.⁷⁶

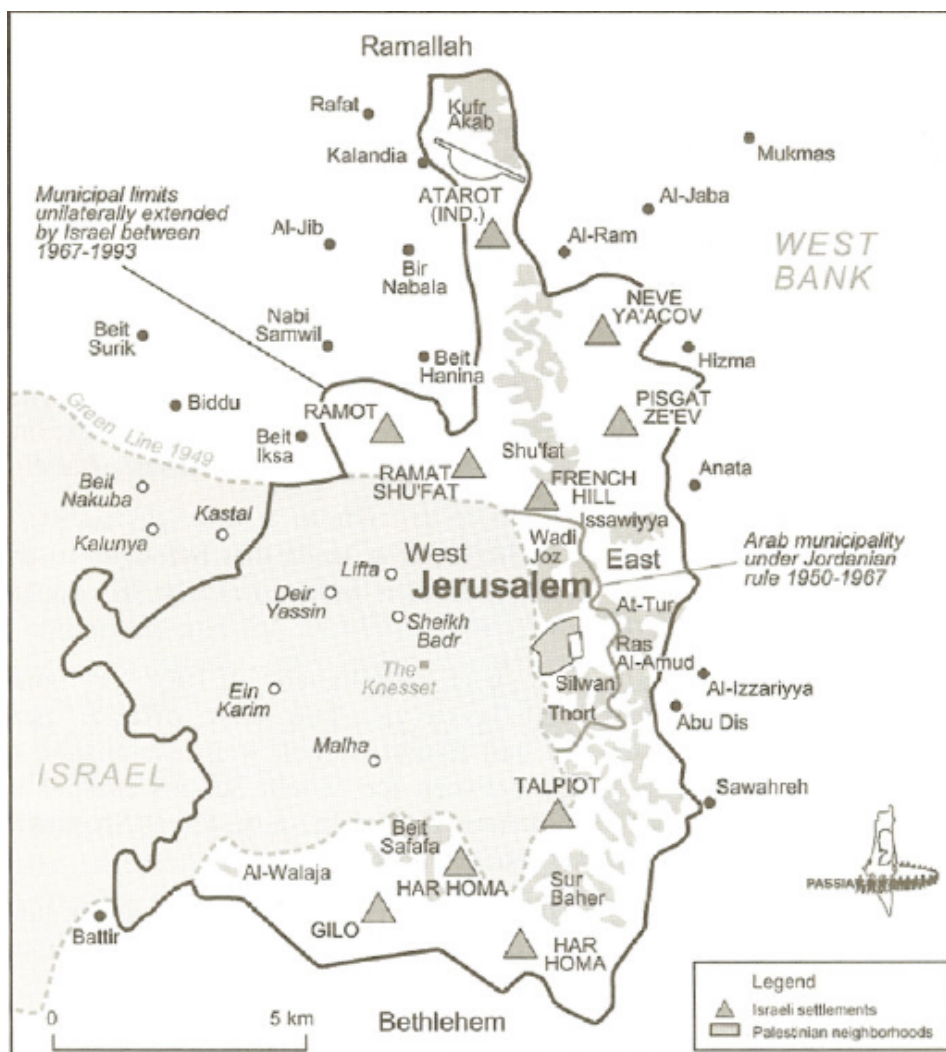
⁷⁶ (anon.), Occupied Palestinian Territories: thousands displaced by house demolitions and separation barrier. [http://www.db.idpproject.org/Sites/IdpProjectDb/idpSurvey.nsf/wSummaryPDFs/7B9ABC8DE0FF780CC1256ECC004383D5/\\$file/Occupied+Palestinian+Territories.pdf](http://www.db.idpproject.org/Sites/IdpProjectDb/idpSurvey.nsf/wSummaryPDFs/7B9ABC8DE0FF780CC1256ECC004383D5/$file/Occupied+Palestinian+Territories.pdf) op 09/04/2005.

Hoofdstuk 4:

De muur in Jeruzalem

In de vorige hoofdstukken hebben we vooral de Westelijke Jordaanoever en de zogenaamde seam zone van naderbij bekeken. Maar als het over de muur gaat dan kunnen we natuurlijk niet om Jeruzalem heen. Het is één van de meest betwiste steden ter wereld en één van de grote struikelblokken in het conflict tussen Arabieren en joden. De Palestijnen zien het oostelijke stadsgedeelte als de hoofdstad van hun toekomstige onafhankelijke Palestijnse staat, terwijl de Israëli's de stad zien als één ondeelbaar geheel en als de hoofdstad van de joodse staat. Met dit idee in het achterhoofd is de Israëlische overheid dan ook begonnen met de bouw van de muur ten oosten van de stad. Deze ommuring snijdt Oost-Jeruzalem af van omliggende Palestijnse dorpen en steden zoals Abu Dis. Op deze manier komt het oostelijke stadsgedeelte ten westen van de muur te liggen, waardoor het door de Israëli's de facto beschouwd wordt als joods grondgebied.

Het arrondissement Jeruzalem bestaat uit meer dan 50 Palestijnse levensgemeenschappen die samen ongeveer 400.000 inwoners vertegenwoordigen en die gelinkt zijn door complexe culturele, sociale en economische netwerken. De draaischijf van dit netwerk is steeds Oost-Jeruzalem geweest. De muur bemoeilijkt echter sterk de interactie tussen het oostelijke stadsdeel en de omliggende Palestijnse dorpen en steden. Hij scheidt immers Palestijnse buurten van elkaar, isoleert landbouwers van hun land, beperkt de toegang tot allerlei vormen van sociale dienstverlening en vormt een nieuwe restrictie op de Palestijnse bewegingsvrijheid. Naast de verschillende sociale gevolgen heeft de muur ook een economische en een politieke impact op Oost-Jeruzalem.

4.1 De israëlisering van Jeruzalem

Tijdens de Zesdaagse Oorlog in 1967 bezette Israël de Westelijke Jordaanoever, de Gazastrook en Oost-Jeruzalem. Kort na de oorlog annexeerde Israël het oostelijke stadsdeel van Jeruzalem, met inbegrip van 28 omliggende Palestijnse dorpjes. Vanaf dit moment wordt de stad door de Israëli's beschouwd als een ééngemaakte en ondeelbare stad. Dit terwijl Oost-Jeruzalem toch aan de Palestijnse kant van de Groene Lijn ligt en ooit de hoofdstad zou moeten worden van een onafhankelijke Palestijnse staat. Onmiddellijk begon de Israëlische overheid plannen te maken om de pas verworven gebieden onder controle te krijgen en de aanwezigheid van joodse inwoners in de Bezette Gebieden te verzekeren door het bouwen van joodse kolonies. Deze strategie werd vooral geïmplementeerd in de Westbank en in de omgeving van Jeruzalem, twee regio's die Israël onder controle wil houden in alle toekomstige scenario's wat de Palestijnse gebieden betreft. Dit beleid leidde tot een fragmentatie van de Bezette Gebieden en tot grote geografische discontinuïteiten.

Vanaf het moment dat het oostelijke en het westelijke deel van Jeruzalem werden samengevoegd, voerde de Israëlische overheid een actief beleid om het joodse karakter van de stad te behouden en te versterken. Concreet betekende dit dat de Palestijnse bevolking en het Arabische karakter van de stad moesten gereduceerd worden. De natuurlijke bevolkingsaangroei is echter aan Palestijnse kant groter dan aan Israëlische kant. Deze situatie doet zich tot op heden nog steeds voor, waardoor het zogenaamde demografische argument een sterke invloed uitoefent op het huidige Israëlische beleid. Vandaag bedraagt de joodse bevolkingsaangroei slechts één percent. Bij de ultraorthodoxen en de joodse kolonisten in de Bezette Gebieden ligt dat cijfer wel hoger, maar zij vormen slechts 20% van de joodse bevolking. De natuurlijke bevolkingsaangroei bij de Israëlische Arabieren, Palestijnen die als Israëlische staatsburgers in de joodse staat leven, en bij de Palestijnen in de Bezette Gebieden bedraagt ongeveer 3,5%.⁷⁷

Gezien de verschillen in de natuurlijke bevolkingsaangroei zag Israël zich verplicht een aantal maatregelen te nemen zodat de verhouding tussen beide bevolkingsgroepen hetzelfde niveau zou aanhouden ten opzichte van 1967. Concreet betekent dit dat de bevolking van Jeruzalem moet bestaan uit 72% joden en 28% Palestijnen. Daartoe werden een aantal bewonersrechten en sociale voordelen voor de Palestijnse bevolking herroepen. Er werden ook beperkingen ingesteld in verband met het verlenen van bouwvergunningen voor Oost-Jeruzalem. In de periode 1967-2000 werden er in Jeruzalem 97.700 wooneenheden gebouwd: maar liefst 82% daarvan was bestemd voor de Israëlische inwoners van de stad en slechts 18% voor de Palestijnse populatie. Bovendien werd en wordt de infrastructuur in Palestijnse buurten verwaarloosd, terwijl joden en Palestijnen toch dezelfde gemeentebelastingen betalen.⁷⁸

De verschillen in infrastructuur en voorzieningen tussen het Palestijnse en het joodse deel van Jeruzalem zijn duidelijk. De Palestijnse bevolking moet het immers met minder faciliteiten stellen. Zo liggen er maar liefst 700 kilometer voetpaden in het westelijke stadsgedeelte, terwijl er slechts 73 kilometer in het oostelijke deel liggen. Het rioolstelsel in West-Jeruzalem omhelst 650 kilometer pijpleidingen, maar slechts 76 kilometer in het Palestijnse stadsdeel. Openbare tuinen vinden we eveneens vooral in het joodse deel van de stad: 1.079 tegenover 29 in Oost-Jeruzalem. Zwembaden, sportfaciliteiten en speeltuinen vinden we vooral terug in

⁷⁷ VAN ELZEN, Sus, De zigzagmuur. Israël en Palestina tussen twee staten. Leuven, Uitgeverij Van Halewyck, 2004, pp. 89-90.

⁷⁸ GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 6.

West-Jeruzalem: respectievelijk 36, 531 en 1.451. Oost-Jeruzalem daarentegen beschikt over 33 sportvoorzieningen, slechts twee speeltuinen en geen enkel zwembad. Voorts zien we ook een verschil in het aantal bibliotheken. De joodse bevolking heeft toegang tot 26 bibliotheken en het Palestijnse deel moet het stellen met twee.⁷⁹

Deze structurele verschillen in faciliteiten en voorzieningen tussen Oost- en West-Jeruzalem worden ook weergegeven in de begroting van de stad. Onderstaande tabel geeft de verschillen in budgetten en werknemers weer die aan beide stadsgedeelten worden toegewezen. De cijfers omvatten de periode 2001-2002 en de percentages zijn sindsdien niet significant veranderd. Vooral de lage bedragen voor handel en gezondheidszorg waarover Oost-Jeruzalem beschikt vallen op: respectievelijk 2,2% en 6,2% van het totale budget dat de stad Jeruzalem in deze sectoren spendeert. Het budget voor onderwijs is eveneens onevenwichtig verdeeld: 16,6% is bestemd voor het Palestijnse deel van Jeruzalem, terwijl maar liefst 83,4% van het bedrag naar het joodse stadsdeel gaat.⁸⁰

Department & No. of Employees ¹	Total budget (NIS)/ No. of Employees	Allocated to East Jerusalem	Allocated to West Jerusalem
Welfare	299,000,000	37,500,000 (12.5%)	261,500,000 (87.5%)
Employees	405	41 (10.1%)	364 (89.9%)
Education	519,750,499	86,000,000 (16.6%)	433,750,499 (83.4%)
Employees	2,560	622 (24.3%)	1,938 (75.7%)
Health	40,230,000	2,495,378 (6.2%)	37,734,622 (93.8%)
Employees	183	16.50 (9.0%)	166.5 (91.0%)
Social affairs	58,461,000	2,049,179 (3.5%)	56,411,821 (96.5%)
Employees	185	7.50 (4.1%)	177.5 (95.9%)
Culture	81,828,000	2,163,582 (2.6%)	79,664,418 (97.4%)
Employees	156	7 (4.5%)	149 (95.5%)
Sport	23,787,935	1,919,640 (8.1%)	21,868,295 (91.9%)
Employees	69	6 (8.7%)	63 (91.3%)
Trade	14,577,796	320,000 (2.2%)	14,257,796 (97.8%)
Employees	56	0 (0%)	56 (100%)
Youth	18,420,924	1,080,300 (5.9%)	17,340,624 (94.1%)
Employees	45	6 (13.3%)	39 (86.7%)
Religious affairs	23,747,000	0 (0%)	23,747,000 (100%)
Social & Related services	1,079,803,154	133,528,079 (12.4%)	946,275,075 (87.6%)
Employees	3,659	706 (19.3%)	2,953 (80.7%)

Als we de toestand van het onderwijs in Oost-Jeruzalem eens van naderbij bekijken, dan zien we dat er 67 scholen zijn in dit stadsgedeelte. Dit cijfer omvat 35 gemeentescholen, terwijl de overige 32 private scholen zijn. Deze laatste zijn eigendom van religieuze (zowel christelijk als moslim) of private instanties. Ze bieden onderwijs van goede kwaliteit aan maar zijn vaak te duur voor het overgrote deel van de Palestijnse bevolking. De Palestijnen hebben immers een lagere levensstandaard dan de joodse inwoners van Jeruzalem. Vooral omwille van financiële redenen krijgen de gemeentescholen massa's leerlingen te verwerken. Dit leidt zelfs tot situaties waarbij de ene groep leerlingen naar school gaat in de ochtend en de andere groep in de namiddag. Er is dus met andere woorden nood aan nieuwe scholen en nieuwe klaslokalen. Als er in de nabije toekomst geen nieuwe voorzieningen bijkomen dan zal de gemeente volgens waarnemers 1.300 klaslokalen te kort komen, waardoor bijna 45.000 kinderen niet kunnen onderwezen worden op een fatsoenlijke manier. De toestand van het onderwijs in West-Jeruzalem kan min of meer vergeleken worden met de situatie in vele

⁷⁹ GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 21.

⁸⁰ (anon.), Occupied East-Jerusalem, a new Soweto? <http://www.jcser.org/english/apartheida.html> op 24/04/2005.

Westerse landen. Er zijn zowel private scholen als gemeentescholen, maar deze laatste worden niet overstelpt met een massa leerlingen. Het welvaartsniveau in het westelijke stadsgedeelte ligt immers hoger, waardoor meer ouders het zich kunnen veroorloven om hun kinderen naar private scholen te sturen.⁸¹

Door zijn centrale ligging werd Oost-Jeruzalem het hart van de Palestijnse gezondheidszorg en trekt het zorgbehoevenden aan van verschillende Palestijnse dorpen en steden. Het oostelijke stadsgedeelte beschikt immers niet alleen over 7 hospitalen, maar ook over een aantal revalidatiecentra, sanatoria en voorzieningen voor blinden en gehandicapten. Deze faciliteiten ontvingen zowel patiënten van de Westelijke Jordanoever als van de Gazastrook. Maar door de afsluitingspolitiek in combinatie met de muur en de daaraan gekoppelde beperkingen op de bewegingsvrijheid is dat sterk verminderd. Ondanks het feit dat de gezondheidszorg in Oost-Jeruzalem beter ontwikkeld is dan die op de Westelijke Jordanoever, kan die toch niet vergeleken worden met de voorzieningen in West-Jeruzalem. De joodse bevolking beschikt bijvoorbeeld immers over 32 pediatrische klinieken, terwijl de Palestijnen het moeten stellen met slechts 5 dergelijke instellingen. De Israëlische overheid voorziet met andere woorden niet dezelfde medische voorzieningen voor inwoners van Oost- en West-Jeruzalem.⁸²

De muur is een verdere stap in de annexatie en de israëlisering van Oost-Jeruzalem. Het oorspronkelijke Palestijnse gebied komt nu immers ten westen van de muur te liggen. In 2002 werd door het Israëlische kabinet echter niet alleen de eerste fase van de muur goedgekeurd, maar ook de constructie van de zogenaamde Jerusalem Envelope. Oorspronkelijk omvatte het plan de constructie van een 22 kilometer lange muur rond Oost-Jeruzalem, die uit twee segmenten bestond. Het eerste strekt zich uit van de militaire basis van Ofer ten noorden van de stad tot het checkpoint van Qalandiya. Het tweede segment reikte van Ras Beit Jala ten zuiden van Jeruzalem tot Deir Salah. De bouw van deze fase van de muur werd in 2003 voltooid en sluit Jeruzalem in het noorden af van Ramallah en van Betlehem in het zuiden. Bovendien wordt het oostelijke stadsgedeelte op deze manier ook afgegrensd van de dorpjes Samiramis en Kafr'Aqab, met samen 12.000 inwoners, die eigenlijk binnen de stadsgrenzen van Groot-Jeruzalem liggen (zie bijlage 9 voor een kaartje).⁸³

In augustus 2003 keurde de Israëlische regering de bouw van een derde segment goed. Deze 64 kilometer lange muur isoleerde Oost-Jeruzalem van de Westelijke Jordanoever. Begin oktober van datzelfde jaar werd begonnen met de bouw van een vierde segment. Dit onderdeel van de muur is op zijn beurt onderverdeeld in twee secties. De eerste sectie strekt zich uit van Deir Salah over Abu Dis tot Al'Eizariya en bedraagt 17 kilometer. De tweede sectie begint in het dorpje Anata en eindigt 14 kilometer verder bij het checkpoint van Qalandiya. Deze laatste sectie isoleert ongeveer 22.000 Palestijnen van Oost-Jeruzalem. Het vijfde en laatste segment van de muur maakt van Bir Nabala, Qalandiya al Balad, Al Judeira, Al Jib en Beit Hanina een geïsoleerde enclave die door een tunnel in verbinding staat met de stad Ramallah, maar dus niet meer met Oost-Jeruzalem. De populatie van deze vijf levensgemeenschappen schommelt rond de 28.000 inwoners. Bovendien wordt ook Al

⁸¹ GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, *Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem*. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 22.

⁸² (anon.), *Impact of the wall on access to health care*.

<http://www.reliefweb.int/library/documents/2005/mdm-opt-14feb.pdf> op 12/04/2005.

⁸³ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, *The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area*. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 5.

Walaja, een ander dorpje, omgevormd tot een enclave. Een stuk muur van 22 kilometer lang zal deze twee enclaves begrenzen.⁸⁴

De muur rond Jeruzalem zal een ernstige impact hebben op de toekomst van de stad en zijn omgeving. Het is immers de meest ingrijpende gebeurtenis sinds de bezetting van 1967. Zo zal de ommuring Israël alvast de kans geven om wat gebieden in te lijven. Verschillende kolonies zullen ook worden geannexeerd, zoals onder andere Ma'ale Adumim met 27.000 inwoners en Giv'on Hadasha met een populatie van 10.800 kolonisten. Wat volgt is een beknopt overzicht van de sociale, economische en politieke effecten van de muur in het arrondissement Jeruzalem.

⁸⁴ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, *The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area*. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, pp. 6-7.

4.2 De impact van de muur op sociaal vlak

De constructie van een ommuring rond de stad Jeruzalem, die voor beide bevolkingsgroepen van enorm belang is, heeft vooral voor de Palestijnse bevolking heel wat negatieve implicaties. Zoals eerder al werd beschreven zal de muur leiden tot sociale fragmentatie, ook in en rond Jeruzalem. De muur isoleert Palestijnse levensgemeenschappen en hun inwoners van elkaar en knipt zo een aantal sociale banden door. Op deze manier ontstaan er sociale en culturele discontinuïteiten. Voorbeelden hiervan kunnen makkelijk gevonden worden, zoals in het dorpje As Sawahira dat door de muur opgesplitst wordt in een oostelijke en een westelijke sector.

Door de route van de muur zullen immers 40.000 Palestijnse inwoners van Jeruzalem opeens buiten de stadsgrenzen vallen. Op deze manier worden ze niet alleen gescheiden van hun stad, maar ook van allerhande vormen van openbare dienstverlening waar ze recht op hebben. Bovendien worden nog eens 60.000 tot 90.000 Palestijnse inwoners die behoren tot het arrondissement Jeruzalem geïsoleerd van de stad. De inwoners van onder andere Abu Dis, Ar Ram en Al'Eizariya verkeren in een dergelijke situatie. Deze maatregelen verminderen het Palestijnse aandeel in het totale bevolkingsaantal van Jeruzalem dat in 2004 ongeveer 33% bedroeg. De Israëlische overheid probeert met een dergelijk beleid een beslissing van 1973 te implementeren. Die zegt immers dat de Palestijnse bevolking slechts 25,5% mag uitmaken van de totale populatie in Jeruzalem. Sommigen zeggen dat de Israëlische afsluitingspolitiek, met inbegrip van de muur en allerlei checkpoints, erin zal slagen om de Palestijnse bevolking te reduceren tot een kleine 20%.⁸⁵

Deze schatting houdt echter geen rekening met een andere evolutie. Er is namelijk een proces aan de gang waarbij verschillende Palestijnen naar Oost-Jeruzalem immigreren. Palestijnen met een blauwe ID card hebben immers het recht om in Jeruzalem te wonen. Sommige bronnen spreken van ongeveer 300 Palestijnen die elke week terugkeren naar het oostelijke stadsdeel. De belangrijkste reden hiervoor is de door Israël georganiseerde afgrenzing van Oost-Jeruzalem. Door wegversperringen, checkpoints en nu ook door de muur kunnen de inwoners van de Westelijke Jordaanoever nog moeilijk toegang krijgen tot de stad. Bovendien riskeren de houders van een blauwe ID card hun wettelijke status van officiële inwoner van Jeruzalem en de daaraan gekoppelde sociale voordelen te verliezen wanneer ze niet in de stad wonen.⁸⁶ Deze immigratie zorgt echter voor een enorm hoge bevolkingsdichtheid in Oost-Jeruzalem waardoor er een tekort aan behuizing ontstaat. Vele families zijn gedwongen om in winkels of pakhuizen in de Oude Stad te wonen of in buurten zoals Wadi al Joz en Silwan, omdat ze zich de huurprijs van een huis in Oost-Jeruzalem niet kunnen veroorloven. De huurprijzen in sommige wijken zijn immers met meer dan 50% gestegen sinds het einde van 2003.

In 1967, na de bezetting en annexatie van Oost-Jeruzalem, voerde Israël een beleid van controle, onderwerping en politieke censuur tegenover de Palestijnse gemeenschap in Jeruzalem. Daardoor ontwikkelde er zich geen elite of sociale middenklasse in dit stadsdeel. De groei van de Palestijnse gemeenschap was dus afhankelijk van de natuurlijke bevolkingsaan groei en van de immigratie, vooral dan van Palestijnen die behoren tot de lagere

⁸⁵ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAI, Rasseem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 14.

⁸⁶ DEVI, Sharmila, Israeli wall draws Palestinian back to Jerusalem.

http://www.palestinemonitor.org/Special%20Section/Closure/israeli_wall_draws_palestinians_back_jerusalem.htm op 19/04/2005.

middenklasse en de lagere klasse. Bovendien voert de Israëlische overheid sinds 1993 een afsluitingspolitiek. Dat beleid grendelt Oost-Jeruzalem nog meer af van de Gazastrook en van de Westelijke Jordaanoever en creëert nog meer beperkingen op de bewegingsvrijheid van de Palestijnse bevolking. Door de afwezigheid van een elite en de afsluitingspolitiek neemt de armoede in het oostelijke deel van Jeruzalem steeds meer toe. Oost-Jeruzalem verliest op deze manier steeds meer aan economisch, cultureel, politiek en administratief belang. Hoewel het stadsdeel van enorm groot belang blijft voor de Palestijnen, zeker wat de symboliek betreft, gaat de socio-economische situatie er nog steeds verder achteruit. De weinige inwoners die zich tot de hogere klassen kunnen rekenen zoeken immers vaak andere oorden op waar ze meer bewegingsvrijheid hebben en meer mogelijkheden op cultureel en economisch vlak.⁸⁷

Eén van de centrale redenen waarom Israël een muur bouwt rond Jeruzalem is het beperken van de Palestijnse bevolking tot maximaal één derde van de totale populatie van de stad. Om dit doel te bereiken voert de joodse staat een beleid dat erop gericht is de faciliteiten voor huisvesting te beperken zodat die ontoereikend zijn voor de noden van de Palestijnse gemeenschap in Oost-Jeruzalem. Dit terwijl de Palestijnse populatie verder aangroeit door enerzijds de natuurlijke bevolkingsaan groei en anderzijds de immigratie van houders van een blauwe ID card. Het gevolg hiervan is een huisvestingscrisis gekenmerkt door een tekort aan behuizing, verslechterende woon- en leefomstandigheden, een groter aantal personen per kamer en meer wooneenheden per dunum. Bovendien is de infrastructuur niet aangepast aan de groei, waardoor sommige buurten een groeiende populatie kennen, terwijl de dienstverlening en allerhande voorzieningen niet evenredig meegroeien.⁸⁸

De samenleving in Oost-Jeruzalem lijdt onder deze situatie waarbij er verarmde buurten ontstaan. Door de muur ontstaan immers sociaal gefragmenteerde levensgemeenschappen en verwaarloosde infrastructuur. De meeste van die buurten worden dan ook bewoond door Palestijnen van de lagere middenklasse en de lagere klasse. Mede hierdoor kennen sommige buurten hoge criminaliteitscijfers. Critici stellen dat een goed beleid op stedelijk en nationaal niveau het aantal drugsdelicten en de gevallen van kleine criminaliteit en seksuele aanrandingen fors zou terugdringen. De muur verhindert echter een dergelijke geïntegreerde aanpak doordat levensgemeenschappen worden gescheiden van het Palestijnse politieke en economische centrum. Criminelen die gezocht worden door de Palestijnse Autoriteit op de Westelijke Jordaanoever vluchten vaak naar Oost-Jeruzalem. Daar kunnen ze door de Palestijnse autoriteiten alvast niet vervolgd worden. Die hebben immers het recht en de plicht de orde te handhaven in de meeste grote steden op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook, maar Oost-Jeruzalem behoort volgens de Oslo-Akkoorden niet tot hun bevoegdheid.⁸⁹ De Israëlische politie daarentegen houdt zich vaak niet bezig met het zoeken naar kleinere criminelen. De afsluitingspolitiek en het Israëlische beleid inzake de bevolkingssamenstelling in Jeruzalem creëren bovendien geen klimaat voor sociale vooruitgang.

⁸⁷ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rasseem, GHAZALEH, Rana Abu, *The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area*. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 36.

⁸⁸ GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, *Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem*. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, pp. 11-13.

⁸⁹ BIEDERMANN, Ferry, *Crime soars in Palestinian areas*. <http://ipsnews.net/interna.asp?idnews=22227> op 19/04/2005.

4.3 De economische impact van de muur

Het aantal Palestijnen dat in het arrondissement Jeruzalem woont en dat toch van de stad zal gescheiden worden door de muur bedraagt meer dan 70.000. Alle bewoners van Oost-Jeruzalem ondervinden echter hinder van de ommuring. Ze kunnen immers de Westelijke Jordaanoever enkel nog bereiken ofwel door het nemen van een grote omweg ofwel door geduldig aan te schuiven bij de checkpoints. Beide alternatieven betekenen echter heel wat tijdverlies. Het totale aantal van de Palestijnse bevolking van Jeruzalem dat hinder zal ondervinden van de zogenaamde Jerusalem Envelope bedraagt 402.900. Volgens schattingen zal de muur rond Jeruzalem bij voltooiing ongeveer 12.000 dunum land wegnemen. Door de ommuring wordt niet enkel het oostelijke stadsdeel beïnvloed maar ook de Westbank. Oost-Jeruzalem is immers het historische, culturele, sociale en economische centrum van de Palestijnse gebieden.⁹⁰

De economie van Oost-Jeruzalem en zijn hinterland is iets sterker dan die van de rest van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. Dat blijkt uit de onderstaande tabel die het jaarlijkse inkomen voor 2002 weergeeft. We zien dat het bruto nationale inkomen (GNI) per capita van Oost-Jeruzalem (J1) hoger ligt dan dat van het Palestijnse hinterland van de stad (J2) in combinatie met dat van de rest van de Westbank (WB). Ook wat het bruto nationale beschikbare inkomen (GNDI) per capita betreft, is er een duidelijk verschil.

Annual income (2002)*

GNI per capita	J1	2,003 USD
	J2/WB	1,430 USD
GNDI per capita	J1	2,195 USD
	J2/WB	1,778 USD

** The data are from the Yearbook No. 6 (2004) as reported on the PCBS website; J2/WB combines data from J2 and the West Bank. The World Bank reports data for West Bank and Gaza at a mere USD 930. In stark contrast, Israeli GNI data for 2001 was 17,745 USD.*

Toch heeft ook de economie van het Palestijnse deel van Jeruzalem de laatste jaren te kampen met een economische crisis. Zowel het bruto nationale inkomen als het beschikbare inkomen per hoofd zijn de laatste jaren onderhevig aan een dalende trend. Deze evolutie tekent zich niet enkel af op de Westelijke Jordaanoever maar ook in Oost-Jeruzalem. De werkloosheids-cijfers, de armoede, de bevolkingsdichtheid en de ondervoeding van kinderen liggen immers in deze regio hoger dan in de rest van het Midden-Oosten. Het nationale inkomen van Israël ligt maar liefst acht tot tien keer hoger dan het nationale inkomen in Oost-Jeruzalem en de Palestijnse gebieden. Dit verschil in gemiddelde inkomens tussen twee buurstaten is één van de grootste verschillen ter wereld. Het arrondissement Jeruzalem, dat een combinatie is van het oostelijke en het westelijke stadsdeel, is zelfs de armste stedelijke regio van de Israëlische staat.⁹¹

Eén van de grootste negatieve effecten van de muur op de Palestijnse samenleving is de toegenomen werkloosheid. Zoals in vorig hoofdstuk werd aangegeven is dit vooral het gevolg van de restricties op de Palestijnse bewegingsvrijheid ingegeven door de Israëlische

⁹⁰ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 50.

⁹¹ (anon.), Palestinian economy declined dramatically since 2000.

<http://www.palestinechronicle.com/story.php?sid=20021210173754825> op 26/02/2004.

afsluitingspolitiek. Hierdoor worden zowel de arbeidsstromen als de handelsstromen tussen de Bezette Gebieden en Israël bemoeilijkt. Dit beleid treft ook Oost-Jeruzalem. Inwoners van de Westelijke Jordaanoever hebben het immers erg moeilijk om aan werk te raken in het door de muur afgescheiden Palestijnse deel van Jeruzalem. Ook de omgekeerde beweging, toegang vanuit Jeruzalem tot de Palestijnse Gebieden, is gelimiteerd. Checkpoints of grote omleidingen zorgen immers voor grote vertragingen in het bevoorraden van bedrijven op de Westbank. Palestijnse bedrijven die dit willen vermijden en zich vestigen in Oost-Jeruzalem krijgen dan weer af te rekenen met hogere huurprijzen voor handelspanden en woonhuizen en met een hogere levensduurte dan op de Westelijke Jordaanoever. Door het wegtrekken van bedrijven groeit de werkloosheid ten oosten van de muur nog meer, want weinig arbeiders beschikken over een blauwe ID card die hen toelaat in Jeruzalem te werken.

Al decennia lang werkt een significant deel van de Palestijnen uit Oost-Jeruzalem in Israël en in de nederzettingen. Uit onderstaande tabel blijkt dat deze groep maar liefst 36,3% van de werkende Palestijnen vertegenwoordigt. Toch is de tewerkstelling in Israël gedaald van 116.000 in het derde kwartaal van 2000 tot 43.000 in het eerste kwartaal van 2003. De aanwezigheid van de muur maakt het deze mensen echter nog moeilijker om hun baan in Israël te behouden. Niet alleen verliezen de Palestijnen op deze manier een loon waarmee ze hun familie kunnen onderhouden, ook verliezen ze de mogelijkheid tot een hoger loon. Het gemiddelde dagloon in de Palestijnse Gebieden bedraagt met zijn 21,60 dollar immers minder dan het gemiddelde dagloon in Israël en in de nederzettingen dat tot 27,28 dollar klimt.⁹²

Tabel: Selected Governorate Employment, Unemployment, Earnings, Spending and Poverty Levels.

Labor Force Participation Rate (age 15 and over):	38.4%*
Employment in Israel or Settlements:	36.3% (2003)*
Unemployment rate**:	40%
Unemployment by ILO standards:	22.3%*
Average Daily Wages in Palestinian Territories:	21.60 USD
Average Daily Wages in Israel and Settlements:	27.28 USD
Average Monthly Wages:	528.32 USD***
Monthly family expenditures:	1104 USD
Poverty Levels (World Bank Standard): Individuals	64%
Children	69%
Families	62%
* Datum is for the governorate, year 2003, taken from PCBS Yearbook No. 6, 2004 and PCBS Press Release (No. 6), 2004.	
** Includes long-time unemployment who are no longer actively seeking work.	
*** Most of the workers do not receive monthly pay. It is approximated here by calculating average daily pay X average days worked per month.	

De sleutelsectoren in Oost-Jeruzalem zijn onder andere de dienstensector, het toerisme en de bouwsector. Samen vertegenwoordigen deze drie sectoren 76,6% van de Palestijnse arbeidsbevolking. De overige 23,4% wordt tewerkgesteld in de industrie, de mijnbouw en de steengroeven (13,9%), in de transportsector (7,6%) en in de landbouwsector (1,9%). De

⁹² NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, pp. 51-60.

dienstensector stelt maar liefst 30,3% van de Palestijnse arbeidsplaatsen in Oost-Jeruzalem voor en is daarmee de grootste sector. Onderstaande tabel stelt deze gegevens visueel voor.

SECTOR	EMPLOYEES (rounded)	WORK FORCE %
Construction	9,400	18.4
Manufacturing, Mining and Quarry	7,100	13.9
Services*	15,480	30.3
Commerce, Hotels & Restaurants	14,250	27.9
Transportation	3,900	7.6
Agriculture	970	1.9
TOTAL	51,100	100%
<i>* As tallied by the PCBS, the Service Sector includes data for Public Administration; Education; Health; Welfare and Social Work Services; Community, Social and Personal Services (including cultural); and Private Households with Domestic Personnel.</i>		
<i>Note: the PA provides no government services in J1 but some in J2.</i>		

Laten we nu deze drie sleutelsectoren eens van naderbij bekijken. De dienstensector stelt het meeste Palestijnen tewerk en wordt niet zo sterk beïnvloed door de muur. Deze relatief stabiele sector omhelst zowel personeel in de gezondheids- en welzijnssector als in de sociale sector. Zelfs het onderwijzend personeel van zowel openbare als publieke scholen behoort tot deze categorie. Toch heeft ook de dienstensector te lijden onder de economische recessie. Het aantal tewerkgestelden in deze beroepscategorie nam tussen 2000 en 2002 immers af met 10,8%, wat ongeveer 2.000 arbeidsplaatsen vertegenwoordigt. De meeste van deze banen gingen verloren als gevolg van een daling van de inkomsten uit de toeristische sector. De delocatie en de werkloosheid in de private scholen hebben echter ook een invloed op de daling van de werkgelegenheid. Het gemeentelijke onderwijsnet is immers een pak goedkoper. Toch doen een aantal Palestijnse families enorme inspanningen om hun kinderen naar een private school te sturen, omdat ze de kwaliteit van het gemeentelijk onderwijs als inferieur beschouwen. Als de werkloosheid en de armoede blijven groeien, zal dergelijk gedrag echter onhoudbaar worden, waardoor er minder leerlingen de weg naar het private onderwijs zullen vinden. Hierdoor zullen er banen verdwijnen in het private onderwijs. Dit banenverlies wordt niet opgevangen door de gemeentescholen. Die kampen immers met een teveel aan leerlingen en kunnen hun activiteiten, hun voorzieningen en hun leerkrachtenaantal niet uitbreiden omdat ze onvoldoende financiële vergoedingen ontvangen van de stad Jeruzalem.⁹³

Als het centrum van drie wereldgodsdiensten, de islam, het jodendom en het christendom, heeft de toeristische sector altijd een grote rol gespeeld in de economie van het arrondissement Jeruzalem. Deze sector bestaat onder andere uit hotels, restaurants, cafés, reisbureaus, gidsen, bus- en taxibedrijven en verschillende kleine kruidenierszaken en souvenirwinkeltjes. Door het uitbreken van de Tweede Intifada is het toerisme in Jeruzalem met 65 tot 70% gedaald. Het aantal gasten dat in een hotel bleef overnachten, daalde zelfs met 86%. Ten gevolge van deze evolutie zijn banken steeds minder bereid om deze sector te

⁹³ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 58.

financieren. Heel wat mensen verloren overigens ook hun baan door deze crisis en diegenen die toch konden blijven werken, deden dit vaak halftijds en voor een kleiner loon. Zoals onderstaande tabel aangeeft, is het aantal hotels met 51% gedaald. Het aantal beschikbare kamers en bijgevolg het aantal bedden werden eveneens gereduceerd. Ook de gemiddelde bezettingsgraad van een kamer daalde van 44,4% in 2000 naar 20% in 2003. Sinds het begin van de Al-Aqsa Intifada stortte het toerisme totaal in. Bezoekers van Jeruzalem die in de stad bleven overnachten, waren in 2000 nog met 665.929. Tegen 2003 daalde dit aantal maar liefst met 86% tot 94.227 overnachtingen per jaar.⁹⁴

Hotel activity in the Governorate for the years 2000 and 2003.

	2000	2003	Decline	% Decline
No. of hotels	43	21	22	51
No. of rooms	1,996	907	1,081	54
No. of beds	4,344	2,147	2,145	49
Average of room occupancy	897	184	713	79.5
Room occupancy rate (%)	44.4	20	24.7	56
Average of bed occupancy	1,824	258	1,566	86
Bed occupancy rate (%)	42	12.2	30	71
No. of guests	206,583	29,970	127,761	81
No. of guest nights	665,929	94,227	571,702	86

Source: PCBS Yearbook (No. 5, 2003), PCBS Yearbook (No. 6, website, 2004) and PCBS Press Release (No. 6, 2004).

Het onderzoeken van de bouwsector in Oost-Jeruzalem is een complex gegeven. Wanneer we officiële statistieken over deze sector raadplegen, stroken de officiële cijfers immers vaak niet met de realiteit. Dit heeft vooral te maken met het feit dat in dit gebied een significant deel van de bouwactiviteiten zonder Israëliische toestemming werd uitgevoerd. Daardoor worden de cijfers van dergelijke activiteiten niet meegerekend in officiële statistieken. Op dit ogenblik is er nood aan 6.000 nieuwe wooneenheden in Jeruzalem. Rekening houdend met de terugkeer van heel wat houders van een blauwe ID card kan dit cijfer nog verder oplopen. De bevolkingsdichtheid in Oost-Jeruzalem stijgt, terwijl die in de andere stadsdelen daalt. Toch wordt dit tekort aan wooneenheden niet aangepakt. Integendeel, het stijgt zelfs nog ten gevolge van de bevolkingsaan groei. Hoge werkloosheid en groeiende armoede vormen immers geen goede voedingsbodem om de noodzakelijke behuizing te bouwen en op die manier de bouwsector te laten herleven.⁹⁵

Bovendien is er een ernstig tekort aan bebouwbaar land, vooral dan in Oost-Jeruzalem. Dit tekort is het gevolg van veel factoren. Allereerst is er door Israël veel land in beslag genomen om ongeveer 180.000 joodse kolonisten te kunnen huisvesten. Voor de wegen die de kolonies met elkaar en met West-Jeruzalem verbinden, werd er eveneens Palestijns land gebruikt. Voorts spelen er hier ook demografische redenen. Israël voert immers een beleid dat erop gericht is de Palestijnse aanwezigheid in de stad zoveel mogelijk te beperken. Een aantal zones worden dan ook bestempeld als groene zone of open ruimte waardoor bouwactiviteiten

⁹⁴ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAI SI, Rasse m, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 60.

⁹⁵ (anon.), The denial of rights of East Jerusalem residents. A study about the economic rights of Palestinians in East Jerusalem. Building in Jerusalem. <http://www.jcser.org/english/index.html> op 21/04/2005.

in die gebieden absoluut verboden zijn. Het merendeel van Oost-Jeruzalem is ofwel geconfisqueerd door de Israëlische overheid om de kolonies uit te breiden ofwel wordt het beschouwd als een open ruimte of een groene zone. Er is dus met andere woorden weinig land beschikbaar voor Palestijnse bouwactiviteiten. Arbeiders en bedrijven in de bouwsector houden dan ook hun hoofd boven water door te bouwen zonder Israëlische toestemming.⁹⁶

⁹⁶ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, *The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area*. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 58.

4.4 De politieke gevolgen van de muur

Het Internationaal Gerechtshof in Den Haag bestempelde Israël in zijn advies van 9 juli 2004 als een bezettingsmacht. Ondanks het niet-bindende karakter van dergelijke adviezen, heeft deze uitspraak toch voor heel wat opschudding gezorgd. Israël bezet immers zowel de Westelijke Jordaanoever, de Gazastrook als Oost-Jeruzalem en dat werd nu ook uitdrukkelijk bevestigd door een internationaal rechtscollège. Het Hof gaf ook aan dat verschillende internationale verdragen en conventies, waaronder de Vierde Conventie van Genève, een verbod inhouden voor de bezettingsmacht om geografische veranderingen door te voeren in het bezette gebied. Hieronder verstaan juristen ook een verbod tot het bouwen van kolonies door de bezettende macht. Volgens het Internationaal Gerechtshof is de muur dus in strijd met het internationaal recht en moet hij worden afgebroken. Voorts maakte het Hof ook gewag van een schadevergoeding die het Palestijnse leed moet compenseren. De Israëlische staat heeft daar echter geen oren naar en bouwt verder aan zijn scheidingswand.⁹⁷

Hoewel de muur toch voornamelijk gebouwd wordt op Palestijns gebied en op die manier aanzienlijke stukken land bij Israël annexeert, haast de regering Sharon zich te zeggen dat de constructie geen politieke grenzen of andere politieke implicaties zal creëren. Desondanks ontstaan er door de muur toch enkele zogenaamde feiten op het terrein. Naar alle waarschijnlijkheid zullen die in de toekomst onomkeerbaar blijken, vooral dan ten aanzien van de nederzettingen. De route van de muur werd immers zo uitgewerkt dat een significant aantal joodse kolonies aan de Israëlische kant komen te liggen. Op deze manier zal de Israëlische overheid in Oost-Jeruzalem en omgeving maar liefst 170 vierkante kilometer Palestijns land annexeren. In dit gebied liggen onder andere de voor Israël belangrijke kolonies van Ma'ale Adumim en Giv'at Ze'ev.⁹⁸

Het kolonisatiebeleid van Israël heeft de geografische en de demografische realiteit van Oost-Jeruzalem grondig veranderd. Dat beleid dient volgens de Israëlische overheid drie doelen. Het kolonisatiebeleid moet niet alleen een joodse meerderheid in Jeruzalem verzekeren, maar moet ook het Arabische karakter van het oostelijke stadsdeel reduceren. Het moet eveneens Oost-Jeruzalem isoleren van de Westelijke Jordaanoever door het creëren van een ring van nederzettingen ten oosten van de stad. Door dit beleid wonen er nu in het Palestijnse deel van de stad ongeveer evenveel joden als Palestijnen. De Israëlische overheid moedigt zijn joodse inwoners en nieuwe immigranten dan ook aan om in Oost-Jeruzalem te gaan wonen. Daardoor is de zogenaamde *Greater Jerusalem area* ontstaan. Dit is de verzamelnaam voor de ring van kolonies rond Jeruzalem en de bypass roads die deze nederzettingen met elkaar verbinden. Greater Jerusalem is het grootste en meest populaire blok van kolonies en beslaat ongeveer 15% van de Westelijke Jordaanoever.⁹⁹

De grootste kolonies van de *Greater Jerusalem area* zijn die van Ma'ale Adumim en Giv'at Ze'ev met een bevolking van respectievelijk 25.000 en 10.000 inwoners. Giv'at Ze'ev omvat 1.300 dunum land en is ontstaan in 1983. De kolonie ligt ten noord-westen van Jeruzalem aan bypass road nummer 443 die de stad Jeruzalem van Ramallah afscheidt. Ma'ale Adumim is een grotere nederzetting en omhelst maar liefst 53.000 dunum land. Daarmee is het de

⁹⁷ DE WANGEN, Sylviane, La Cour Internationale de Justice. In: Palestine. Bulletin de l'association belgo-palestinienne – Fondation Naïm Khader, trimestriel nr 23, 2004, pp. 40-43.

⁹⁸ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rassem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, pp. 96-97.

⁹⁹ GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem. Jerusalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 18.

grootste kolonie op de Westelijke Jordaanoever, zelfs nog groter dan de stad Tel Aviv. Eigenlijk bestaat het uit drie kolonies, Ma'ale Adumim, Mishor Adumim en Kfar Adumim, die door de jaren heen met elkaar werden verbonden tot één grote nederzetting. Om de samenhang tussen deze grote kolonie en West-Jeruzalem te versterken, heeft Israël het E1-plan ontworpen (zie bijlage 10). Dit plan omvat het bouwen van 3.500 wooneenheden, wat goed is voor het huisvesten van ongeveer 14.500 nieuwe kolonisten. Hiervoor neemt de Israëlische overheid gronden in beslag van een aantal Palestijnse dorpen en steden, zoals Abu Dis, 'Eizariya en 'Anata. De meerderheid van de 12.442 dunum ingenomen Palestijns land zal echter gebruikt worden voor het ontwikkelen van Israëlische infrastructuur, zoals een industriepark, tien hotels en zelfs een aantal ontspanningsfaciliteiten. Door de Ma'ale Adumim kolonie en het E1-plan beschikt Israël over de controle op de hoofdverbinding tussen het noorden en het zuiden van de Westbank. Hierdoor wordt niet enkel de Westelijke Jordaanoever in tweeën gedeeld, maar verliest Oost-Jeruzalem eveneens stukken grondgebied met een groot economisch potentieel. Bovendien bedreigen het E1-plan en de Ma'ale Adumim kolonie de leefbaarheid van een onafhankelijk Palestijnse staat.¹⁰⁰

De route van de muur en de kolonisatiestrategie maken van Jeruzalem geografisch gezien de grootste stad van Israël. Door de inlijving van de omliggende kolonies wordt het grondgebied van de stad immers uitgebreid tot 300 vierkante kilometer met een bevolking van meer dan een half miljoen joden. Voor de Palestijnen is deze evolutie echter heel wat minder gunstig. Zij worden in Oost-Jeruzalem immers totaal afgesloten van de andere delen van de Bezette Gebieden. De muur annexeert dus niet alleen een aantal kolonies, maar schept tegelijk ook bepaalde grenzen. Deze grenzen betekenen ernstige beperkingen voor de Palestijnse bewegingsvrijheid. Bovendien lijkt het volgens een aantal critici, net door de muur en de afsluitingspolitiek, steeds onwaarschijnlijker dat Oost-Jeruzalem ooit de hoofdstad zal worden van een onafhankelijke Palestijnse staat.

Ondertussen lijkt Israël helemaal niet te zwichten voor de adviezen van internationale rechtscollages of voor internationale druk. Ondanks alle diplomatieke druk gaat de joodse staat immers door met het voltooiën van de Jerusalem Envelope. De muur in en rond Oost-Jeruzalem vormt nu een quasi ondoordringbare fysieke grens tussen Palestijnse buurten en joodse nederzettingen. Deze realiteit maakt een einde aan de droom van een aantal gematigde Palestijnse en linkse Israëlische groeperingen. Zij zagen immers maar één oplossing voor het probleem Jeruzalem: het transformeren van de stad in een open stad, zonder dat de verschillende buurten van elkaar gescheiden worden door een fysieke afsluiting. Nog steeds zien vele Palestijnen dit als de enige oplossing die ten goede komt aan de beide bevolkingsgroepen in de stad. De muur kan echter rekenen op een overweldigende steun bij de Israëlische bevolking, vooral omwille van het officiële veiligheidsdiscours. Zij verkiezen de optie van de unilaterale afscheiding van joden en Palestijnen immers boven conflicten met de Arabische bevolkingsgroep. Gematigde linkse groeperingen uit Israël volgen deze trend en zijn dan ook meer opgeschoven van het idee van een open stad naar het accepteren van een fysieke afscheiding.¹⁰¹

Ook de architecten van de Genève-Akkoorden uit 2003 lijken niet te geloven dat de oplossing kan geboden worden door Jeruzalem om te vormen tot een open stad. Ook zij accepteren immers het idee van een scheiding, al gaat het hier dan wel niet om een fysieke afscheiding.

¹⁰⁰ (anon.), Barrier to peace: assessment of Israel's new wall route.

http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f19bp&css=1 op 08/04/2005.

¹⁰¹ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rasseem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 99.

De akkoorden leggen duidelijke grenzen vast tussen de Palestijnse en de Israëlische gebieden. Volgens de akkoorden worden de nederzettingen van Ma'ale Adumim, Giv'at Ze'ev, Gosh Etzion en Betar Illit ingelijfd bij Israël. Toch zijn er tussen deze akkoorden en het traject van de muur heel wat verschillen wat de oppervlakte van deze kolonies betreft. De Genève-Akkoorden lijven enkel de nederzettingen volgens hun huidige grenzen, in terwijl de muur ook het gebied tussen de kolonies en de grens van het arrondissement Jeruzalem annexeert. De omgeving van de Oude stad, die men in Israël vaak "The Holy Basin" noemt, moet volgens de akkoorden onder internationale controle komen te staan en krijgt op deze manier dus wel een open karakter.¹⁰²

De muur zal ongetwijfeld niet de laatste stap zijn in het Israëlische scheidingsbeleid. Hij reikt immers geen oplossing aan voor de Palestijnse buurten die aan zijn westkant liggen. Deze buurten blijven een doorn in het oog van de Israëlische overheid, want daardoor zal de Palestijnse bevolking in de joodse staat in de toekomst met ongeveer een kwart miljoen toenemen. Deze situatie zou dan wel eens de demografische balans kunnen verstoren, vooral in Oost-Jeruzalem.¹⁰³

¹⁰² (anon.), The Geneva Accord.

<http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=351461&contrassID=2&subContrassID=1&sbSubContrassID=0&listSrc=Y> op 21/04/2005.

¹⁰³ NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISSI, Rasseem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, p. 99.

Hoofdstuk 5:

Het internationaal recht en de muur

In juni 2002 begon Israël aan de bouw van zijn zogenaamde veiligheidsmuur op de Westelijke Jordaanoever. Volgens het officiële regeringsstandpunt is de muur een militaire noodzaak om de veiligheid van het land en zijn bevolking te garanderen. De muur heeft echter een negatieve impact op het leven van heel wat Palestijnen. Het meest ingrijpende gevolg is waarschijnlijk de massale vernietiging van Palestijnse eigendommen en de feitelijke annexatie door Israël van grote stukken land die nu ten westen van de muur komen te liggen. De elkaar afwisselende stukken muur, hekwerk en andere eenvoudig verplaatsbare versperringen zoals prikkeldraad en checkpoints, moeten uiteindelijk de hele Westelijke Jordaanoever afscheiden van Israël en van de joodse kolonies die daarbinnen liggen. De muur volgt echter niet de Groene Lijn als demarcatielijn tussen de Westbank en Israël. Hij ligt volledig in Palestijns gebied waar hij zich slingerend een weg baant door de Bezette Gebieden en op die manier heel wat Palestijnen isoleert van hun land en nog eens duizenden anderen van de rest van de Westelijke Jordaanoever.

Het unilateraal vastleggen van nieuwe grenzen met de Westelijke Jordaanoever en daarmee de feitelijke annexatie van bezet gebied is een belangrijke schending van het internationaal recht. De muur zelf, maar in een bredere context ook de bezetting, brengen een aantal schendingen van mensenrechten en van het internationaal recht met zich mee. De bedoelde schendingen betreffen onder meer het principe van collectieve straffen, de inbeslagname van persoonlijke bezittingen door een bezettende macht, de afbraak van woningen ten voordele van de muur en de schendingen van basismensenrechten, zoals het recht op bewegingsvrijheid.¹⁰⁴

Dit hoofdstuk onderzoekt of de bouw van de muur in overeenstemming is met de verplichtingen die Israël als bezettende macht heeft volgens het internationaal recht. Daartoe worden het internationaal recht, het humanitaire recht en de mensenrechten nauwkeurig omschreven. Verder worden de rechten en de plichten van Israël onderzocht ten aanzien van de eigendommen en de bevolking in de Bezette Gebieden. De recente rechtspraak met betrekking tot de muur wordt eveneens besproken.

¹⁰⁴ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 76-78.

5.1 Het Internationaal Humanitair Recht in de Bezette Gebieden

Omdat de Bezette Gebieden, met uitzondering van Oost-Jeruzalem, formeel nooit werden geannexeerd door de Israëlische staat, blijven de wetten van kracht die er op het moment van de bezetting van toepassing waren. Het Israëlische leger controleert deze gebieden echter en veranderde dan ook een aantal van kracht zijnde wetten via militair bevel. Al vanaf het begin van de bezetting in 1967 past het leger deze strategie toe. Op deze manier werden onder meer enkele Jordaanse en Ottomaanse wetten met betrekking tot eigendom aangepast. Deze wijzigingen via militair bevel hebben het mogelijk gemaakt grote delen grondgebied in handen van de staat Israël over te brengen. De Palestijnse landeigenaars hadden immers slechts minimale bescherming en rechtsmiddelen ter beschikking. Hoewel het vorderen van stukken land officieel als van tijdelijke aard werd beschouwd, zijn veel van deze eigendommen overgegaan in handen van joodse kolonisten en dus feitelijk ingelijfd door Israël. Ze werden ook gebruikt voor het aanleggen van zogenaamde bypass roads die exclusief bestemd zijn voor de joodse kolonisten. Deze annexatie, en dus de facto onteigening van bezittingen, is in overtreding met het internationaal recht.¹⁰⁵

Het Internationaal Humanitair Recht bestaat uit de Conventie van Den Haag uit 1907, uit de daaraan toegevoegde Haagse Reglementen (De Haagse Conventie inzake het Recht en de Gewoonten van de Oorlog te Land), de Conventie van Genève uit 1949 en de Protocollen daarvan (namelijk De Vierde Conventie van Genève inzake de bescherming van burgers ten tijde van oorlog). Al deze conventies regelen samen het gedrag in tijden van gewapende conflicten. Eén van de belangrijkste bepalingen hiervan handelt over het bestuur van bezette gebieden en de behandeling van de burgers die er wonen.¹⁰⁶

Vooraf de Haagse Reglementen zijn van belang in het Palestijns-Israëliësch conflict. Zij verbieden immers expliciet de onteigening van bezittingen die toebehoren aan de bewoners van bezet gebied. Bovendien verplichten ze de bezettende staat om de openbare orde en veiligheid te garanderen en verbieden ze collectieve straffen.¹⁰⁷ De Vierde Conventie van Genève beschermt burgers in tijden van conflict en verbiedt in het bijzonder gewelddadige acties tegen inwoners van bezet gebied en het beschadigen van hun waardigheid. Voorts houdt ze een verbod in op vergeldingsacties, collectieve straffen en op de aantasting van privé-eigendommen.¹⁰⁸ Het afwijken van deze verdragen in noodsituaties is juridisch gezien niet acceptabel omwille van de aard ervan. Deze verdragen zijn immers speciaal ontworpen voor de toepassing in dergelijke situaties, in tegenstelling tot bijvoorbeeld verdragen in verband met mensenrechten.

De Haagse Reglementen uit 1907 werden door het Israëlische Hooggerechtshof aanvaard als een onderdeel van het internationaal gewoonterecht en zijn dus vanuit juridisch oogpunt van kracht in de Israëlische gerechtshoven. Het Hooggerechtshof voegde hier echter aan toe dat het de internationale verdragen niet kan toepassen voordat de Knesset, het Israëlische

¹⁰⁵ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. Legal situation in the Occupied Territories. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹⁰⁶ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 79-80.

¹⁰⁷ Conventie IV inzake het Recht en de Gewoonten van de Oorlog te Land en aanhangsel: Reglementen inzake het Recht en de Gewoonten van de Oorlog te Land. Den Haag, 18 oktober, 1907 (Haagse Reglementen), artikel 43, 46, 50 en 55.

¹⁰⁸ Convention (IV) relative to the protection of civilian persons in time of war. Genève, 12 august 1949, artikel 27, 33 en 53.

parlement, deze bepalingen heeft goedgekeurd en opgenomen in de binnenlandse wetgeving. Het internationaal gewoonterecht is echter anders dan recht dat voortvloeit uit verdragen, voor alle staten bindend, ongeacht of zij deze verdragen al dan niet hebben geratificeerd. De basisprincipes van dergelijke wetten zijn immers de weerslag van algemeen aanvaarde praktijken die door een meerderheid van staten worden gehandhaafd.¹⁰⁹ Het Hooggerechtshof heeft dan ook moeten besluiten dat de Haagse Reglementen van toepassing zijn op de Bezette Gebieden. Ten gevolge van deze beslissing hebben de Israëlische autoriteiten een aantal acties in de Bezette gebieden herzien, overeenkomstig de bepalingen van de Haagse Reglementen. Israël heeft meer bepaald de inbeslagname van eigendommen gebaseerd op een bepaling die het de bezettende macht toestaat om in tijden van oorlog en voor militair gebruik beslag te leggen op privé-eigendommen.¹¹⁰

Het officiële Israëlische regeringsstandpunt in verband met de Vierde Conventie van Genève is dat die niet volledig van toepassing is op de Bezette Gebieden, ondanks het feit dat de joodse staat deze Conventie heeft ondertekend en geratificeerd. Deze mening is gebaseerd op de theorie dat de annexatie door Jordanië en Egypte van respectievelijk de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook nooit internationaal erkend werd en er bijgevolg geen sprake kan zijn van een “legitieme ontzette soevereine macht”. Volgens de Israëlische interpretatie mag een partij van de Vierde Geneefse Conventie een staat die geen verdragspartij is of een bevolkt gebied dat aan niemand toebehoort, aanvallen en bezetten zonder zich aan deze Conventie te houden. Deze interpretatie is echter niet consistent met het humanitaire doel van de Conventie. De claim dat de Vierde Conventie van Genève niet of slechts gedeeltelijk van toepassing is op de Bezette Gebieden werd verworpen door Israëlische en buitenlandse experts op het gebied van internationaal recht. Ook het Internationale Comité van het Rode Kruis gaat niet akkoord met deze stelling en betoogt onder andere dat de Vierde Conventie van Genève zich niet inlaat met de soevereiniteit van partijen in een conflict. Deze Conventie is immers van toepassing op alle gewapende conflicten waar er sprake is van een bezet gebied, ongeacht de status van dat gebied.¹¹¹

In 1990 vaardigde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties resolutie 681 uit. Hierin roepen ze de Israëlische regering op om de Vierde Conventie van Genève te accepteren als zijnde van toepassing op de Bezette Gebieden. De resolutie stipuleert letterlijk: *VN Security Council Urges the Government of Israel to accept de jure applicability of the Fourth Geneva Convention of 1949, to all the territories occupied by Israel since 1967, and to abide scrupulously by the provisions of the said Convention.*¹¹² In december 2001 herbevestigden de verdragspartijen van de Vierde conventie van Genève dat deze Conventie van toepassing is op de Bezette Gebieden. Ze riepen Israël dan ook op om afstand te doen van de schendingen ervan zoals grootschalige vernietigingen en inbeslagname van eigendommen, voor zover die niet gerechtvaardigd zijn uit militaire noodzaak.¹¹³

¹⁰⁹ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 80.

¹¹⁰ Conventie IV inzake het Recht en de Gewoonten van de Oorlog te Land en aanhangsel: Reglementen inzake het Recht en de Gewoonten van de Oorlog te Land. Den Haag, 18 oktober, 1907 (Haagse Reglementen), artikel 23(g).

¹¹¹ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. Legal situation in the Occupied Territories. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹¹² SECURITY COUNCIL, Resolution 681 (1990). <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/e22e5043636eee55852560dd00637df4?OpenDocument> op 24/04/2005.

¹¹³ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 82.

Israël past de Haagse Conventie toe op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, maar desondanks beschouwen ze de Vierde Conventie van Genève niet van toepassing op die gebieden. Bovendien weigert Israël de bezettingswet in het algemeen toe te passen op Oost-Jeruzalem. Dat is immers een deel van de ondeelbare stad Jeruzalem. In deze Israëlische logica behoort Oost-Jeruzalem dan ook tot de joodse staat en kan er dus geen sprake zijn van een bezetting. Ondanks de voortdurende weigering om de formele toepasbaarheid van de Vierde Conventie van Genève te erkennen, heeft de Israëlische overheid herhaalde malen gezegd de zogenaamde humanitaire bepalingen uit de Conventie te zullen respecteren. Het is echter onduidelijk welke bepalingen er volgens Israël aan deze omschrijving voldoen en wat die intenties in de praktijk voorstellen.

5.2 Mensenrechten in de Bezette Gebieden

De juridische basis voor de mensenrechten vinden we terug in drie verdragen: de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties (UDHR) uit 1948, het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (ICCPR) uit 1966 en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (ICESCR) eveneens uit 1966. Deze drie verdragen omvatten de meest fundamentele mensenrechten en vormen samen het Internationaal Statuut van de Rechten van de Mens.¹¹⁴

Aangezien de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens eigenlijk een principeverklaring is en geen feitelijk verdrag, heeft het geen ratificatie. Net zoals het Handvest van de Verenigde Naties (1945) is de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens het resultaat van internationale samenwerking op het vlak van de eerbiediging van de vrijheden van de mens.

In deze Universele Verklaring van de Rechten van de Mens¹¹⁵

- legt men de nadruk op het universele karakter van de mensenrechten, hierbij uitgaande van de gelijkheid van alle mensen.
- erkent men de naleving van de rechten van de mens als een voor de hele mensheid gemeenschappelijk te bereiken ideaal.
- stelde men een uitvoerige lijst op met alle rechten en vrijheden – zowel burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele – voor alle mensen.
- creëerde men een internationaal systeem voor de bevordering van de eerbiediging van de mensenrechten met instellingen die normen moesten opstellen, internationale wetten moesten uitvaardigen en de naleving moesten controleren (zonder echter zelf uitvoerende macht te zijn).
- legde men de aansprakelijkheid vast van staten met het oog op hun inspanningen voor de mensenrechten en verplichtingen daaromtrent krachtens het internationaal recht.

Zowel het ICCPR en het ICESCR zijn verdragen die Israël in 1991 heeft geratificeerd. Desondanks beweert de joodse staat dat beide niet van toepassing zijn op de Bezette Gebieden. Eén van de argumenten die Israël daarvoor aanhaalt, is dat mensenrechten louter gaan over de wijze waarop een staat de eigen bevolking, binnen zijn eigen grenzen dus, behandelt en niet over de manier waarop een staat anderen behandelt. Deze doctrine werd door de moderne mensenrechtenverdragen echter verworpen. Het ICCPR stipuleert letterlijk: *Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.*¹¹⁶

Deze bepaling maakt duidelijk dat zowel de eigen inwoners als anderen die zich bevinden op het grondgebied van een staat of aan zijn rechtsmacht onderworpen zijn, beschermd worden

¹¹⁴ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. Legal situation in the Occupied Territories. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹¹⁵ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 93.

¹¹⁶ UNHCHR, International Covenant on Civil and Political Rights, Article 2 (1). http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm op 21/04/2005.

door het Verdrag. De verplichtingen van een staat om de mensenrechten te respecteren beperken zich dus niet tot het territorium van die staat, maar strekken zich uit tot die mensen die binnen de jurisdictie van die staat vallen. De term jurisdictie veronderstelt in deze zin dat het ook gaat om Israëls extraterritoriale gebieden. Volgens de Interim-Akkoorden betreft het hier eveneens de inwoners van de Westelijke Jordanoever en de Gazastrook.

De organen van de Verenigde Naties die verantwoordelijk zijn voor de bewaking en de implementatie van de verdragen zijn de Mensenrechtencommissie van de VN en de Commissie voor Economische, Sociale en Culturele Rechten van de VN. Beide commissies hebben bevestigd dat elke staat die de verdragen ondertekent, verplicht is die toe te passen op alle personen onder hun bestuur, los van welk aspect van soevereiniteit dan ook. Met andere woorden, beide commissies vinden dat deze verdragen ook duidelijk gelden in de Bezette Gebieden.

Het internationaal recht erkent de volgende mensenrechten:¹¹⁷

- recht op politieke keuze
- vrijheid van mening en meningsuiting
- vrijheid van vereniging
- recht om uiting te geven aan zijn eigen cultuur
- recht om verschoond te blijven van willekeurige arrestatie en opsluiting
- recht op een toereikende levensstandaard, met inbegrip van gezondheid, onderwijs, onderdak en voedsel
- recht op bewegingsvrijheid
- recht op arbeid
- recht op eigendom
- recht op gelijkheid
- recht op zelfbeschikking

De bewegingsvrijheid van de Palestijnse bevolking is na het uitbreken van de Tweede Intifada steeds meer en meer beperkt. Er zijn honderden controleposten opgezet in de Bezette Gebieden die de voetgangers en vooral het autoverkeer en het transport ernstig hinderen. Checkpoints en wegversperringen kunnen permanent of tijdelijk zijn en hebben verschillende verschijningsvormen. Het kan gaan om onbemande wegversperringen, hopen puin, aarden wallen, betonnen blokken, ijzeren hekken en greppels die rond levensgemeenschappen werden gegraven. In sommige gevallen doen tanks en andere militaire voertuigen ook dienst als wegversperring. We vinden deze wegversperringen rond elke grote stad en op elk belangrijk kruispunt waardoor ze de Westelijke Jordanoever intern verdelen. John Dugard, Speciaal Rapporteur van de Mensenrechtencommissie van de VN, noemde checkpoints niet zozeer veiligheidsmaatregelen maar wel “de institutionalisering van de vernedering van het Palestijnse volk”. Hij deed deze uitspraak in zijn rapport over de situatie van de mensenrechten in de Palestijnse gebieden.¹¹⁸

Een groot deel van het wegennet is bovendien uitsluitend bestemd voor joodse kolonisten en mag dus niet worden gebruikt door de Palestijnse bevolking. De bouw van de muur leidt tot verdere restricties van de bewegingsvrijheid. Hij snijdt immers verschillende Palestijnse

¹¹⁷ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlughschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 84.

¹¹⁸ DUGARD, John, Question of the violation of human rights in the Occupied Arab Territories, including Palestine. [http://www.unhchr.ch/pdf/chr60/ECN420046\[AE\].doc](http://www.unhchr.ch/pdf/chr60/ECN420046[AE].doc) op 21/04/2005.

dorpen en steden af van de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en zelfs elektriciteit. Ook de Palestijnse toegang tot waterbronnen is niet meer gegarandeerd, zoals reeds in hoofdstuk 2 uitvoerig werd aangegeven. Vooral de plattelandsbevolking heeft het zwaar te verduren. Zij verliest niet enkel de toegang tot een aantal basisvoorzieningen en werk in de steden, maar er komen ook heel wat sociale relaties en familiebanden onder druk te staan. Daarenboven moeten heel wat Palestijnen die door de bouw van de muur in de zogenaamde seam zone wonen, speciale vergunningen aanvragen bij het Israëlische leger om zich te mogen verplaatsen.

De door Israël opgelegde beperkingen op de bewegingsvrijheid van de Palestijnse bevolking moeten noodzakelijk, proportioneel en in overeenstemming met de mensenrechten zijn en dit volgens artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten.¹¹⁹ Verschillende Israëlische, Palestijnse en internationale mensenrechtenorganisaties concluderen dat de muur in de Bezette Gebieden in strijd is met deze bepaling. Zij stellen zich vragen bij zowel de noodzakelijkheid als de proportionaliteit van de opgelegde beperkingen en besluiten dat die niet in overeenstemming zijn met het Internationaal Humanitair Recht.

Israël is verplicht om alle mogelijke stappen te ondernemen om het recht op arbeid, onderwijs en een adequate levensstandaard te garanderen. Deze rechten zijn ingeschreven in de artikels 2(1), 6, 11 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.¹²⁰ De meeste Palestijnen krijgen echter dagelijks te maken met inbreuken hierop. Het gevolg is dat ongeveer 40% van de Palestijnen werkloos is en dat bijna tweederden van de Palestijnse populatie onder de armoedegrens leeft. Amnesty International concludeert dat deze zorgwekkende humanitaire toestand het rechtstreekse resultaat is van Israëlische maatregelen zoals de bouw van de muur.¹²¹

De bouw van de muur leidt eveneens tot grootschalige inbeslagname en/of vernietiging van particuliere en publieke eigendommen. Dit vormt een schending van de bepaling dat niemand van zijn eigendom mag worden beroofd. Dit recht op eigendom wordt weergegeven in het artikel 17 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.¹²²

Bovendien schendt de muur het recht op gelijkheid. Hij treft immers de Palestijnen op een collectieve manier zonder onderscheid te maken op basis van bijvoorbeeld onwettig gedrag. Allerhande maatregelen, belemmeringen en controleprocedures hebben hun invloed op de Palestijnse samenleving, terwijl kolonisten die in hetzelfde gebied wonen hier geen hinder van ondervinden. Dit recht werd ingeschreven in artikel 2 van de Universele Verklaring van de Rechten van de mens, maar ook in artikel 2(1) en artikel 2(2) van respectievelijk het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.¹²³

¹¹⁹ UNHCHR, International Covenant on Civil and Political Rights, Article 2 (1). http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm op 21/04/2005.

¹²⁰ UNHCHR, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. Article 2(1), 6, 11 en 13. http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm op 21/04/2005.

¹²¹ (anon.), De muur scheidt de levens van honderdduizenden Palestijnen. Mensenrechtenschendingen. <http://www.verbindingverbroken.nl/ucp/doc.phtml?p=Mensenrechtenschendingen> op 11/04/2005.

¹²² UDHR, Universal Declaration of Human Rights, Article 17. <http://www.udhr.org/UDHR/default.htm> op 21/04/2005.

¹²³ UNHCHR, International Covenant on Civil and Political Rights, Article 2 (1). http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm op 21/04/2005.

De muur is een groot obstakel voor de realisatie van het recht op zelfbeschikking van de Palestijnen dat door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is erkend. Door de inlijving van een vrij groot aantal nederzettingen wordt de territoriale continuïteit in de Bezette Gebieden onderbroken. Het ontstaan van een soevereine en levensvatbare Palestijnse staat wordt daardoor zo goed als onmogelijk. Het recht op zelfbeschikking staat ingeschreven in artikel 1(1) van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.¹²⁴

¹²⁴ UNHCHR, International Convent on Economic, Social and Cultural Rights. Article 2(1), 6, 11 en 13. http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm op 21/04/2005.

5.3 Israëlische rechten en plichten inzake eigendom in de Bezette Gebieden

De bouw van de muur brengt de vernietiging van grote hoeveelheden land en eigendommen met zich mee. Vooral privé-landbouwgronden, olijfbomen, waterbronnen, citrusplantages en serres moeten er aan geloven. Heel wat Palestijnen zijn voor hun voortbestaan van deze eigendommen afhankelijk. Om de eerste fase van de muur te bouwen heeft de Israëlische staat een oppervlakte van meer dan 120.000 dunum land geconfisqueerd. Dit komt overeen met ongeveer 2% van de totale oppervlakte van de Westelijke Jordaanoever. Ook het land dat aan de muur grenst, is voor de Palestijnen waardeloos geworden. Er werd immers langs de muur een bufferzone ingesteld die gevrijwaard moet blijven van allerhande Palestijnse constructies, met inbegrip van gewassen en plantages. De eigendommen die worden vernietigd liggen echter in bezet gebied en genieten daarom ook bescherming volgens artikel 53 van de Vierde Conventie van Genève. Ook volgens de Haagse Conventie is het vernietigen van eigendommen in bezet gebied niet toegestaan.¹²⁵

Onder de titel “Vijandigheden” bepaalt de Haagse Conventie van 1907 in artikel 23 dat het verboden is *to destroy or seize the enemy's property, unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of war.*¹²⁶ Het is een leger dus niet toegestaan het eigendom van de vijand te plunderen of te vernietigen tenzij dergelijke acties noodzakelijk zijn door oorlogsvereisten. De sectie van de Haagse Conventie die zich bezighoudt met militaire bezetting bevestigt nadrukkelijk dat private eigendommen moeten gerespecteerd worden en niet het voorwerp mag uitmaken van confiscaties. Artikel 46 luidt dan ook: *Private property cannot be confiscated.*¹²⁷ Deze stelling wordt verfijnd in artikel 52 waarin staat dat een bezettingsmacht geen eigendommen mag confisqueren tenzij voor de behoeften van het bezettende leger. Verder wil artikel 53 dat een bezettingsleger slechts bezit mag nemen van onroerende goederen die eigendom van de staat zijn, wanneer die gebruikt worden voor militaire acties. Het artikel 55 van de Haagse Conventie zegt dat de bezettende macht slechts een bestuurder en een vruchtgebruiker is van het openbaar bezit. Er dient dan ook bestuurd te worden in overeenstemming met de regels van het vruchtgebruik. Dat wil zeggen dat de bezetter beschikt over de baten van de bezette eigendommen maar hij mag die in geen geval verwaarlozen of vernietigen.¹²⁸

De Vierde Conventie van Genève biedt ook bescherming ten aanzien van eigendommen die in bezet gebied gelegen zijn. Artikel 53 luidt immers: *Any destruction by the Occupying Power of real or personal property belonging individually or collectively to private persons, or to the State, or to other public authorities, or to social or cooperative organizations, is prohibited, except where such destruction is rendered absolutely necessary by military operations.*¹²⁹ De vernietiging van onroerend goed en persoonlijke eigendommen is met andere woorden verboden, behalve als dat absoluut noodzakelijk is voor militaire acties. De

¹²⁵ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 85.

¹²⁶ ICRC, Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907. Article 23.

¹²⁷ ICRC, Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907. Article 46. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/0/1d1726425f6955aec125641e0038bfd6?OpenDocument> op 21/04/2005.

¹²⁸ ICRC, Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907. Article 52, 53 en 55. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/0/1d1726425f6955aec125641e0038bfd6?OpenDocument> op 21/04/2005.

¹²⁹ UNHCHR, Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Article 53. <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/92.htm> op 21/04/2005.

Conventie accepteert enkel voornoemde uitzondering bij zwaarwegende militaire belangen. Zowel het artikel 53 van de Conventie als het verbod op collectieve straffen in artikel 50 van de Haagse Conventie zijn regels van internationaal gewoonterecht. De Vierde Conventie van Genève bepaalt verder dat vernietigingen en inbeslagnames van bezittingen die niet gerechtvaardigd worden door militaire noodzaak en onwettig en moedwillig worden uitgevoerd, een ernstige schending vormen van het internationaal recht wanneer die worden begaan tegen eigendommen die onder de bescherming vallen van de Conventie.¹³⁰ Om een ernstige schending te zijn moet een dergelijke vernietiging of inbeslagname buitensporig zijn.

Andere voorbeelden van de wettelijke bescherming van eigendommen zijn te vinden in het Statuut van het Internationaal Oorlogstribunaal voor ex-Joegoslavië (ICTY). Het tribunaal kan immers recht spreken over individuen die beschuldigd worden van het plegen van ernstige schendingen met betrekking tot het eigendomsrecht.¹³¹ Ook het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof heeft de bescherming van eigendommen onder internationaal recht bevestigd. Artikel 8 van het Statuut van Rome stelt dat ernstige schendingen van de Conventies van 1948 moeten worden beschouwd als oorlogsmisdaden. Meer specifiek verklaart artikel 8(2)(a)(iv) dat het begrip oorlogsmisdaden onder andere inhoudt: *Extensive destruction and appropriation of property, not justified by military necessity and carried out unlawfully and wantonly*.¹³² Grootschalige vernietiging en het toe-eigenen van eigendommen moeten dus beschouwd worden als oorlogsmisdaden. Artikel 8(2)(b)(xiii) heeft het over schendingen van de wetten en de gebruiken van toepassing op internationale gewapende conflicten. Het vernietigen of de inbeslagname van goederen van de vijand vormen een dergelijke schending, tenzij die dringend vereist zijn ten gevolge van dwingende oorlogsomstandigheden. Het bedoelde artikel heeft het letterlijk over *Destroying or seizing the enemy's property unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of war*.¹³³

¹³⁰ UNHCHR, Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Article 147. <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/92.htm> op 21/04/2005.

¹³¹ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 87.

¹³² UN, Rome Statute of the International Criminal Court. Article 8(2)(a)(iv). <http://www.un.org/law/icc/statute/romefra.htm> op 21/04/2005.

¹³³ UN, Rome Statute of the International Criminal Court. Article 8(2)(b)(xiii). <http://www.un.org/law/icc/statute/romefra.htm> op 21/04/2005.

5.4 De militaire noodzaak

Om het land dat nodig is voor de bouw van de muur in Israëliische handen te krijgen, worden privé-eigendommen opgevorderd via militaire bevelen. Deze bevelen worden ondertekend door de bevelhebber op de Westelijke Jordaanoever en zijn volgens Israël gebaseerd op militaire redenen en veiligheidsredenen. De zogenaamde veiligheidsmuur wordt immers speciaal gebouwd om te voorkomen dat zelfmoordcommando's de joodse staat zouden binnendringen. Initieel zijn deze militaire verordeningen van toepassing voor een beperkt aantal jaar, maar ze kunnen net zo goed eindeloos worden verlengd. Hoewel Israël officieel geen oneindige claim heeft gelegd op de grond waarop de muur wordt gebouwd, stipuleren de confiscatie-verordeningen wel dat *het enige eigenaarschap ervan via het bureau van het hoofdkwartier van Defensiezaken van het Israëliische ministerie in handen wordt gelegd van de landsbestuurder in het centrale commando voor zolang de verordeningen geldig zijn*. De enorme fysieke omvang van de muur en de hoeveelheid geld dat het project opsloort, laten vermoeden dat het hier niet gaat om een tijdelijke maatregel.¹³⁴

Het merendeel van het geconfisqueerde land komt uit de gebieden die als C-gebied werden aangeduid in de Oslo-Akkoorden van 1993. De Interim-Akkoorden, die in 1995 door beide partijen werden ondertekend, houden een verbod in om de status van de gebieden te veranderen totdat er een definitieve regeling is getroffen. Het akkoord verbiedt eveneens acties te ondernemen die de uitkomst van de onderhandelingen kunnen beïnvloeden. Israël heeft de bouw van joodse nederzettingen of de aanleg van wegen in het verleden echter nooit beschouwd als een verandering in de status van de gebieden. Deze activiteiten werden door de joodse staat bijgevolg nooit als schendingen van de Interim-Akkoorden beschouwd.¹³⁵

Volgens de Israëliische regering zou de grond die aan de muur grenst volledig toegankelijk blijven voor de eigenaars ervan. Het leger behoudt zich wel het recht voor om de toegang om militaire redenen of uit veiligheidsoverwegingen te beperken. Ervaringen uit het verleden leren echter dat dit een uitzondering is die de regel eigenlijk overbodig maakt. Hoewel speciale, periodieke vergunningen aan Palestijnen kunnen worden uitgegeven om in bepaalde situaties toegang tot hun land te krijgen, wil dit niet zeggen dat de bedoelde gronden ook daadwerkelijk toegankelijk zullen blijven. Deze vergunningen zijn voor het overgrote deel immers van tijdelijke aard. Bovendien kunnen ze willekeurig worden ingetrokken en op deze manier meer een controlemechanisme over de Palestijnse bevolking worden dan een bewijs van hun toegangsrecht.¹³⁶

Artikel 52 van de Haagse Conventie staat de inbeslagname van eigendommen in bezet gebied toe zolang dit in het kader van een militaire noodzaak plaatsvindt. Het artikel stelt letterlijk: *Requisitions in kind and services shall not be demanded from municipalities or inhabitants except for the needs of the army of occupation. They shall be in proportion to the resources of the country, and of such a nature as not to involve the inhabitants in the obligation of taking part in military operations against their own country.*¹³⁷ De verordeningen met betrekking tot

¹³⁴ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. The Israeli military necessity. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹³⁵ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 88.

¹³⁶ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. The Israeli military necessity. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹³⁷ ICRC, Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907. Article 52. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/0/1d1726425f6955aec125641e0038bfd6?OpenDocument> op 21/04/2005.

de inbeslagname van eigendommen in de gebieden waar de muur wordt gebouwd, voldoen niet aan deze criteria. Volgens critici en onafhankelijke internationale waarnemers wordt de muur immers niet zozeer gebouwd uit militaire noodzaak, maar wel om de Israëliëse afsluitings- en separatiepolitiek te dienen.

Het land, voornamelijk landbouwgronden, waarop de muur wordt opgetrokken, werd officieel in beslag genomen. De bedoeling en de effecten hiervan zijn van permanente aard en moeten dus ook als zodanig behandeld worden. Artikel 53 van de Haagse Conventie gaat over de onwettige vernietiging van eigendommen, maar niet over de onwettige toe-eigening ervan. Noch confiscatie, noch toe-eigening van land kunnen worden gezien als vernietiging. Land dat gevorderd of geconfisqueerd werd, vormt echter geen uitzondering op het verbod op vernietiging van eigendommen zoals bepaald in artikel 53.¹³⁸

¹³⁸ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 89.

5.5 Vernietiging van eigendommen: een militaire noodzaak?

Artikel 53 van de Vierde Conventie van Genève verbiedt de bezettende macht om onroerende of privé-eigendommen te vernietigen, behalve als een dergelijke vernietiging absoluut noodzakelijk is in het kader van militaire operaties. Artikel 23 (g) van de Haagse Conventie bepaalt eveneens dat vernietiging of inbeslagname van eigendommen van de vijand door een bezettingsmacht verboden is. Ook hier geldt militaire noodzakelijkheid als een uitzondering op deze regel.¹³⁹

Het Internationale Rode Kruis hanteert de volgende omschrijving van militaire noodzaak. Het begrip betekent een absolute vereiste voor maatregelen die cruciaal zijn voor de te bereiken oorlogsdoelen, die vervolgens weer in overeenstemming moeten zijn met de wetten en de gebruiken van oorlogsvoering.¹⁴⁰ Aan het oorlogsrecht kan geen afbreuk worden gedaan door een beroep te doen op het begrip militaire noodzaak. Enkel als expliciet in deze mogelijkheid wordt voorzien door het betreffende recht is een dergelijke uitzondering mogelijk.

Het Officiële Commentaar bij de Vierde Conventie van Genève waarschuwt ervoor dat *gewetenloze toevlucht tot de uitzonderingsbepalingen betreffende de militaire noodzaak het de bezettende macht mogelijk maakt de verbodsbepaling uitgevaardigd in de Conventie te omzeilen*. Een staat die zich beroept op militaire noodzaak wordt echter geacht dit zelf te beoordelen. Critici vinden dan ook dat het begrip militaire noodzaak soms niet meer is dan een misleidend voorwendsel voor de werkelijke redenen van een staat. Velen zien een aantal Israëlische acties hier als een sprekend voorbeeld van. Israël heeft immers bij herhaling verschillende acties van het leger in de Bezette Gebieden gerechtvaardigd door zich te beroepen op militaire noodzaak. Door het groeiende gezag van het internationaal recht vermindert echter het gewicht dat toegekend wordt aan het begrip militaire noodzaak. Er is immers een steeds toenemende jurisprudentie van de Internationale Strafhoven voor ex-Joegoslavië en Rwanda. Ook het onlangs van kracht geworden Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof schept bijkomende regels van internationaal recht.¹⁴¹

Zoals reeds aangegeven beschermt zowel de Haagse Conventie als de Vierde Conventie van Genève eigendommen die worden vernietigd voor de bouw van de muur. De inbeslagname en de vernietiging van Palestijnse privé-eigendommen worden door de Israëlische overheid gerechtvaardigd als absoluut noodzakelijk in het kader van militaire operaties. De muur is echter niet bedoeld om er een vijand militair mee te verslaan. Hij wordt opgericht op bezet gebied om, volgens het officiële discours, Israëlische burgers in Israël en in de nederzettingen te beschermen. Hij is dus met andere woorden geen militaire maatregel die de positie van het Israelische leger vooruithelpt. Het belangrijkste doel van de muur lijkt bovendien de consolidatie te zijn van de Israëlische greep op de Westelijke Jordaanoever.

De muur kan bij een dergelijke strategie onmogelijk worden beschouwd als een militaire noodzaak. Het Israëlische leger oefent immers de volledige militaire controle uit op zowat elke Palestijnse stad door middel van checkpoints, afsluitingen en uitgaansverboden. De Israëlische regering kan haar acties evenmin rechtvaardigen door een beroep te doen op het principe van de militaire noodzaak aangezien de muur, zoals eerder aangegeven, meerdere

¹³⁹ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. The Israeli military necessity. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹⁴⁰ SANDOZ, Y., SWINARSKI, C., ZIMMERMAN, B., Commentary on the additional protocols of 1977 to the Geneva Conventions of 1949. Dordrecht/Genève, Martinus Nijhoff Publishers, 1987, p. 393.

¹⁴¹ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. The Israeli military necessity. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

bepalingen van het Internationaal Humanitair Recht schendt. Zo is de vernietiging van eigendommen een schending van een basisrecht van de lokale Palestijnse bevolking.¹⁴²

De de facto annexatie van bezet gebied ten westen van de muur, evenals de schade die de Palestijnse bevolking ondervindt ten gevolge van de vernietiging van landbouwgrond en de opgelegde afsluitingen nabij de muur, vormen schade aan personen die worden beschermd door het Internationaal Humanitair Recht. Deze schade is concreet en disproportioneel in verhouding tot de veronderstelde militaire noodzaak van de zogenaamde veiligheidsmuur. Bovendien hebben joden die in de Bezette Gebieden wonen, onbeperkt toegang tot Israël via de muur. Dit terwijl aan niet-joodse bewoners heel wat beperkingen worden opgelegd om hen de toegang tot de joodse staat zoveel mogelijk te bemoeilijken. Israëlische burgers kunnen ook ongehinderd vanuit Israël de Bezette Gebieden inreizen. Arabieren daarentegen krijgen te maken met heel wat restricties waardoor hun bewegingsvrijheid in de Palestijnse gebieden sterk wordt beperkt. De toegangspoorten aan beide zijden van de muur worden gecontroleerd door het Israëlische leger en die schuwt geen politieke motieven om de doortocht van Palestijnen door de poorten te bemoeilijken of zelfs te weigeren. Dit is ook het geval met de omheining in de Gazastrook. Israëlische kolonisten en hun joodse aanhang komen en gaan wanneer ze willen, terwijl Palestijnen een speciale veiligheidstoestemming nodig hebben om naar of uit de Gazastrook te mogen, of ze nu uit de Gazastrook, Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever of Israël komen.¹⁴³

De veiligheidsaspecten van de daden van het Israëlische leger in de Bezette Gebieden worden regelmatig onderzocht door de Israëlische gerechtshoven. In het geval van de joodse nederzetting Elon Moreh bijvoorbeeld is de militaire verordening gelijk aan de militaire verordening met betrekking tot de muur. Het Israëlische Hooggerechtshof verklaarde in dit geval de militaire verordening met betrekking tot het vorderen van Palestijnse grond ongeldig. Het nam hierbij in aanmerking dat volgens het Israelische bestuursrecht politieke redenen ongepast zijn als voornaamste reden voor een legerbesluit. In de uitspraak in het geval Elon Moreh besloot het Hof dat de belangrijkste overweging van het leger van politieke aard was en verklaarde de verordening daarom onwettig. Deze onwettigheid blijft gelden, zelfs als het leger in tweede instantie om militaire redenen achter het besluit stond.¹⁴⁴

Het werkelijke doel van de muur lijkt niet zozeer veiligheid te zijn, maar wel de verdere annexatie van Palestijns gebied bij Israël. Op deze manier worden de kansen op een leefbare, onafhankelijke en soevereine Palestijnse staat in de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook geminimaliseerd door de territoriale samenhang van deze gebieden te verstoren. De enorme omvang en de volgens vele waarnemers permanente status van de muur, vormen een grove aanval op het recht van het Palestijnse volk op zelfbeschikking.

¹⁴² (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 91.

¹⁴³ (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. The Israeli military necessity. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.

¹⁴⁴ (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, p. 92.

5.6 Het Internationaal Gerechtshof en het Israëlische Hooggerechtshof

Voordat het Internationaal Gerechtshof in Den Haag zich over de muur uitsprak, was er al een uitspraak voorhanden van het Israëlische Hooggerechtshof. Dit betrof echter slechts een beperkt deel van het traject van de muur. Palestijnse bewoners hadden een proces tegen de staat Israël aangespannen omdat zij zich op allerlei manieren gedupeerd voelden door de bouw van de muur. Het Israëlische Hooggerechtshof bepaalde dat de route van de muur gedeeltelijk moest worden herzien. Als reden hiervoor werd door het Hooggerechtshof de onevenwichtige balans aangehaald tussen de Israëlische veiligheidsbelangen en de schade die de Palestijnse bevolking van deze maatregel ondervindt. Palestijnse landeigenaars moeten volgens deze uitspraak financieel worden gecompenseerd.¹⁴⁵

Ofschoon dit geen onbelangrijke overwinning is voor de Palestijnse bevolking, houdt dit de bouw van de muur in zijn geheel niet tegen. Het Israëlische Hooggerechtshof wees immers slechts een klein deel van de muur af en niet het totale project. Toch biedt de uitspraak misschien wel een aantal mogelijkheden voor de Palestijnen. Zo kunnen er nieuwe processen worden aangespannen tegen andere trajecten van de muur. Dit is echter steeds een lange, tijdrovende procedure en een zware financiële last.

Volgens het Internationaal Gerechtshof in Den Haag is de muur die Israël bouwt op Palestijns grondgebied illegaal. De vijftien rechters van het Hof, met uitzondering van de Amerikaanse rechter Thomas Buergenthal, veroordeelden op 9 juli 2004 de zogenaamde veiligheidsmuur op de Westelijke Jordaanoever in een advisory opinion. Door beperkingen op te leggen met betrekking tot de bewegingsvrijheid van de Palestijnse bevolking en hun toegang tot onderwijs en de gezondheidszorg, schendt Israël het internationaal recht. Het Internationaal Gerechtshof gaat echter nog een stap verder. Het stelt dat de muur dient te worden afgebroken en dat de Palestijnen voor het hun aangedane leed financieel moeten worden vergoed. Bovendien is het taalgebruik van het Hof erg duidelijk: het spreekt over een muur en dus niet over het door Israël gehanteerde woord “veiligheidsmuur”. Het Hof heeft dus klaarblijkelijk zijn twijfels over de officiële redenen voor de bouw van de muur. Het trekt Israëls recht op zelfverdediging echter niet in twijfel, maar het geeft wel aan dat het er niet van overtuigd is dat de bouw van de muur het enige middel voor Israël is om zich te beschermen tegen Palestijnse aanslagen. Er mogen volgens het Gerechtshof ook enkel maatregelen worden genomen die in overeenstemming zijn met het internationaal recht. Het bouwen van een muur op Palestijns gebied valt daar niet onder.¹⁴⁶

In zijn bewoordingen verwijst het Internationaal Gerechtshof in Den Haag naar de Israëlische strategie van annexatie: *It is apparent [...] that the wall's sinuous route has been traced in such a way as to include within that area the great majority of the Israeli settlements in the occupied Palestinian Territory (including East Jerusalem). [...] The Court considers that the construction of the wall and its associated régime create a “fait accompli” on the ground that could well become permanent, in which case, and notwithstanding the formal characterization of the wall by Israel, it would be tantamount to the de facto annexation.*¹⁴⁷

¹⁴⁵ NOOY, Bart, Hof geeft aanzet tot afbraak muur.

http://www.antenna.nl/ravage/index.htm?archief_2004/nummer07_08_09/word/word10/10afbraak+muur.htm~mainFrame op 23/04/2005.

¹⁴⁶ ICJ, Summary of the Advisory Opinion of 9 July 2004.

http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2004/ipresscom2004-2_summary_mwp_20040709.htm op 23/04/2005.

¹⁴⁷ ICJ, Advisory Opinion 9 July 2004.

<http://domino.un.org/unispal.nsf/85255e950050831085255e95004fa9c3/3740e39487a5428a85256ecc005e157a!>

Het Hof stelt dat de route van de muur bewust afwijkt van de Groene Lijn. Op deze manier komen er heel wat nederzettingen en Palestijnse gronden aan de westkant van de muur te liggen. Bovendien creëert de Israëlische staat met een dergelijke unilaterale maatregel zogenaamde “facts on the ground” waardoor bepaalde gebieden de facto en waarschijnlijk permanent door Israël zullen worden geïntegreerd. Het Internationale Gerechtshof drukt eveneens de vrees uit dat de muur niet enkel een fysieke grens is, maar later ook de politieke grens tussen de joodse staat en de Bezette Gebieden zal worden. Dat is iets wat Israël steeds met klem heeft ontkend.¹⁴⁸

Het Internationaal Gerechtshof stelt in zijn arrest ook dat alle staten verplicht zijn de huidige situatie af te wijzen en Israël te dwingen om te handelen overeenkomstig het internationaal recht. Dit laatste was bij aanvang van het proces door niemand gevraagd. Hiermee lijkt het Hof wel een oproep te doen aan de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties om na te denken over eventuele maatregelen om een einde te maken aan de illegale situatie. Hoewel het slechts een advisory opinion is, en dus enkel een niet bindend juridisch advies inhoudt, heeft het een grote morele en psychologische betekenis en kan het een basis zijn voor verdere maatregelen van de VN of de internationale gemeenschap.

Het was de Algemene Vergadering van de VN die in december 2003 het Internationaal Gerechtshof verzocht een uitspraak te doen over de juridische consequenties van de bouw van de muur. Israël vond van meet af aan dat het Hof niet het geschikte orgaan was om het conflict tussen Israëli's en Palestijnen op te lossen. De internationale gemeenschap was immers met de Roadmap een nieuw initiatief begonnen dat via onderhandelingen kan leiden tot een oplossing van het conflict. Nu er een uitspraak is, zullen de conclusies van het Hof ongetwijfeld het voorwerp van debat worden in de Algemene Vergadering, maar daar kunnen geen dwingende besluiten genomen worden. De VN-Veiligheidsraad kan dat echter wel. Israël vreest dan ook dat de kwestie daar zal besproken worden en stelt alles in het werk om dit te voorkomen. Mocht het toch zover komen dan kan het in de Veiligheidsraad nog altijd rekenen op de steun, en hoogstwaarschijnlijk ook op het vetorecht, van de Verenigde Staten.¹⁴⁹

Naar aanleiding van de uitspraak in Den Haag heeft de Europese Unie aangegeven dat het Gerechtshof de opvattingen van de EU bevestigt. De EU vindt eveneens dat de muur illegaal is en roept Israël dan ook op om hem af te breken. Of dit betekent dat er diplomatieke stappen of concrete maatregelen zullen volgen, is nog maar de vraag. Tot vandaag zijn dergelijke acties immers altijd uitgebleven. De kans is erg groot dat de Europese Unie hopeloos verdeeld is op het moment dat er daadwerkelijk effectieve stappen moeten worden ondernomen.

[OpenDocument](#) op 26/04/2005.

¹⁴⁸ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 40.

¹⁴⁹ NOOY, Bart, Hof geeft aanzet tot afbraak muur.

http://www.antenna.nl/ravage/index.htm?archieff_2004/nummer07_08_09/word/word10/10afbraak+muur.htm~mainFrame op 23/04/2005.

Hoofdstuk 6:

Brengt de muur meer veiligheid voor Israël?

Het enige doel dat de Israëlische overheid met de bouw van de muur beoogt is naar eigen zeggen veiligheid. De zogenaamde veiligheidsmuur moet Palestijnse aanslagen en zelfmoordcommando's vanuit de Westelijke Jordaanoever tegenhouden. Om de veiligheid van de Israëlische burgers te garanderen zijn zowel de Arbeiderspartij van Simon Peres en Ehud Barak als de Likoedpartij van Ariel Sharon pleitbezorgers van een constructie die deels de vorm van een betonnen muur en deels de vorm van een metalen hek aanneemt. Ook de Israëlische bevolking is een sterk voorstander van een veiligheidsmuur. Volgens een enquête uitgevoerd in juni 2002 stond maar liefst 69% van het volk achter de bouw van deze muur. De joodse kolonisten en andere rechtse bewegingen zijn echter tegen het aanleggen van een dergelijke constructie. Zij vrezen immers dat deze maatregel de verdere kolonisatie zou bemoeilijken en de continuïteit met Israël in gevaar zou kunnen brengen.

In dit hoofdstuk gaan we na of de muur, zoals het officiële Israëlische discours het wil, inderdaad een reducerend effect heeft op het aantal zelfmoordaanslagen en het aantal doden en gewonden ten gevolge van dergelijke aanslagen. Wordt de muur daadwerkelijk gebouwd uit veiligheidsredenen of primeren andere belangen voor de regering Sharon, zoals het inlijven van land en waterbronnen? Gesteld dat de muur initieel het aantal aanslagen kan beperken, dan nog heeft hij heel wat negatieve effecten voor de Palestijnse bevolking. Door annexatie, isolatie, afsluiting en het unilaterale vastleggen van grenzen tussen Israël en de Bezette Gebieden kan het conflict verder ontsporen. De sociaal-economische gevolgen van de muur creëren immers een gevoel van frustratie en fatalisme bij de Palestijnse bevolking. Dit kan extremisme in de hand werken, wat op zijn beurt een ideale voedingsbodem is voor een verhoogde aantrekkingskracht van fundamentele organisaties. Op deze manier zou de muur, in tegenstelling tot het officiële discours, nog meer geweld uitlokken.

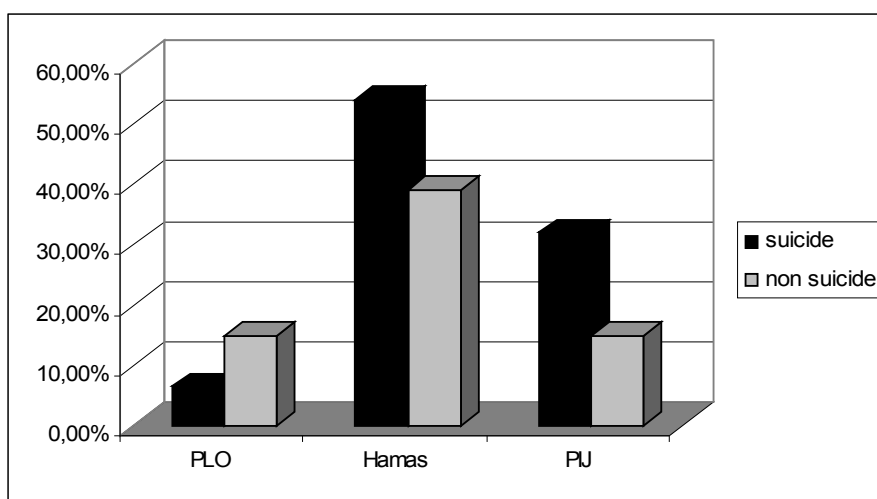
6.1 De Palestijnse terreur

Voor we de veiligheidseffecten van de muur bespreken, is het misschien nuttig om eerst het fenomeen zelfmoordaanslagen te behandelen en nadien een beknopt overzicht te geven van de belangrijkste Palestijnse terreurorganisaties.

6.1.1 Het fenomeen zelfmoordaanslagen

Zelfmoordaanslagen zijn uitgegroeid tot één van de meest dramatische en bloedige wapens waarmee een aantal gewapende Palestijnse groeperingen letterlijk vechten voor de Palestijnse zaak. De zelfmoordactivisten zijn meestal ongehuwde jonge mannen tussen 18 en 27 jaar. Meestal zijn ze werkloos, afkomstig van een relatief arme familie en in het bezit van een diploma secundair onderwijs. De redenen om zelfmoordaanslagen te plegen hebben vooral te maken met religieus fanatisme gecombineerd met nationalistisch extremisme. Ook frustraties voor de persoonlijke situatie van de zelfmoordenaar of voor die van zijn volk, fatalisme en wraakgevoelens kunnen tot dergelijke aanslagen leiden.¹⁵⁰

Zelfmoordenaars beschouwen hun gepleegde aanslagen als een martelaarsdaad. Ze geloven dat ze na hun daad recht naar het paradijs gaan. De organisatie die deze activisten rekruteren, beloven hen dat hun familie nooit meer iets te kort zal komen eens ze een martelaar zijn geworden. Hiervoor zijn er zelfs speciale liefdadigheidsorganisaties opgericht. Die bevorderen niet enkel de economische situatie van een dergelijke familie, ook hun sociale status verbetert. Ze krijgen immers veel meer aanzien bij een bepaald deel van de Palestijnse bevolking die gewelddadige groeperingen aanhangt. De meeste van dergelijke aanslagen worden toegeschreven aan Hamas of de Palestijnse Islamitische Jihad (PIJ), twee militante Palestijnse groeperingen. Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, wordt Hamas verantwoordelijk geacht voor ongeveer 54% van het totale aantal zelfmoordaanslagen, terwijl de Islamitische Jihad 30% voor zijn rekening neemt. Splintergroepen van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO zouden 6,5% van het totale aantal zelfmoordaanslagen plegen en 15% van de aanslagen die niet door zelfmoordenaars worden gepleegd. Dit zijn toch wel opmerkelijke cijfers aangezien de PLO toch vooral de nadruk legt op dialoog.¹⁵¹

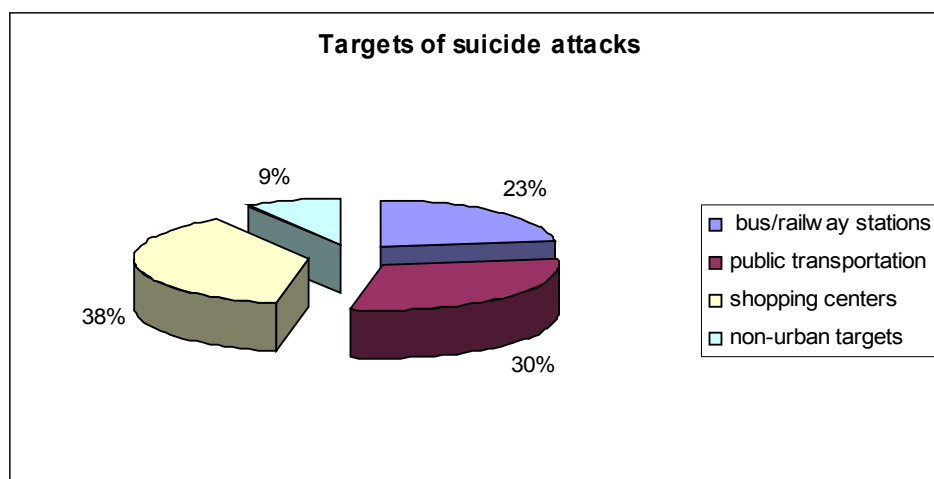

¹⁵⁰ (anon.), Planning a suicide attack. Excerpt from Countering Suicide Terrorism. http://www.adl.org/israel/israel_benefits.asp op 22/08/2004.

¹⁵¹ (anon.), The profile of the suicide terrorist: an empirical analysis of Palestinian terrorism in Israel. <http://nssc.haifa.ac.il/files/The%20profile%20of%20suicide%20terrorist.ppt> op 22/08/2004.

Volgens analytici worden zelfmoordaanslagen nauwgezet voorbereid, met een precisie vergelijkbaar met die van een militaire operatie. Vanuit militair-strategisch oogpunt hebben zelfmoordaanslagen dan ook een aantal voordelen. Het is immers de activist zelf die de plaats en het moment van zijn aanslag kiest, naargelang de omstandigheden. Er zijn ook weinig kosten verbonden aan de hele operatie die vrij eenvoudig is: er moeten geen ontsnappingsroutes of ingewikkelde reddingsoperaties worden uitgekend. Wanneer de zelfmoordaanslag lukt, is er geen gevaar dat de dader wordt aangehouden en ondervraagd. Op deze manier kan hij dus geen belangrijke informatie weggeven. Bovendien heeft een dergelijke en vaak drastische aanslag door de grote media-aandacht een immense impact op de bevolking.¹⁵²

Bij zelfmoordaanslagen gaat het in 23% van de gevallen om zogenaamde autobommen. De dader brengt zijn dodelijke lading tot ontploffing terwijl hij zich in de auto bevindt. Vaak rijdt hij met zijn auto in op zijn doelwit. Het overgrote deel van de zelfmoordenaars, ongeveer 77%, bevestigt de explosieven echter aan het eigen lichaam. Normaal gezien draagt de zelfmoordenaar in dit geval 3 tot 15 kilogram TNT of zelfgemaakte bommen. Uit onderstaand cirkeldiagram blijkt dat slechts 9% van de zelfmoordaanslagen in niet-stedelijk gebied wordt gepleegd. Plaatsen waar veel volk bijeenkomt, blijken daarentegen wel populair voor zelfmoordcommando's. Maar liefst 38% van dergelijke aanslagen worden gepleegd in winkelcentra. Ook het openbaar vervoer wordt met 30% van deze aanslagen zwaar getroffen. Bovendien brengt 23% van de zelfmoordenaars hun bom tot ontploffing in een trein- of busstation.¹⁵³

¹⁵² (anon.), Planning a suicide attack. Excerpt from Countering Suicide Terrorism. http://www.adl.org/israel/israel_benefits.asp op 22/08/2004.

¹⁵³ (anon.), The profile of the suicide terrorist: an empirical analysis of Palestinian terrorism in Israel. <http://nssc.haifa.ac.il/files/The%20profile%20of%20suicide%20terrorist.ppt> op 22/08/2004.

6.1.2 Een beknopt overzicht van de belangrijkste Palestijnse terreurorganisaties ¹⁵⁴

Al-Aqsa Martelaren Brigade: Deze paramilitaire groep bestaat sinds de uitbraak van de Tweede Intifada en werd genoemd naar de Al-Aqsa moskee in Jeruzalem. Op 28 september 2000 bracht Sharon immers een bezoek aan de Tempelberg en aan deze moskee. Hiermee wou hij duidelijk maken dat de stad onder de soevereiniteit van Israël valt. Als gevolg van dit bezoek laaiden de Palestijnse emoties hoog op, wat leidde tot het ontstaan van de Tweede Intifada. De Al-Aqsa Martelaren Brigade wordt vaak gelinkt aan Al Fatah van de intussen overleden Yasser Arafat en de huidige Palestijnse president Mahmoud Abbas. Hoewel noch Fatah, noch Arafat ooit openlijk zijn steun heeft betuigd aan deze organisatie, zijn veel leden van de Brigade voormalige leden van Fatah. Zo is Israël ervan overtuigd dat Marwan Barghouti, één van de leidende figuren binnen Fatah, ook de leider is van de Al-Aqsa Martelaren Brigade.¹⁵⁵

Aanvankelijk beloofde de Brigade enkel Israëlische soldaten en kolonisten in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever aan te vallen, maar sinds 2002 plegen ze ook terroristische aanslagen tegen de burgerbevolking van Israël. Daardoor wordt de organisatie zowel door de Europese Unie als door de Verenigde Staten officieel erkend als een terreurbeweging. Hun ideologie is gebaseerd op het Palestijns nationalisme. Ze maken wel gebruik van dezelfde methoden als Hamas en Jihad maar de Al-Aqsa Brigade is, in tegenstelling tot de twee andere organisaties, niet doordrongen van het islamitische fundamentalisme. Doordat de Palestijnse autoriteit de operaties van de Brigade zwijgend heeft toegestaan, gaf ze Israël de kans om de Palestijnse leiders voor te stellen als voorstanders van de gewapende strijd en het terrorisme. De Al-Aqsa Martelaren Brigade wordt door de Europese Unie en door de Verenigde Staten beschouwd als een terroristische organisatie.

Al Fatah: De Nationale Beweging voor de Bevrijding van Palestina (Fatah) werd in 1959 door Yasser Arafat en zijn medestanders opgericht in Algerije. Het woord Fatah staat voor “verovering door Jihad”. Het embleem van de organisatie, een granaat en twee gekruiste geweren bovenop de kaart van Israël, maakt duidelijk dat de beweging de gewapende strijd ziet als haar voornaamste middel om Palestina te bevrijden.

In 1965 begon de organisatie, gesteund door Syrië, terroristische aanslagen te plegen tegen de staat Israël. Deze aanvallen werden gelanceerd vanuit Jordanië, Libanon en de Gazastrook. Elk jaar werden er tientallen aanslagen gepleegd tegen zowel militaire als burgerlijke doelwitten. Al Fatah werd erg populair bij de Palestijnen omwille van hun rol binnen de PLO. Hoewel ze aanvankelijk gekant waren tegen de oprichting ervan, werd de beweging vanaf 1969 (onder leiding van PLO-voorzitter Arafat) de belangrijkste fractie binnen de PLO. De organisatie probeerde in 1970 gewapenderhand de macht over te nemen in Jordanië. Daarop zette Jordanië tijdens de maand september van datzelfde jaar de PLO het land uit. Deze maand staat nu nog steeds bekend als “Black September”. Ondertussen zijn de methoden van Fatah wel drastisch veranderd. In de loop van de jaren tachtig gaat Arafat immers steeds meer pleiten voor het voeren van een dialoog in plaats van geweld. Na zijn dood werd Farouk Kaddoumi als nieuwe leider van Fatah aangesteld.

¹⁵⁴ Tenzij anders vermeld, is de informatie voor dit deel afkomstig van:

(anon.), Knack. Dossier Israël en Palestina.

<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37244§ionID=1202> op 10/04/2004.

(anon.), De Standaard. Het Israëlisch-Palestijns conflict.

<http://www.standaard.be/archief/dossiers/index.asp?dosID=880> op 13/04/2004.

¹⁵⁵ (anon.), Profile: the al-Aqsa Martyrs' Brigades. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1760492.stm op 24/04/2005.

Al Salahadin Brigade: Deze organisatie is genoemd naar de islamitische generaal die de kruisvaarders versloeg. De Al Salahadin Brigade bestaat zowel uit leden van Hamas als van Al Fatah en wordt daardoor vaak beschouwd als een splintergroep van deze twee organisaties. Hoewel deze Brigade niet zo alomtegenwoordig is in de media, pleegt ze eveneens vrij regelmatig terroristische aanslagen.

Hamas: Deze Palestijnse organisatie werd kort na de uitbraak van de Eerste Intifada in 1987 opgericht door de inmiddels door Israël vermoorde Sheikh Ahmed Yassin. De opvolger van deze charismatische figuur, Aziz Rantissi, werd een paar weken later eveneens “preventief” uitgeschakeld door het Israëlische leger. De organisatie bestaat uit twee pijlers: een militaire en een sociale. Enerzijds wil Hamas Israël verdrijven uit de Bezette Gebieden door aanslagen te plegen op soldaten en kolonisten, maar ook op burgers. Zij erkennen het bestaansrecht van de staat Israël immers niet. Anderzijds bouwt Hamas scholen, ziekenhuizen en moskeeën in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever. De organisatie wordt door de Verenigde Staten en de Europese Unie beschouwd als een terreurbeweging. De EU maakt echter wel een onderscheid tussen de militaire en de politieke tak van Hamas.

De organisatie streeft naar een islamitische Palestijnse staat volgens de sharia op het grondgebied van het vroegere mandaat Palestina, waarvan het merendeel in 1948 door Israël werd veroverd. Hamas is dan ook het Arabische acroniem voor “Islamitische Verzetsbeweging”. In december 2002 voorspelde Yassin, de toenmalige spirituele leider van de organisatie, de vernietiging van de staat Israël in 2025. De hardliners binnen Hamas vormen de Izzedine al-Qassam Brigades. Deze worden verantwoordelijk geacht voor talloze bloedige aanslagen in Israël. In het licht van de zogenaamde Road Map kondigde Hamas aan dat de aanslagen zouden stoppen als het leger stopt met het doden van de leiders van de beweging. Na een topontmoeting tussen Abbas en Sharon, maakte Hamas echter duidelijk niet akkoord te gaan met het vredesproces. Begin februari 2005 sloten Abbas en Sharon een bestand op een topontmoeting in Sharm el-Sheik. Hamas liet na afloop van de top onmiddellijk weten zich niet gebonden te voelen door het staakt-het-vuren. Toch laat de organisatie de wapens zwijgen en geeft op deze manier niet alleen het bestand maar ook het vredesproces een nieuwe kans. Hamas heeft meegedaan aan de Palestijnse gemeenteraadsverkiezingen en is ook van plan om mee te doen aan de Palestijnse parlementsverkiezingen van juli 2005, waar het de grote concurrent zal worden voor Fatah.¹⁵⁶

Hezbollah: De naam betekent letterlijk 'Partij van Allah'. Hezbollah werd in 1982 opgericht door sji'itische moslims en is zowel een politieke partij in het Libanese parlement als een militante beweging met anti-Westerse denkbeelden. De beweging heeft twee doelstellingen: enerzijds een islamitische staat vestigen in Libanon en anderzijds Jeruzalem bevrijden van de Israëlische bezetting. Hezbollah staat op de lijst van terreurgroepen van de Verenigde Staten en van de Verenigde Naties.

Deze beweging werd opgericht tijdens de Libanese burgeroorlog. Ook Israël mengde zich destijds in dat conflict en het ontstaan van de Hezbollah wordt dan ook gezien als een reactie hierop. In 1999 trok Israël zich terug uit het zuiden van Libanon, wat door Hezbollah als een overwinning werd beschouwd. De beweging vestigde op zijn beurt de militaire controle over Zuid-Libanon, vanwaar het acties tegen Israël uitvoert. De organisatie werd vooral berucht in het Westen doordat het als één van de eerste militante groeperingen is begonnen met terrorisme in de vorm van zelfmoordaanslagen op grote schaal. Bij dit soort aanslagen zijn

¹⁵⁶ (anon.), Hamas. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Hamas> op 24/04/2005.

veel Israëlische burgers en militairen om het leven gekomen. Andere bewegingen, zoals de Palestijnse Hamas, de Islamitische Jihad en de Al Qaida-beweging, hebben dit soort acties overgenomen. Anno 2005 is Hezbollah de enige militie in Libanon die nog bewapend is. Alle andere partijen, op het regeringsleger van Libanon en Syrië na, zijn inmiddels ontwapend. Een terugtrekking van de Syrische troepen uit Libanon, die op dit moment aan de gang is, zou volgens sommigen tot de ontwapening van Hezbollah kunnen leiden.¹⁵⁷

Islamitische Jihad: Drie studenten, Fathi Shikaki, Abdul Aziz en Bashir Moussa, stichtten aan het eind van de jaren 1970 de Islamitische Jihad. De organisatie is eigenlijk een verzameling van een aantal Palestijnse splintergroepen. Ze werden geïnspireerd door de islamitische revolutie in Iran, waardoor er een sji'itische theocratie werd geïnstalleerd. Nadat de leiders van de beweging uit Egypte werden gezet, begonnen ze zich te organiseren in de Bezette Gebieden. Hun huidig hoofdkwartier ligt in Syrië en er doen geruchten de ronde dat ze financiële steun van Iran zouden ontvangen.

De organisatie vertrekt van het idee dat het Israëliisch-Palestijns conflict enkel via geweld kan worden opgelost. Ze beschouwen Israël als een uiting van Westers imperialisme op islamitische bodem. Net als Hamas strijdt de Islamitische Jihad voor een islamitische Palestijnse staat. In tegenstelling tot Hamas of de Libanese Hezbollah, heeft deze organisatie echter geen sociale of politieke agenda.

De Islamitische Jihad heeft slechts één doel: het ondernemen van gewelddadige acties, vooral dan zelfmoordaanslagen. Deze acties zijn voornamelijk gericht tegen Israëlische militairen en burgers. Ze eisen dan ook de verantwoordelijkheid op voor tientallen aanslagen sinds het uitbreken van de Tweede Intifada. De leden plegen bovendien vrijwel jaarlijks een aanslag op de dag dat hun leider Fathi Shikaki in Malta werd vermoord. In de ogen van onder andere de Europese Unie is deze beweging dan ook een terreurorganisatie. De Islamitische Jihad groeide ook steeds meer naar Hamas toe, aangezien hun methoden en hun doelen op lange termijn gelijklopend zijn. Ook de Islamitische Jihad respecteert tot op vandaag het bestand dat in Sharm el-Sheik werd gesloten.

PLO (Palestine Liberation Organization): De PLO werd op 26 mei 1964 opgericht toen de Arabische Liga had toegezegd dat een organisatie de statenloze Palestijnen mag vertegenwoordigen. De toenmalige Egyptische president Nasser zag de PLO als een overkoepelende structuur die alle Palestijnse verzetsbewegingen moest verenigen. Volgens het oorspronkelijke handvest is het doel van de organisatie het bevrijden van de Palestijnse staat met de grenzen zoals die door het Britse mandaat geschapen zijn en zoals die tot 1947 van kracht waren.¹⁵⁸ Yasser Arafat werd in 1969 voorzitter van deze organisatie. Binnen de PLO waren er drie belangrijke fracties: Al Fatah, PFLP (Popular Front for the Liberation of Palestine) en DFLP (Democratic Front for the Liberation of Palestine).

Eerst voerde Arafat, met de beweging Al Fatah binnen de PLO, een politiek van geweld en terroristische aanslagen. Maar in de loop van de jaren tachtig veranderde hij zijn methodes en legde hij steeds meer de nadruk op het belang van de dialoog. Sinds 1974 is de PLO erkend door de Verenigde Naties en sinds 1993 ook door Israël. Tot op vandaag is deze organisatie de enige die formeel erkend wordt door de internationale gemeenschap als vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Islamitische groeperingen zoals de Islamitische Jihad en Hamas behoren er echter niet toe. Deze laatste stelde wel in januari 2005 dat het zou toetreden tot de

¹⁵⁷ (anon.), Hezbollah. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Hezbollah> op 24/04/2005.

¹⁵⁸ (anon.), The PLO Charter. <http://www.iris.org.il/plochart.htm> op 24/04/2005.

PLO. Volgens sommigen is de diplomatieke weg echter niet de enige die door de PLO wordt bewandeld en is de Al-Aqsa Martelaren Brigade de militaire vleugel van de PLO. Arafat was voorzitter van de PLO tot aan zijn dood in november 2004. Mahmoud Abbas nam nadien de fakkel van hem over.

Tanzim: Tanzim betekent letterlijk 'organisatie'. Het is een militaire groep die verbonden is aan Al Fatah. Tanzim werd door Arafat en de Fatah-leiding opgericht in 1995 als Palestijns nationalistisch antwoord op de groeiende macht van islamitische Palestijnse bewegingen. De leden van deze organisatie spelen een grote rol in demonstraties tegen Israël en vormen de voorhoede van de gewelddadige protesten tegen Israël sinds het uitbreken van de Tweede Intifada in 2000. Vooral onder studenten heeft Tanzim veel leden en aanhangers.¹⁵⁹

¹⁵⁹ (anon.), Fatah Tanzim. http://www.ict.org.il/inter_ter/orgdet.cfm?orgid=82 op 24/04/2005.

6.2 Het doel van de muur: veiligheid

In zijn beslissing van 23 juli 2001 keurde de Israëlische regering de constructie van een zogenaamde veiligheidsmuur goed. Volgens het kabinet is veiligheid het enige doel van de muur. Dit staat letterlijk te lezen op de website van het Israëlische Ministerie van Defensie: *The sole purpose of the Security Fence, as stated in the Israeli Government decision of July 23rd 2001, is to provide security.*¹⁶⁰ De veiligheidsmuur is voor Israël het antwoord op de Palestijnse aanslagen vanuit de Westelijke Jordaanoever. Sinds het uitbreken van de Tweede Intifada in 2000 worden er immers meer zelfmoordaanslagen gepleegd die vaak het leven eisen van onschuldige Israëlische burgers.

De Israëlische autoriteiten beseffen onderhand ook wel dat veiligheid zijn prijs heeft. De veiligheidsmuur is het grootste infrastructuurproject van Israël en gebruikt als dusdanig heel wat van de bestaande infrastructurele voorzieningen van de joodse staat. Zo geeft onderstaande tabel aan dat er voor de bouw van één kilometer muur ongeveer 12.000 meter prikkeldraad nodig is. Dit betekent dat er voor de eerste fase van de muur, ongeveer 225 kilometer lang, ongeveer 2.700 kilometer prikkeldraad nodig was. Daar waar de muur de vorm van een hek aanneemt, is er per kilometer maar liefst 2.500 vierkante meter metaal draad nodig. Of de muur nu bestaat uit betonnen elementen of uit hekwerk, er zijn maar liefst 40 detectiepalen per kilometer voorzien. Hiermee kan het Israëlische leger werkelijk elke beweging rond de muur gadeslaan.¹⁶¹ We kunnen ons afvragen of de Israëlische regering bereid is dergelijke uitgaven te doen wanneer het gaat om een tijdelijke maatregel. Israël houdt immers vol dat de muur een noodzakelijke maar tijdelijke veiligheidsmaatregel is. De website van het Ministerie van Defensie over de muur maakt geen gewag van de kostprijs van dit project. Verschillende NGO's suggereren echter dat hij ongeveer 2 tot 3 miljoen dollar per kilometer kost.¹⁶²

Parameter	Unit	Quantity per 1 km	Total Quantity for 225 km
Digging	M ³	45,000	10,500,000
Filling	M ³	40,000	9,000,000
Bedding	M ³	6,000	1,500,00
Asphalt	M ²	5,000	1,125,000
Beam	M	1,000	225,000
Pole	unit	300	67,500
Anchor post	unit	300	67,500
Detector post	unit	40	90,000
Wire fence	M ²	2,500	600,000
Barbed wire	M	12,000	3,000,000
Engineering construction equipment	day		75,000

¹⁶⁰ (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Purpose.

<http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/purpose.htm> op 25/04/2005.

¹⁶¹ (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Execution aspects.

<http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/execution.htm#4> op 25/04/2005.

¹⁶² (anon.), De scheidingsmuur. Antwoorden op enkele veel voorkomende veiligheidsslogans.

<http://users.skynet.be/bk291253/documentatie/apartheid/faq-veiligheidsslogans.htm> op 21/03/2005.

De regering doet er alles aan om zijn veiligheidsdiscours te laten aanslaan bij de publieke opinie. Op de website van het Ministerie van Defensie staan zelfs propaganda-filmpjes over de muur, gemaakt volgens onvervalste reclametechnieken. De Israëlische regering legt er ook de nadruk op dat er tussen de joodse staat en de Palestijnse gebieden geen natuurlijke grenzen of obstakels zijn. Daardoor kunnen terroristen Israël ongehinderd binnenkomen. Men laat ook niet na te verwijzen naar het hek rond de Gazastrook. Dit hek heeft volgens de regering al meermaals zijn defensieve deugdelijkheid bewezen en moet een voorbeeld zijn voor de bouw van de muur op de Westbank.

De Israëlische bevolking is alvast gewonnen voor het idee. Volgens een enquête uitgevoerd in juni 2002 stond 69% van het volk achter de aanleg van deze muur.¹⁶³ Zij geloven dat de muur een engagement is van de Israëlische regering tegenover zijn bevolking om hun veiligheid te garanderen. Zij zien de muur immers als het middel waarmee het Israëlische leger de aanslagen en andere criminele activiteiten, zoals het smokkelen van wapens en explosieven, kan stoppen. In 2004 bereikte de steun van de Israëlische bevolking voor de bouw van de muur de kaap van de 75%. Wanneer enkel de joodse populatie wordt beschouwd, stijgt dit percentage zelfs tot meer dan 80%. Bijna 60% van de Israëli's en ongeveer 66% van de joden steunen de door de Israëlische regering voorgestelde route van de muur. Slechts 20% van de Israëlische burgers zien de Groene Lijn als een beslissende parameter in de te volgen route. Op de vraag of er met de negatieve impact van de muur op de Palestijnse populatie rekening moet worden gehouden bij het bepalen van de route, antwoorden 58% van de Israëli's dat dit slechts in beperkte mate mag meespelen. Wanneer diezelfde vraag aan de joodse populatie wordt gesteld dan loopt dit percentage op tot 64%.¹⁶⁴

Maar niet elke Israëli is voorstander van dit project. Het Israëlische vredeskamp deelt de globale mening van de regering dat het geweld moet worden teruggedrongen, maar wijst de voorgestelde oplossing vaak resoluut af. Al zien sommige vredesbewegingen zoals Peace Now de veiligheidsmuur wel als een oplossing, op voorwaarde dat die op de Groene Lijn wordt gebouwd. Vanuit rechtse hoek is men gekant tegen een dergelijke afscheiding. Men vreest hierdoor immers de controle over de Westelijke Jordaanoever steeds meer te verliezen, iets wat rechts absoluut wil vermijden. Ook joodse kolonisten zijn niet gelukkig met een dergelijke maatregel. Zij vrezen dat de verdere kolonisatie in de Palestijnse gebieden nu fors bemoeilijkt wordt en dat de continuïteit met Israël in gevaar komt.

Waarschijnlijk zou de Israëlische regering zijn veiligheidsmuur niet kunnen gerealiseerd hebben zonder de radicale verandering in het internationale klimaat ten gevolge van de nasleep van 11 september. Israël greep deze gebeurtenissen aan om hun veiligheidsdiscours in te passen in de zogenaamde oorlog tegen het terrorisme. Bovendien presenteerde het zichzelf als een betrouwbare partner in de strijd tegen het terrorisme. Israël lijkt ook de ideeën van Samuel Huntington aan te hangen en plaatst het Israëlisch-Palestijns conflict in een context van een "clash of civilizations", een confrontatie tussen joden en moslims, tussen het Westen en de islam en tussen de democratie en het terrorisme. Deze strategie laat Israël toe zijn muur tegenover de buitenwereld voor te stellen als een legitieme daad van zelfverdediging met als enige doel het bestrijden van het terrorisme.¹⁶⁵

¹⁶³ (anon.), De muur: de Israëlische positie.

<http://www.vlaamspalestinakomitee.be/Actueel/De%20Muur/de%20muur.htm> op 05/12/2004.

¹⁶⁴ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 37.

¹⁶⁵ MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 38.

De Israëlische regering profiteert optimaal van de populariteit van het veiligheidsdiscours, zowel op het nationale als op het internationale niveau. De regering vindt dat de muur een antwoord is op de bedreigingen in verband met veiligheid waarmee de staat geconfronteerd wordt. Hieronder verstaat men in Israël terroristische aanslagen met inbegrip van schietpartijen, autobommen en zelfmoordenaars. De muur moet dit vermijden, onder andere door de ongecontroleerde toegang van voetgangers, auto's en vrachtvervoer vanuit de Westelijke Jordaanoever tot de joodse staat tegen te gaan. Ook moet hij een barrière zijn die een halt kan toeroepen aan het smokkelen van wapens en explosieven.

Volgens de Israëlische autoriteiten is de muur vooral een hek en neemt hij slechts uitzonderlijk de vorm aan van een betonnen constructie. Op dit ogenblik stellen betonnen muurelementen 4%, of ongeveer 8 kilometer, voor in de reeds voltooide delen van de veiligheidsmuur. Dat percentage zal oplopen tot 6% of ongeveer 30 kilometer wanneer het hele project is gerealiseerd. Het voornaamste doel van een betonnen muur is de bescherming van Israëlische steden, dorpen en wegen tegen de activiteiten van sluipschutters. In dit geval lijkt de muur volgens voorstanders op geluidsbarrières zoals die vaak naast autosnelwegen worden geplaatst in Europa en de Verenigde Staten om de lawaaioverlast van het verkeer tegen te gaan. De betonnen muur wordt vooral geplaatst naast de trans-Israëlische snelweg, in Bat Hefer en Matan en in stedelijke gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid zoals Jeruzalem.¹⁶⁶

Langs het hekwerk en de muur is er een heel observatienetwerk met verschillende camera's geïnstalleerd. Op deze manier kunnen de bevoegde autoriteiten onregelmatigheden en inbreuken sneller en makkelijker vaststellen. Patrouilles van het Israëlische leger en de grenspolitie zorgen voor een bijkomende controle en kunnen indien nodig ook ingrijpen. Het leger voert ook het bevel over de grenspolitie, wat een goede samenwerking moet garanderen.

¹⁶⁶ (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Operationel concept. <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/operational.htm> op 25/04/2005.

6.3 De route van de muur: veiligheid en andere overwegingen

Fase A, die van Salem tot Elkana en rond de noordelijke en zuidelijke delen van Jeruzalem loopt, werd tegen eind juli 2003 voltooid. Fase B, van Salem tot Bet-Shean door de Jezreelvallei en de Gilboa-bergen, werd in 2004 afgewerkt. Volgens het Israëlische Ministerie van Defensie werd de route van de muur voornamelijk bepaald door veiligheidsoverwegingen. Maar ook praktische en topografische bezwaren, de bevolkingsdichtheid in bepaalde gebieden en zogenaamde bedreigingsanalyses hebben de route van de muur vorm gegeven. Bovendien werd er volgens de Israëlische regering ook rekening gehouden met zowel ecologische en archeologische als met humanitaire overwegingen. Bijlage 11 geeft nog enkele andere voornemens van de Israëlische regering weer.

Wat milieuoverwegingen betreft, stelt Israël dat landschapsarchitecten deel uitmaakten van het team dat de route van de muur heeft uitgestippeld. Er werd rekening gehouden met hun aanbevelingen om op deze manier de schade aan het landschap en de vegetatie tot een minimum te beperken. In de gebieden rond de muur groeien er veel olijfbomen. Die zijn van vitaal belang voor een vrij groot deel van de Palestijnse landbouwers. Daarom werkte de regering een plan uit om de gerooide olijfbomen elders opnieuw aan te planten zodat ze daar verder kunnen groeien en gecultiveerd worden. Volgens de Israëlische overheid werpt dit systeem van verplaatsen zijn vruchten af en blijft de schade voor de Palestijnse landbouwers hierdoor beperkt. Ditzelfde ecologische denken werd ook toegepast in gebieden met een unieke vegetatie. Zo werden duizenden irissen die zich op de geplande route van de muur bevonden, herplant in veiliger oorden. Bovendien was er speciale aandacht voor waterreservoirs, bronnen en pijpleidingen tijdens de bouwwerken. De Israëlische overheid beweert zelfs dat ze de verroeste pijpleidingen heeft vervangen door nieuwe en dat ze die dieper heeft ingegraven. Op deze manier kunnen de leidingen onder de muur doorlopen en worden ze niet beschadigd.¹⁶⁷ Dit wordt echter door de Palestijnen en heel wat internationale NGO's tegengesproken. Er zijn immers gevallen genoeg bekend waar de muur de bestaande pijpleidingen onderbreekt en waterbuizen afsnijdt.¹⁶⁸

De route van de veiligheidsmuur houdt volgens het Israëlische discours voldoende rekening met archeologische sites. De belangrijkste site omvat de overblijfselen van een oude Egyptische stad nabij Shuweike. Tijdens de planfase werden er 15 archeologische sites ontdekt die op de potentiële route van de muur waren gelegen. In elk van deze gevallen heeft de Israëlische overheid naar eigen zeggen minutieus de professionele aanbevelingen gevolgd van de Archeologische Autoriteit. In sommige gevallen werd de route van de muur herbekeken en in andere gevallen voerde men dan weer zogenaamde reddingsopgravingen uit om zoveel mogelijk archeologische vondsten te redden.¹⁶⁹

De Israëlische regering maakt zich ook sterk dat de muur erin geslaagd is een evenwicht te vinden tussen het beschermen van onschuldige burgers tegen de Palestijnse terreur en de humanitaire noden van de Palestijns bevolking. Men beseft wel dat de bouw van een dergelijke constructie een impact heeft op de levensomstandigheden van de onschuldige Palestijnen en men betreurt dit ook. De regering maakt zich echter sterk alles in het werk gesteld te hebben om deze negatieve effecten zoveel mogelijk te reduceren. Zo heeft Israël

¹⁶⁷(anon.), Palestinian Hydrology Group. Beter beheer en verdeling van water.

<http://www.novib.nl/content/?type=Article&id=4548> op 21/02/2005.

¹⁶⁸ (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Execution aspects.

<http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/execution.htm#4> op 25/04/2005.

¹⁶⁹(anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Execution aspects.

<http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/execution.htm#4> op 25/04/2005.

naar eigen zeggen heel wat inspanningen gedaan om de continuïteit van de humanitaire hulp aan de Palestijnse bevolking te garanderen, zowel tijdens als na de bouw van de muur. Bovendien werden pogingen ondernomen om de impact van de unilaterale scheidingsmaatregel op het dagelijkse leven zoveel mogelijk te beperken, en dit niet enkel in Israël maar ook in de Palestijnse gebieden. In het licht van dergelijke humanitaire overwegingen werden er volgens de regering immers heel wat aanpassingen doorgevoerd met betrekking tot de route en de bouw van de muur.¹⁷⁰

Zo is volgens Israël de muur waar mogelijk gebouwd op gronden van de staat in plaats van op private gronden. Dit om het annexeren van land en de negatieve impact daarvan op de inwoners ervan tot een minimum te reduceren. Israël heeft ook naar eigen zeggen zoveel mogelijk gepoogd om landbouwers niet te isoleren van hun landbouwgronden. Waar dit toch noodzakelijk was, zijn zogenaamde agricultural gates voorzien. Dat er heel wat van deze poorten op regelmatige tijdstippen zonder enige reden gesloten blijven, laten we hier even terzijde. Deze poorten worden op dit ogenblik bemand en gecontroleerd door het Israëlische leger. Tegen het einde van 2005 zal de militaire aanwezigheid er afgebouwd worden door het invoeren van zogenaamde smart cards, een soort van elektronische toegangsbewijzen met een ingebouwde chip.

Israël zegt bovendien dat het geprobeerd heeft zo weinig mogelijk Palestijnse dorpen te isoleren aan de westkant van de muur. De muur lijft volgens de regering immers geen land in bij Israël en verandert de status van de bewoners van dergelijke gebieden niet. Landeigenaars krijgen compensatie voor het verlies van gronden en van gewassen en oogsten. Wanneer zij het niet eens zijn met de route van de muur of met de verkregen compensatie kunnen ze altijd een spoedprocedure inleiden bij een rechtbank.¹⁷¹ Dat deze compensaties niet in overeenstemming zijn met de geleden verliezen en dat men in een rechtszaak voor een Israëlische rechtbank niet altijd even rechtvaardig wordt behandeld, verliest men hier blijkbaar even uit het oog. Sommige Palestijnen weigeren overigens elke schadevergoeding van de Israëlische staat omdat ze alles willen verliezen behalve hun eergevoel, hun trots en hun nationalistische gevoelens.

Bij de bouw van de muur werden er ook een aantal checkpoints voorzien. Die moeten volgens de Israëlische regering instaan voor het verkeer van voetgangers en allerhande voertuigen in beide richtingen. Er werken immers veel Palestijnen in Israël en omgekeerd drijven een aantal Israëli's handel in de Bezette Gebieden. Deze checkpoints moeten de controle op personen en goederen die de muur oversteken, vergemakkelijken. Volgens Israël zijn deze controles absoluut noodzakelijk om de veiligheid van de joodse staat te handhaven. Men vergelijkt ze vaak met de controles aan vele internationale grenzen. De vele vertragingen, de vernedering en de willekeur waar heel wat Palestijnen aan onderworpen worden, laat men hier buiten beschouwing. De Israëlische regering gaf de opdracht om commerciële terminals te bouwen. Die zouden vanaf juli 2005 het efficiënt transporteren van grote hoeveelheden goederen tussen Israël en de Bezette Gebieden moeten waarborgen. De regering neemt zich ook voor om tegen eind augustus 2005 de checkpoints te bemannen door civiele politiediensten in plaats van door het leger.¹⁷²

¹⁷⁰ (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Humanitarian concerns. <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/Humanitarian.htm> op 25/04/2005.

¹⁷¹ (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Humanitarian concerns. <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/Humanitarian.htm> op 25/04/2005.

¹⁷² (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence. Humanitarian concerns. <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/Humanitarian.htm> op 25/04/2005.

Ondanks de bovenvermelde retoriek van de Israëlische regering twijfelen Israëlische en internationale actoren eraan of veiligheid het enige motief is voor de bouw van de muur. Veiligheidsexperten vinden dat vanuit veiligheidsoogpunt de muur een zo kort en een zo recht mogelijke lijn zou moeten zijn. Een kronkelende muur is immers moeilijker te verdedigen en dus niet zo productief met betrekking tot de beoogde veiligheidsoverwegingen. Het project dat ter tafel ligt en op dit moment wordt gerealiseerd, is echter niet in overeenstemming met een dergelijke zienswijze. De meanderende constructie zal bij zijn voltooiing een lengte van meer dan 600 kilometer bereiken. Dit is bijna het dubbele van de lengte van de Groene Lijn, die ongeveer 320 kilometer lang is.¹⁷³

Wanneer de Israëlische regering met deze kritiek wordt geconfronteerd, dan antwoordt ze opnieuw vanuit haar veiligheidsdiscours. Het doel van de huidige route is immers om zoveel mogelijk Israëli's, lees joodse kolonisten, aan de westelijke kant van de muur te krijgen om de veiligheid van deze burgers te garanderen. In een publiek document van het Israëlische Ministerie van Buitenlandse Zaken staat letterlijk: *The guiding principle in the planning of the fence's route is to protect as many Israelis as possible while including as few Palestinians as possible on the western side of the fence.*¹⁷⁴ Deze stelling wordt echter op zijn beurt ondermijnd doordat er meer dan 100.000 Palestijnen ingesloten worden tussen de muur en de Groene Lijn. Toch is dit statement van de regering erg verhelderend. Wanneer Israël genoodzaakt wordt zijn veiligheidsconcept dieper toe te lichten, geeft het expliciet toe dat één van de hoofddoelstellingen van de muur erin bestaat om zoveel mogelijk Israëli's, met inbegrip van joodse nederzettingen, aan de Israëlische kant van de muur te krijgen.

Zelfs in de traditionele voorzichtige bewoordingen die kenmerkend zijn voor een juridisch orgaan, wijst het Internationaal Gerechtshof in Den Haag deze Israëlische strategie af: *It is apparent [...] that the wall's sinuous route has been traced in such a way as to include within that area the great majority of the Israeli settlements in the occupied Palestinian Territory (including East Jerusalem). [...] [The Court] cannot remain indifferent to certain fears expressed to it that the route of the wall will prejudice the future frontier between Israel and Palestine, and the fear that Israel may integrate the settlements and their means of access. The Court considers that the construction of the wall and its associated régime create a "fait accompli" on the ground that could well become permanent, in which case, and notwithstanding the formal characterization of the wall by Israel, it would be tantamount to the de facto annexation. [...] The route chosen for the wall gives expression in loco to the illegal measures taken by Israel with regard to Jerusalem and the settlements.*¹⁷⁵

Het Internationale Gerechtshof spreekt dus de vrees uit dat Israël een relatief groot aantal nederzettingen en bijbehorende toegangswegen zal inlijven. Op deze manier zou de muur wel eens de politieke grens tussen de Bezette Gebieden en de joodse staat kunnen worden, hoewel hij niet op de Groene Lijn is gelegen. Ook anderen vrezen dat het veiligheidsdiscours slechts een Israëlisch voorwendsel is om zijn kolonisatiepolitiek verder te zetten en om zo land en voorzieningen te annexeren. In deze context maakt John Dugard, Speciaal Rapporteur van de Verenigde Naties, de volgende opmerking. *Where the Wall penetrates Palestinian territory it snakes around villages, separating villages and people from agricultural land. Security could*

¹⁷³ MÜLLER, Andreas, *A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center, Jerusalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, p. 39.*

¹⁷⁴ (anon.), Ministry of Foreign Affairs. The anti-terrorist fence: an overview. <http://securityfence.mfa.gov.il/mfm/Data/48152.doc> op 25/04/2005.

¹⁷⁵ ICJ, Advisory Opinion 9 July 2004.

<http://domino.un.org/unispal.nsf/85255e950050831085255e95004fa9c3/3740e39487a5428a85256ecc005e157a!OpenDocument> op 26/04/2005.

*just as easily, and probably more effectively, have been achieved by building the Wall to the west along the Green Line. It is difficult to resist the Palestinian claim that the Wall has been built in this way in order to put agricultural land out of the reach of farmers – and within the reach of settlements adjacent to these lands. Israel clearly wants land, not people. Hence the construction of the Wall around villages, leaving land on its westward side to Israel. Enclaves within the Closed Zone between the Green line and the Wall cannot be explained in terms of security.*¹⁷⁶

John Dugard stelt in zijn rapport dat een veiligheidsmuur op de Groene Lijn verkieslijker is en waarschijnlijk ook effectiever. Door de huidige route van de muur komen er nederzettingen, voorzieningen en Palestijnse gronden en dorpen aan de westkant van de muur te liggen. Volgens de Speciaal Rapporteur van de Verenigde Naties kunnen enclaves in de zogenaamde gesloten militaire zone tussen de muur en de Groene Lijn nooit worden gelegitimeerd omwille van veiligheidsredenen.

¹⁷⁶ DUGARD, John, Question of the violation of human rights in the Occupied Arab Territories, including Palestine. <http://domino.un.org/unispal.nsf/0/631c8deb907650e985256e6000520f3b?OpenDocument> op 26/04/2005.

6.4 De impact van de muur op de Israëlische veiligheid

Het idee van een veiligheidsmuur wordt vooral geassocieerd met de voormalige Israëlische premier Ehud Barak. Maar het was de huidige premier Ariel Sharon die de opdracht gaf tot de constructie van een dergelijke unilaterale scheidingsmaatregel. Het bouwen van een muur of een hek om de Palestijnse terroristen buiten te houden: volgens sommigen is het idee perfect in al zijn eenvoud. Anderen vinden deze redenering dan weer te eenvoudig en wijzen bovendien op de sociale, economische en politieke gevolgen van een dergelijke muur. Deze effecten werden reeds uitvoerig besproken in voorgaande hoofdstukken van deze scriptie. Hier proberen we na te gaan of een muur daadwerkelijk meer veiligheid brengt voor de Israëlische staat. Met andere woorden, doet de veiligheidsmuur het aantal Palestijnse aanslagen in Israël dalen? Om deze vraag te beantwoorden wordt er gewerkt met grafieken, statistieken en cijfergegevens. Er moet echter opgemerkt worden dat de muur in zijn geheel nog niet voltooid is en dat het hier dus gaat om voorlopige cijfers. Naar de effecten van de muur op lange termijn is het eveneens gissen.

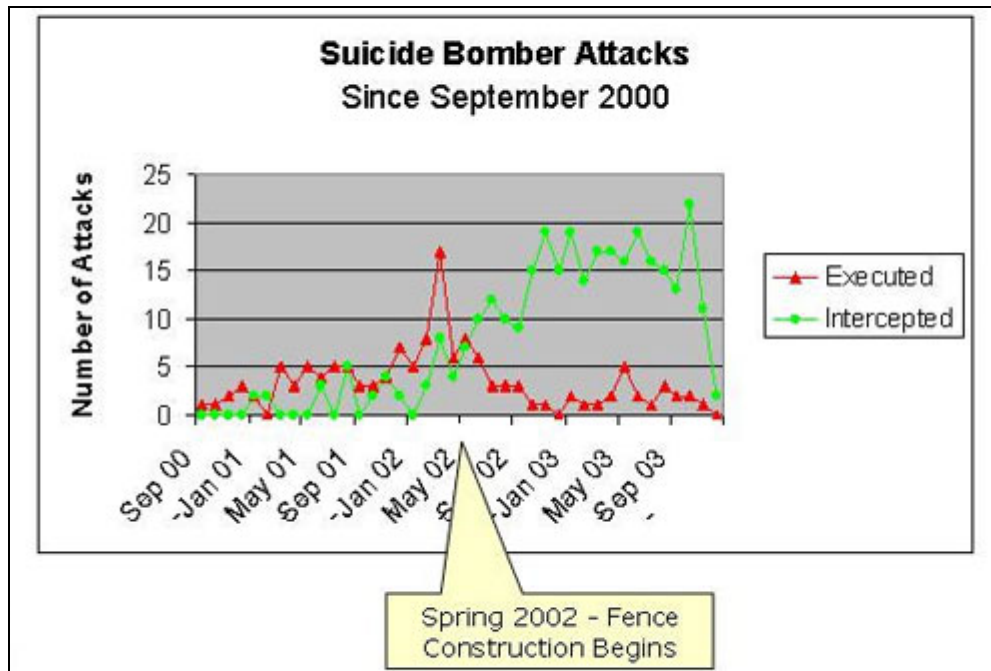
Israël neemt graag een voorbeeld aan het hek dat reeds in de jaren 1990 rond de Gazastrook werd gebouwd en dat vele zelfmoordcommando's heeft tegengehouden. Zoals bijlage 12 aangeeft, zijn veel aanslagen afkomstig uit de Westbank en slechts sporadisch uit de Gazastrook. Tijdens de laatste drie jaar van de Al-Aqsa Intifada maakten 117 Palestijnse zelfmoordenaars gebruik van de afwezigheid van grenzen tussen de Westelijke Jordaanoever en de joodse staat. In hun zelfmoordacties doodden zij 477 mensen en maakten ze nog eens duizenden gewonden. Het hek rond de Gazastrook heeft daarentegen zijn effectiviteit bewezen volgens de Israëlische overheid en het overgrote deel van de terroristische aanslagen tegengehouden.¹⁷⁷ Maar de Gazastrook is een vrij smalle, vlakke strook en het hek er omheen heeft een beperkte lengte van ongeveer 50 kilometer. Dat stelt eigenlijk niet veel voor in vergelijking met de muur op de Westelijke Jordaanoever die bij zijn voltooiing iets meer dan 600 kilometer lang zal zijn, een eventuele oostelijke muur niet meegerekend. Bovendien heeft de Westbank een heuvelachtig landschap wat de bouw van een dergelijke muur er niet makkelijker op maakt.

Onderstaande grafiek is afkomstig van het Israëlische Ministerie van Defensie en toont ons de effectiviteit van de muur aan met betrekking tot de veiligheid. Op deze grafiek zien we duidelijk dat het aantal uitgevoerde aanslagen een absoluut hoogtepunt kende in de periode van januari tot mei 2002. Sinds het uitbreken van de Tweede Intifada werd de joodse staat immers geconfronteerd met een toenemend aantal aanslagen. In juni 2002 begon Israël dan met de bouw van zijn veiligheidsmuur. Vanaf dit moment worden er minder aanslagen gepleegd tegen de Israëlische staat. Tegelijk zien we dat het aantal onderschepte aanslagen in stijgende lijn gaat. Toch zien we fluctuaties, zowel met betrekking tot de uitgevoerde als tot de onderschepte aanslagen. In de periode tussen mei en juni van 2003 worden er, ondanks de aanwezigheid van de muur, immers evenveel aanslagen gepleegd als in dezelfde periode twee jaar eerder, toen de zogenaamde veiligheidsmuur nog niet gerealiseerd was. Het effect van de muur op zowel de gepleegde als de verijdelde aanslagen valt echter niet te ontkennen.¹⁷⁸

¹⁷⁷ (anon.), Q&A. Is the fence effective? <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/questions.htm> op 27/04/2005.

¹⁷⁸ (anon.), Effectiveness of the Fence. <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/news.htm> op 27/04/2005.

Effectiveness of the fence.

Volgens Israëlische bronnen is het aantal Israëlische terreurslachtoffers in 2003 gedaald met meer dan 50% ten opzichte van het voorgaande jaar, namelijk van 451 naar 213. Ook het totale aantal aanslagen nam af, van 5301 in 2001 tot 3838 in 2003. Dit is een daling van ongeveer 30%.¹⁷⁹ Schietpartijen namen gemiddeld genomen met 40% af, terwijl het aantal bomaanslagen met gemiddeld 58% werd gereduceerd.¹⁸⁰

We kunnen ons de vraag stellen hoe deze dalingen werden bereikt. Volgens de Israëlische staat zijn die alvast niet het gevolg van een matiging aan Palestijnse zijde. Wel werden de dalingen naar eigen zeggen bereikt door Israëlische operationele successen en tactische vernieuwingen, te beginnen met het project rond de muur. De daling van het aantal aanslagen en het aantal slachtoffers ervan vond volgens de Israëlische autoriteiten zijn oorsprong in de versnelde constructie van de muur. Zij zijn er immers van overtuigd dat de veiligheid fel is toegenomen, onder andere door doelgerichte eliminaties van topterroristen, massale arrestaties, periodieke en langdurige bezetting van Palestijnse dorpen en steden en de ontmanteling en opruiming van onderaardse toevoer- en smokkeltunnels. De intensieve afsluiting van de Bezette Gebieden door checkpoints, uitgaansverboden en nu ook door de muur, moeten terroristische aanslagen tot een absoluut minimum beperken en de veiligheid van de staat Israël garanderen.

In een poging zijn zogenaamde veiligheidsmuur voor te stellen als positief voor beide bevolkingsgroepen, wijst Israël op het feit dat de muur ook minder Palestijnse slachtoffers maakt. Volgens statistieken van het Middle East Policy Council, dat geacht wordt onpartijdig te zijn, werden er in 2002 ongeveer 1000 Palestijnen gedood door Israël. In 2003 waren dat er ongeveer 700. Dit is met andere woorden een daling van 300 doden of 30%. De verklaring

¹⁷⁹ GOLDBERG, Zwi, Het veiligheidshek: opmerkelijke cijfers.
http://www.ica.nl/nieuws/muur/feiten_over_de_muur.htm op 11/12/2004.

¹⁸⁰ (anon.), Ministry of Foreign Affairs. The anti-terrorist fence: facts and figures.
<http://securityfence.mfa.gov.il/mfm/Data/49058.pps> op 25/04/2005.

hiervoor ligt volgens de Israëlische overheid bij de constructie van de muur. De grootste uitschieter wat de Palestijnse slachtoffers betreft, gebeurde tijdens represailles van het Israëlische leger die volgden op een maand met vele Palestijnse (zelfmoord)aanslagen. Hierbij kwamen ongeveer 130 Israëli's om het leven. Maar de joodse staat is, door de bouw van de muur, effectiever geworden in het voorkomen van aanslagen. Hierdoor is ook de noodzaak tot dergelijke grote militaire acties afgenomen. De preventie van terreuraanslagen maken met andere woorden militaire represailles overbodig.¹⁸¹ Voordat het bestand van Sharm el-Sheikh van kracht werd, zagen we echter dat vergeldingsacties nog steeds deel uitmaakten van de Israëlische strategie.

Op de website van het Israëlische Ministerie van Defensie wordt de balans opgemaakt van de eerste fase van de muur. Een vergelijking tussen het aantal aanslagen in Israël die werden uitgevoerd vanuit het noordwesten van de Westelijke Jordaanoever vóór en na de bouw van de muur, laat zien dat de muur wel degelijk terroristische activiteiten stopt. Tijdens de bouw van het betreffende stuk muur in het gebied dat ook wel eens Samaria wordt genoemd, werden er slechts drie aanslagen vanuit de Westbank gepleegd. In twee van deze gevallen infiltrerden de zelfmoordcommando's in de joodse staat via een nog niet afgewerkt deel van de muur. In het andere geval verschaftte een vrouw zichzelf toegang tot Israël via de poort van Barta'a. Zij gebruikte een Jordaan paspoort en kon op die manier ongehinderd door de poort in de muur wandelen. Hiermee geeft het Ministerie van Defensie zelf aan dat de zogenaamde veiligheidsmuur niet elke terreuraanslag kan tegenhouden.

De muur heeft echter een significante impact op het aantal aanslagen. Vanuit het gebied Samaria werden er in de 34 maanden tussen het uitbreken van de Tweede Intifada en het begin van de bouw van de muur maar liefst 73 aanslagen gepleegd. Hieronder vallen zelfmoordaanslagen, autobommen en schietpartijen. Vóór de werken aan het afscheidingsproject een aanvang namen, kreeg Israël gemiddeld 26 aanslagen per jaar te verwerken vanuit Samaria. Vanaf het moment dat de Israëlische overheid met de bouw van de muur begon, zakte dit naar slechts drie aanslagen in bijna één jaar. Dit betekent een reductie van meer dan 70% met betrekking tot het aantal gedode Israëli's: van gemiddeld 103 dodelijke slachtoffers per jaar naar 28. Ook het aantal gewonden daalt fors met meer dan 85%: van een gemiddelde van 688 per jaar naar 83 nadat de muur werd gebouwd.¹⁸²

Terwijl het aantal gepleegde aanslagen fors daalt, stijgt het aantal aanslagen die worden voorkomen. Die worden zowel vrijdeld in de voorbereidingsfase als op het moment van de uitvoering. Zo werden heel wat aanslagen uit Samaria voorkomen. De belangrijkste factor in zowel de daling van het aantal aanslagen als in de stijging van de vrijdelde aanslagen, is de muur. Toch moet de Israëlische overheid toegeven dat het fenomeen zich verplaatst van Samaria, waar de muur voltooid is, naar Judea, waar er nog geen scheidingswand is gebouwd. Dit sterkt de overheid in hun gedachte dat heel de Westelijke Jordaanoever moet worden ommuurd en dat dan de veiligheid van de Israëlische staat, op een paar uitzonderingen na, zal gegarandeerd zijn.

Zowel voor- als tegenstanders van de muur moeten erkennen dat de muur een belangrijk aandeel heeft in de daling van het aantal aanslagen en het aantal dodelijke slachtoffers en gewonden ervan. Op korte termijn heeft de scheidingsmaatregel een positieve impact op de

¹⁸¹ GOLDBERG, Zwi, Het veiligheidshek: opmerkelijke cijfers. http://www.icaj.nl/nieuws/muur/feiten_over_de_muur.htm op 11/12/2004.

¹⁸² (anon.), Effectiveness of the Fence. <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/news.htm> op 27/04/2005.

veiligheid, maar of dit ook zo is op lange termijn, wanneer de muur helemaal voltooid is, valt af te wachten. Bepaalde voorvallen bewijzen immers nu reeds dat de muur helemaal niet zo ondoordringbaar is als Israël steeds laat uitschijnen. Een dergelijke afscheiding houdt inderdaad impulsieve jongeren tegen, maar het is nog maar de vraag of de gewelddadige organisaties als Hamas, Islamitische Jihad en de Al-Aqsa Martelaren Brigade zich erdoor laten stoppen. We zagen immers al dat de activiteiten van Samaria worden verplaatst naar gebieden waar nog geen muur staat, zoals in grote delen van Judea. Het verschuiven van terroristische activiteiten naar andere delen van de Westbank wordt echter moeilijk als het gebied volledig ommuurd is. Maar de vindingrijkheid van dergelijke organisaties mag niet onderschat worden. Door gebruik te maken van de poorten in de muur door middel van een vals paspoort, tunnels, ladderconstructies, deltavliegers en dergelijke meer wordt de muur immers al een pak minder ondoordringbaar.¹⁸³

Bovendien heeft de door Israël gebouwde muur niet enkel positieve effecten, bijvoorbeeld op het vlak van veiligheid, maar ook negatieve impacten op bijvoorbeeld sociale en economische aangelegenheden. Men zegt wel eens dat muren eerder handel stoppen dan terrorisme. Een ondoordringbare muur, als iets dergelijks al realiseerbaar is, betekent de volledige ineenstorting van de Palestijnse economie. Die is immers enorm afhankelijk van Israël en wordt nu reeds enkel van het faillissement gered door buitenlandse hulp. Wat Israël uit het oog lijkt te verliezen is dat een slechte economische toestand heel wat werkloosheid op lange termijn creëert. Bij jonge Palestijnen die in een dergelijke situatie verzeild raken, halen gevoelens van frustratie en fatalisme vaak de bovenhand. Dit kan het extremisme in de hand werken, wat op zijn beurt een ideale voedingsbodem is voor terreur. Gewelddadige organisaties beschikken op deze manier over heel wat potentiële activisten waaruit ze leden kunnen recrutereren. Zo zou Israël juist het tegenovergestelde van zijn veiligheidsdoelstellingen bereiken.

¹⁸³ BASS, Warren, Hitting the wall: why a West Bank fence won't protect Israel.
http://www.cfr.org/pub4592/warren_bass/hitting_the_wall_why_a_west_bank_fence_wont_protect_israel.php
op 07/04/2005.

Samenvatting

De muur is een meer dan 650 kilometer lange constructie die deels uit betonnen elementen en deels uit een metalen hekwerk bestaat. Door de verplichte bufferzone is hij gemiddeld zo'n 40 tot 50 meter breed. De zogenaamde veiligheidsmuur laat diepe sporen na in het landschap en heeft een verwoestende impact op de Palestijnse maatschappij. Dat de muur sterk afwijkt van de Groene Lijn en diep in Palestijns gebied snijdt, sterkt het vermoeden dat het hier veeleer om een annexatiemuur gaat om Palestijns land bij Israël in te lijven.

Er is heel wat commotie ontstaan over het traject van de muur en zijn beoogde doelstellingen. Het Israëliëse volk zag, opgejut door het veiligheidsdiscours van de overheid, heil in een scheiding tussen hen en de Palestijnse gebieden. Dit moet hen beschermen tegen aanslagen van gewapende Palestijnse groeperingen en aldus de veiligheid van de Israëliëse bevolking garanderen. Het mocht echter geen echte grens langs de Groene Lijn worden omdat Israël anders de controle over de Bezette Gebieden zou verliezen, iets wat absoluut moet worden vermeden. Daarom doopte de regering de barrière tot *de veiligheidsmuur* en bepaalde een route die sterk afwijkt van de Groene Lijn.

Door dit traject komen er heel wat joodse kolonies, Palestijnse waterputten en stukken vruchtbare grond van de Westelijke Jordaanoever aan de westkant van de muur te liggen. Deze gebieden aan de Israëliëse kant van de muur worden door de joodse staat de facto geannexeerd. Wanneer deze unilaterale scheidingsmaatregel voltooid is, zal hij Israël in staat stellen om maar liefst 46% van de Westbank te controleren. Bovendien valt door het gekozen traject Oost-Jeruzalem aan de Israëliëse kant van de muur. Hierdoor lijkt het steeds onwaarschijnlijker dat het oostelijke stadsdeel van Jeruzalem de hoofdstad van de toekomstige onafhankelijke Palestijnse staat zal worden. De stad is immers volgens de Israëliërs de ondeelbare hoofdstad van de joodse staat.

Toch blijft de Israëliëse overheid zijn veiligheidsdiscours hanteren. Zoals in het zesde hoofdstuk aangegeven werd, verschenen er heel wat grafieken die het dalende aantal terreuraanslagen na de oprichting van de muur in beeld brachten. Er is een onomstotelijk verband tussen de aanwezigheid van de muur en het aantal gepleegde aanslagen. Ook het reducerende effect op de vrijdelde aanslagen kan niet worden ontkend. Als we de bronnen van het Israëliëse Ministerie van Defensie mogen geloven, is de impact van de muur op de veiligheid zelfs vrij groot. Toch mogen er geen overhaaste conclusies worden getrokken. Hoewel de muur op korte termijn een onmiskenbaar effect heeft op zowel het aantal terreuraanslagen als de doden en gewonden ervan, moeten de effecten op langere termijn nog afgewacht worden. De muur is immers in zijn geheel nog niet voltooid. Bovendien kunnen gevoelens van frustratie en fatalisme de bovenhand halen bij de ommuurde Palestijnen. Die kunnen tot een toename van het extremisme leiden, wat op zijn beurt een toename van geweld zou kunnen betekenen.

Dat de route van de muur louter op veiligheidscriteria berust, wordt echter door tal van experts tegengesproken. Zij vinden dat de muur vanuit veiligheidsoogpunt een zo recht mogelijke lijn zou moeten zijn. Een muur die zich slingerend in het landschap voortbeweegt, is vanuit militair-strategisch oogpunt immers moeilijker te verdedigen en dus niet zo productief met betrekking tot de beoogde veiligheidsoverwegingen van de staat Israël. Het unilaterale afscheidingsproject dat op dit moment wordt gerealiseerd, is echter niet in overeenstemming met een dergelijke zienswijze. De kronkelende constructie zal bij zijn

voltooiing een lengte bereiken van meer dan 600 kilometer, een eventuele oostelijke muur niet meegerekend. Dat is bijna het dubbele van de 320 kilometer lange Groene Lijn.

Het feit dat de muur integraal op Palestijns land en niet op Israëlische grond wordt gebouwd, lijkt het vermoeden te staven dat er andere overwegingen meespelen dan enkel veiligheid. Bij nader onderzoek van zijn route, blijkt de muur grote happen uit het Palestijnse land te nemen. In de regel gebeurt dit in de gebieden met vruchtbare landbouwgrond of onderaardse waterreserves. Het meest sprekende voorbeeld hiervan is wel de stad Qalqilya. Deze Palestijnse stad bevindt zich op de grootste watervoorraad van de Westelijke Jordaanoever en wordt op een poort van acht meter na helemaal ommuurd. Hierdoor verliest de stad het overgrote deel van haar akkers, gronden en ook van haar watervoorraad.

De muur snijdt Palestijnse landbouwers af van hun akkers en (grond)waterputten van het land dat ze bevoeien, waardoor het bewerken en het irrigeren van landbouwgronden sterk wordt bemoeilijkt. De muur heeft op die manier een verwoestend effect op de landbouw die sinds het uitbreken van de Tweede Intifada de belangrijkste bron van inkomsten is geworden van heel wat Palestijnen. Dit heeft op zijn beurt een grote impact op de levensstandaard in de Bezette Gebieden. De muur beperkt ook de toegang voor Palestijnse arbeiders tot Israël, waar ze normaliter een hoger lonen krijgen dan in de Bezette Gebieden. De handels- en investeringsstromen hebben eveneens te lijden onder het beleid van afscheiding. Dit alles heeft dan ook een enorm effect op de Palestijnse economie, die enkel van het failliet wordt gered door buitenlandse hulp.

Anno 2004 leeft de meerderheid van de Palestijnse bevolking onder de armoedegrens en in de werkloosheid. Volgens rapporten van mensenrechtenorganisaties, de Wereldbank en de Verenigde Naties is een menswaardig leven in de Bezette Gebieden onmogelijk geworden. Ze stellen dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen de catastrofale Palestijnse situatie en de Israëlische bezettingspolitiek. Israël wil immers door allerlei maatregelen het leven in de Bezette Gebieden ondraaglijk maken. Zo hoopt men dat er een aantal Palestijnen uit de Gebieden zullen wegtrekken omdat ze het niet meer zien zitten. De Israëlische regering noemt deze strategie eufemistisch *de vrijwillige transfer*.

De muur is een verdere stap in de afsluitingspolitiek van Israël waardoor het zijn greep op de Palestijnse samenleving verder versterkt. Hij leidt tot sociale fragmentatie en isoleert Palestijnse levensgemeenschappen van hun watervoorziening en hun landbouwgrond. De Israëlische regering betwist dat ze een beleid van afsluiting voert en wijst op de vele poorten in de muur die toegang verlenen tot de staat Israël. Om gebruik te kunnen maken van de poorten in de muur moet je echter over een geldig toegangsbewijs beschikken. Het aanschaffen van een dergelijk pasje is geen sinecure. Landbouwers die er toch één hebben kunnen bemachtigen, zijn vaak onderworpen aan een vernederende en willekeurige behandeling door de Israëlische militairen die de poorten bewaken. Bovendien blijft ongeveer de helft van de voorziene poorten dicht, zonder enige legitimering.

Deze aanfluiting van de Palestijnse bewegingsvrijheid is niet het enige mensenrecht dat door de muur wordt geschonden. Ook eigendomsrechten en andere fundamentele basisrechten worden immers frequent met de voeten getreden. De muur is bovendien ook een aanfluiting van het internationaal recht. Zo weigert Israël onder andere de bepalingen van de Vierde Conventie van Genève toe te passen. Het Internationaal Gerechtshof in Den Haag stelde op 9 juli 2004 dat een muur in bezet gebied illegaal is en dus een schending vormt van het internationaal recht. De uitspraak van het Hof is echter slechts een advies en dus niet bindend.

Eerder deed het Israëlische Hooggerechtshof ook al enkele uitspraken waardoor de route van de muur moest worden aangepast.

De muur brengt dus alvast op korte termijn inderdaad meer veiligheid voor Israël. Toch zijn er genoeg elementen om aan te nemen dat de Israëlische inlijvingen van land, waterbronnen en joodse kolonies geen ongewilde gevolgen zijn, maar bewust nagestreefde doelen.

Dankwoord

Graag had ik mijn promotor Prof. Dr. Sami Zemni bedankt voor zijn bijstand tijdens het schrijven van deze scriptie. Eveneens wil ik Dr. Christopher Parker, Brigitte Herremans (Pax Christi/Broederlijk Delen), Ludo De Brabander (vzw Vrede) en de mensen van het Actie Platform Palestina danken voor het mij wegwijs maken in het conflict.

Ook richt ik een woordje van dank aan Evelyn Lernout voor alle informatie die ze mij toestuurde en voor haar hulp tijdens mijn plaatsbezoek. Het “Qalqilya-team” (Evelyn, Delphine, Filip, Karel, Mieke en Nur) krijgt zoals beloofd eveneens een vermelding in mijn dankwoord. Verder bedank ik Dr. Mohamad Nimer Odeh (UPMRC), Lucia Pizarro en Joseph Berman (ICAHD), Connie Hakhbarth (AIC), Dr. Mahdi F. Abdul Hadi (PASSIA) en Sarit Michaeli (B'tselem).

Ik had eveneens graag mijn vriendin Karo, mijn ouders, broer en grootmoeder bedankt, want zonder hun steun was deze scriptie niet tot stand gekomen.

Bibliografie

Geschreven bronnen

- (anon.), De muur, internationaal humanitair recht en de rechten van de mens. Centrum voor Mensenrechten Jeruzalem. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 76-94.
- (anon.), Het belang van water in de eerste fase van de muur. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 63-75.
- (anon.), Qalqilya, ville murée. In: Palestine. Bulletin de l'association belgo-palestinienne – Fondation Naïm Khader, trimestriel nr 23, 2004, pp. 28-30.
- (anon.), Vraagstuk van de schending van de mensenrechten in de bezette Arabische gebieden, inclusief Palestina. Samenvatting van het rapport van de Speciaal Rapporteur van de Commissie voor de Mensenrechten, John Dugard. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 15-32.
- ANSTADT, Milo, Een ander joods geluid. Kritische opvattingen over Israël. Amsterdam/Antwerpen, Uitgeverij Contact, 2003, 200p.
- BOYARIN, Jonathan, Palestine and Jewish History. Criticism at the borders of Ethnography. Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996, 265p.
- COHN-SHERBOK, Dan, EL-ALAMI, Dawoud, Werelddossier. Het Palestijns-Israëlische conflict. Baarn, Tirion Uitgeverij, 2002, 222p.
- COOLSAET, Rik, Theorie van de internationale betrekking. Gent, Onuitgegeven document, 2003, 249p.
- DE MEULEMEESTER, Karel, Het Midden-Oosten en het Monotheïsme. Joden, Christenen en islamieten aan de rondetafel. Kapellen, Uitgeverij Pelkmans, 1997, 173p.
- DE WANGEN, Sylviane, La Cour Internationale de Justice. In: Palestine. Bulletin de l'association belgo-palestinienne – Fondation Naïm Khader, trimestriel nr 23, 2004, pp. 40-43.
- DOBSON, Christopher, PAYNE, Ronald, De terreur van het wapengeweld. Organisatie en strategie van het hedendaags terrorisme. Rijswijk, Uitgeverij Elmar B.V., 1984, 225p.
- GAZIT, Shlomo, The carrot and the stick. Israel's policy in Judea and Samaria. Washington, B'nai B'rith Books, 1995, 317p.
- GONEN, Amiram, Israël. Land van verleden en toekomst. Naarden, Strengtholt, 1997, 255p.
- GUEDIRI, Kaoutar, DALLASHEH, Leena, Cleansing and apartheid in Jerusalem. An alternative guide to Jerusalem. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, 31p.
- HALPER, Jeff, Waarom Israël de muur nu eigenlijk bouwt. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 38-44.
- HASS, Amira, Drinkend uit de zee van Gaza. Dagen en nachten in een belegerd land. Amsterdam, Uitgeverij de Balie, 2002, 415p.
- HERREMANS, Brigitte, De muur in Palestina. In: Sampol, 10, 2004, 11, pp. 50-53.
- HERREMANS, Brigitte, De muur van schande doet veel stof opwaaien. In: Vlugschrift 16: De muur in Palestina. Breda, Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2003, pp. 51-58.
- HYAMS, Edward, De terrorist. Achtergronden van het terrorisme. Bloemendaal, H. Nelissen B.V., 1977, 186p.
- KAPITAN, Tomis, Philosophical Perspectives on the Israeli-Palestinian Conflict. New York, M. E. Sharpe Inc., 1997, 382p.
- KEITH, Michael, PILE, Steve, Geographies of resistance. London, New York, Routledge, 1997, 315p.

- KUITERT, Hans, RABBANI, Mouin, Palestina, land zonder vrede. Een kritische beschouwing van de aanhoudende crisis in het Midden-Oosten. 's Gravenhage, Uitgeverij BZZTÔH, 2004, 255p.
- LAQUEUR, Walter, Terrorisme. Baarn, Uitgeverij In Den Toren, 1978, 278p.
- MEULEBELT, Anja, Het beroofde land. Amsterdam, Uitgeverij Van Gennep, 2000, 384p.
- MEULEBELT, Anja, Een spiegel liegt niet. Andere stemmen uit Israël. Amsterdam, Bulaaq Uitgeverij, 2002, 191p.
- MISHAL, Shaul, SELA, Avraham, The Palestinian Hamas. Vision, violence and coexistence. New York, Columbia University Press, 2000, 244p.
- MÜLLER, Andreas, A wall on the Green Line? A publication of the Alternative Information Center. Jeruzalem, Latin Patriarchate Printing Press, 2004, 87p.
- NASRALLAH, Rami, BROOKS, Robert, KHAMAISI, Rasseem, GHAZALEH, Rana Abu, The wall of annexation and expansion: its impact on the Jerusalem area. Jerusalem, Al Manar Modern Press, 2005, 126p.
- ORNSTEIN, Leonard, VAN WEEZEL, Max, Op heilige grond. Achter de schermen van het vredesproces in het Midden-Oosten. Amsterdam, Prometheus, 2001, 279p.
- REUTER, Christoph, Menselijke bommen. Wat bezielt de zelfmoordterrorist? Abcoude, Fontaine Uitgevers, 2003, 256p.
- SAID, Edward, The end of the peace process. Oslo and after. New York, Vintage Books, 2000, 389p.
- SANDERS, J., Palestinian Territories. Review of the Netherlands development programme for the Palestinian territories, 1994-1999. (Themanummer) In: IOB-Evaluations, 282, 1999, 135p.
- SANDOZ, Y., SWINARSKI, C., ZIMMERMAN, B., Commentary on the additional protocols of 1977 to the Geneva Conventions of 1949. Dordrecht/Genève, Martinus Nijhoff Publishers, 1987, 1.625p.
- VAN DAELE, Ingrid, Bouwen aan de vrede? In: Knack, 34, 2004, 9, pp. 96-97.
- VAN ELZEN, Sus, De zigzagsmuur. Israël en Palestina tussen twee staten. Leuven, Uitgeverij Van Halewyck, 2004, 168p.
- VAN ELZEN, Sus, Zand erover. De ongrijpbare vrede van Israël en de Palestijnen. Antwerpen, Uitgeverij Atlas, 2004, 397p.
- VIS, Jan, Politiek en democratie. Docentenhandleiding. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1988, 124p.
- WERKMAN, Willy, Op weg naar Palestina. Getuigenis van een staat in wording. Houten, Van Reemst Uitgeverij, 1999, 192p.

Bronnen van het internet

- (anon.), ARIJ, The impacts of Israel's segregation zone plan in the West bank on the Palestinian agriculture.
<http://www.arij.org/paleye/Segregation-Wall/7.9%20-%20Agriculture.pdf> op 22/03/2005.
- (anon.), Barrier to peace: assessment of Israel's new wall route.
http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f19bp&css=1 op 08/04/2005
- (anon.), Chronologisch overzicht van het vredesproces met brondocumenten.
<http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?dosID=880#vredesproces> op 05/04/2004.
- (anon.), Cijfers en gegevens over de Israëlische muur.
<http://www.jehoofdtegendemuur.at10.be/muur/pdfvoorlopig/achtergrondossier.pdf> op 07/04/2005.

- (anon.), De muur. Algemene introductie.
http://www.actieplatformpalestina.be/nl/index_NL.htm op 10/04/2004.
- (anon.), De muur: de Israëlische positie.
<http://www.vlaampalestinakomitee.be/Actueel/De%20Muur/de%20muur.htm> op 05/12/2004.
- (anon.), De muur schaadt de levens van honderdduizenden Palestijnen.
<http://www.verbindingverbroken.nl/ucp/doc.phtml?p=Gevolgen> op 11/04/2005.
- (anon.), De scheidingsmuur. Antwoorden op enkele veel voorkomende veiligheidsslogans.
<http://users.skynet.be/bk291253/documentatie/apartheid/faq-veiligheidsslogans.htm> op 21/03/2005
- (anon.), De Standaard. Het Israëlisch-Palestijns conflict.
<http://www.standaard.be/archief/dossiers/index.asp?dosID=880> op 13/04/2004.
- (anon.), Fatah Tanzim. http://www.ict.org.il/inter_ter/orgdet.cfm?orgid=82 op 24/04/2005.
- (anon.), Hamas. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Hamas> op 24/04/2005.
- (anon.), Hezbollah. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Hezbollah> op 24/04/2005.
- (anon.), Historisch overzicht.
<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37353§ionID=1198> op 04/04/2004.
- (anon.), Impact of the wall on acces to health care.
<http://www.reliefweb.int/library/documents/2005/mdm-opt-14feb.pdf> op 12/04/2005.
- (anon.), Israel's Security Fence – Ministry of Defence.
<http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/purpose.htm> op 25/04/2005.
- (anon.), Joodse staat stelt terugtrekking uit Gaza mogelijk uit.
<http://www.expliciet.nl/content/view/1089/108/> op 02/05/2005.
- (anon.), Knack. Dossier Israël en Palestina.
<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37244§ionID=1202> op 10/04/2004.
- (anon.), Lexicon. <http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?dosID=880#lexicon> op 05/05/2004.
- (anon.), Midden-Oosten van A tot Z. Wat is...?
<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37244§ionID=1202> op 04/04/2004.
- (anon.), Ministry of Foreign Affairs. The anti-terrorist fence: facts and figures.
<http://securityfence.mfa.gov.il/mfm/Data/49058.pps> op 25/04/2005.
- (anon.), OCHA, Review of the humanitarian situation in the occupied Palestinian territory for 2004. <http://www.miftah.org/Doc/Reports/2005/ocha-opt-1apr.pdf> op 15/04/2005.
- (anon.), OCHA, The humanitarian implications of the february 2005 projected West Bank barrier route.
<http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/659581cf3863644f85256fbf0068c624?OpenDocument> op 18/04/2005.
- (anon.), Q&A: What is the West Bank barrier?
http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/3111159.stm op 06/04/2004.
- (anon.), Occupied East-Jerusalem, a new Soweto?
<http://www.jcser.org/english/apartheida.html> op 24/04/2005.
- (anon.), Occupied Palestinian Territories: thousands displaced by house demolitions and separation barrier.
[http://www.db.idpproject.org/Sites/IdpProjectDb/idpSurvey.nsf/wSummaryPDFs/7B9ABC8DE0FF780CC1256ECC004383D5/\\$file/Occupied+Palestinian+Territories.pdf](http://www.db.idpproject.org/Sites/IdpProjectDb/idpSurvey.nsf/wSummaryPDFs/7B9ABC8DE0FF780CC1256ECC004383D5/$file/Occupied+Palestinian+Territories.pdf) op 09/04/2005.

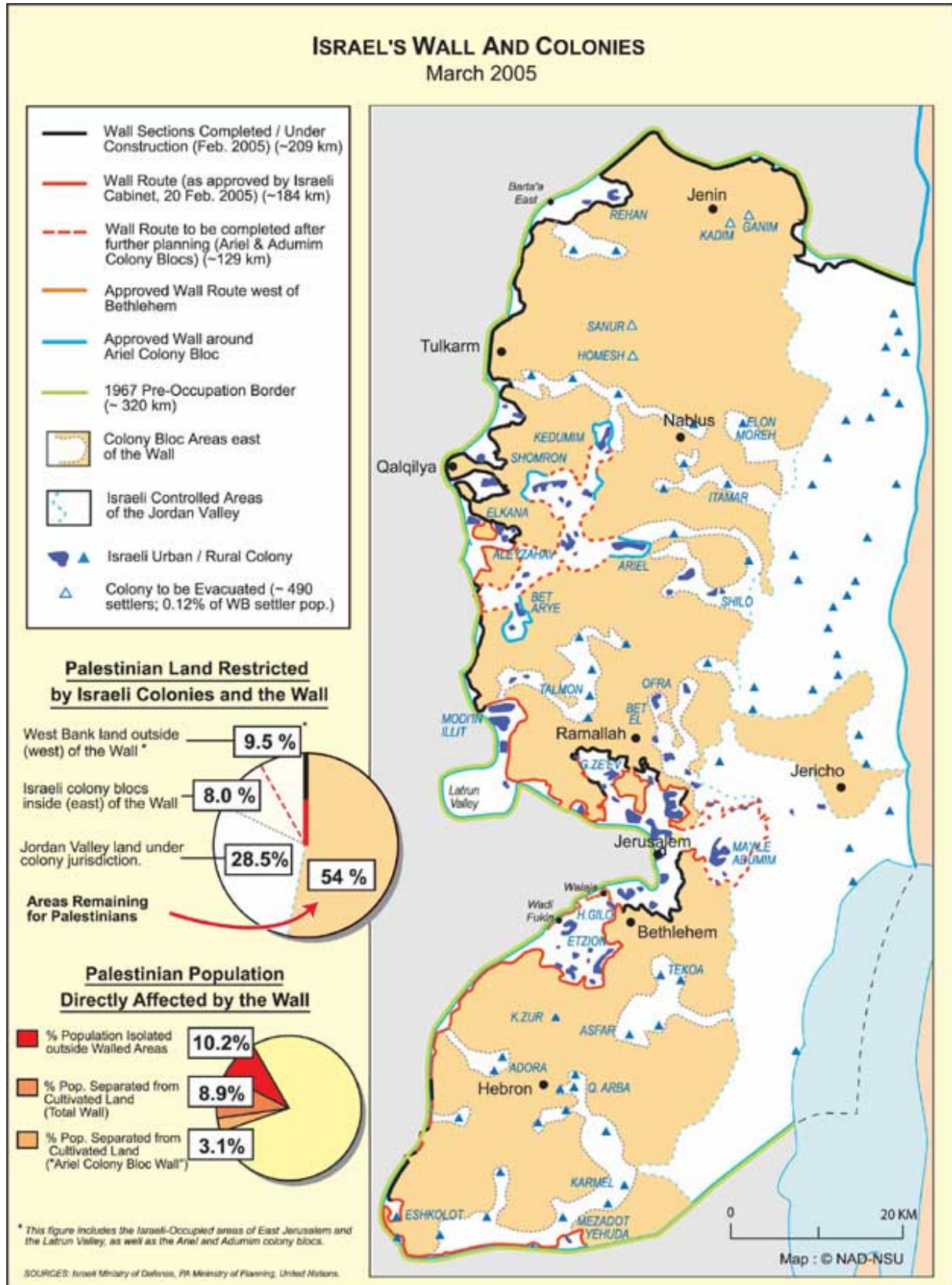
- (anon.), Palestinian economy declined dramatically since 2000.
<http://www.palestinechronicle.com/story.php?sid=20021210173754825> op 26/02/2004.
- (anon.), Palestinian Hydrology Group. Beter beheer en verdeling van water.
<http://www.novib.nl/content/?type=Article&id=4548> op 21/02/2005.
- (anon.), Palestinian Hydrology Group. The impact of the Wall's first phase on water.
<http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/impactonwater.pdf> op 26/03/2005.
- (anon.), Planning a suicide attack. Excerpt from Countering Suicide Terrorism.
http://www.adl.org/israel/israel_benefits.asp op 22/08/2004.
- (anon.), Profile: the al-Aqsa Martyrs' Brigades.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1760492.stm op 24/04/2005.
- (anon.), Routekaart: een nieuwe weg naar de vrede?
http://www.nos.nl/nieuws/achtergronden/israel_en_palestijnen/routekaart_een_nieuwe_weg_naar_de_vrede.html op 05/04/2004.
- (anon.), Security fence for Israel. The public council for the building of the security fence. FAQ about the fence.
http://www.osa.ceu.hu/galleria/the_divide/cpt08files/security_fence_for_israel.doc op 09/04/2004.
- (anon.), Strijdpunten.
http://www.nos.nl/nieuws/achtergronden/israel_en_palestijnen/strijdpunten.html op 05/04/2004.
- (anon.), The Apartheid Wall Campaign. Report #1, November 2002.
<http://www.pengon.org/wall/wall.pdf> op 22/03/2005.
- (anon.), The case of Qalqilya.
http://www.nad-plo.org/view_area_page.php?view=facts_wall_f3p&css=1 op 08/04/2005.
- (anon.), The Geneva Accord.
<http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=351461&contrassID=2&subContrassID=1&sbSubContrassID=0&listSrc=Y> op 21/04/2005.
- (anon.), The denial of rights of East Jerusalem residents. A study about the economic rights of Palestinians in East Jerusalem. Building in Jerusalem.
<http://www.jcser.org/english/index.html> op 21/04/2005.
- (anon.), The PLO Charter. <http://www.iris.org.il/plochart.htm> op 24/04/2005.
- (anon.), The profile of the suicide terrorist: an empirical analysis of Palestinian terrorism in Israel. <http://nssc.haifa.ac.il/files/The%20profile%20of%20suicide%20terrorist.ppt> op 22/08/2004.
- (anon.), The wall and international humanitarian and human rights law. Legal situation in the Occupied Territories. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/internationallaw.pdf> op 25/03/2005.
- (anon.), The wall. Large-scale confiscation and destruction of water resources and infrastructure.
http://www.phg.org/waterforlife/chapters/Water%20For%20Life_Chap_7.pdf op 25/03/2005.
- BASS, Warren, Hitting the wall: why a West Bank fence won't protect Israel.
http://www.cfr.org/pub4592/warren_bass/hitting_the_wall_why_a_west_bank_fence_wont_protect_israel.php op 07/04/2005.
- BDB, Een nieuwe weg naar vrede?
http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?artID=DMA11062003_001&DosID=880&DosName=Midden%2DOosten op 05/04/2004.

- BEIRLANT, Bart, Waarom de Israëlische muur voor het internationaal Gerechtshof voor zoveel commotie zorgt.
<http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?tt=0&artID=GC2422RU&DosID=880&DosName=Het+Isra%EBLisch%2DPalestijns+conflict> op 05/04/2004.
- BENN, Aluf, ALON, Gideon, PM admits fence harms Palestinians.
<http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=384356&contrassID=2&subContrassID=1&sbSubContrassID=0&listSrc=Y> op 13/04/2004.
- BIEDERMANN, Ferry, Crime soars in Palestinian areas.
<http://ipsnews.net/interna.asp?idnews=22227> op 19/04/2005.
- DEVI, Sharmila, Israeli wall draws Palestinian back to Jerusalem.
http://www.palestinemonitor.org/Special%20Section/Closure/israeli_wall_draws_palestinians_back_jerusalem.htm op 19/04/2005.
- DUGARD, John, Question of the violation of human rights in the Occupied Arab Territories, including Palestine. [http://www.unhchr.ch/pdf/chr60/ECN420046\[AE\].doc](http://www.unhchr.ch/pdf/chr60/ECN420046[AE].doc) op 21/04/2005.
- FARSAKH, Leila, Under siege. Closure, separation and the Palestinian economy.
http://www.merip.org/mer/mer217/217_farsakh.html op 10/04/2005.
- GARSCHAGEN, Oscar, Scheidingsmuur gaat door Palestijns gebied.
http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?tt=0&artID=DST02102003_024&DosID=880&DosName=Het+Isra%EBLisch%2DPalestijns+conflict op 05/04/2004.
- GOLDBERG, Zwi, Het veiligheidshek: opmerkelijke cijfers.
http://www.icaaj.nl/nieuws/muur/feiten_over_de_muur.htm op 11/12/2004.
- GOTTLIEB, Sebastiaan, Het Gerechtshof en de Israëlische muur.
<http://www.rnw.nl/achtergronden/html/isr040205.html> op 11/04/2004.
- HERREMANS, Brigitte, De muur: feiten en cijfers.
<http://www.jehoofdtegendemuur.at10.be/muur/pdfvoorlopig/achtergrond dossier.pdf> op 07/04/2005.
- HERREMANS, Brigitte, PEIRSMAN, Stefaan, Dossier: De muur.
http://www.actieplatformpalestina.be/nl/index_NL.htm op 10/04/2004.
- ICJ, Advisory Opinion 9 July 2004.
<http://domino.un.org/unispal.nsf/85255e950050831085255e95004fa9c3/3740e39487a5428a85256ecc005e157a!OpenDocument> op 26/04/2005.
- ICJ, Summary of the Advisory Opinion of 9 July 2004.
http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2004/ipresscom2004-2_summary_mwp_20040709.htm op 23/04/2005.
- ICRC, Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907. Article 23, 46, 52, 53 en 55.
<http://www.icrc.org/ihl.nsf/0/1d1726425f6955aec125641e0038bfd6?OpenDocument> op 21/04/2005.
- ISSEROFF, Ami, Israeli security barrier: current status (2005) and evolution.
<http://www.mideastweb.org/thefence.htm> op 18/04/2005.
- KAFALA, Tarik, Analysis: Palestinian suicide attacks.
http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/3256858.stm op 06/04/2004.
- LEVY, Gideon, Twilight zone/Partition plan.
<http://www.jerusalemitemes.org/articles/english/march2005/14.htm> op 08/04/2005.
- MTA, Rode Kruis: "Israëlische muur schendt humanitair recht".
<http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?tt=0&artID=G2K3VLPH&DosID=880&DosName=Het+Isra%EBLisch%2DPalestijns+conflict> op 05/04/2004.

- NOOY, Bart, Hof geeft aanzet tot afbraak muur.
http://www.antenna.nl/ravage/index.htm?archie_f_2004/nummer07_08_09/word/word10/10afbraak+muur.htm~mainFrame op 23/04/2005.
- RAHMAN AL TAMINI, Abdel, The wall's path is based on ultimate controle over Palestinian water resources. <http://stopthewall.org/downloads/pdf/book/guestarticles.pdf> op 08/04/2005.
- SECURITY COUNCIL, Resolution 681 (1990).
<http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/e22e5043636eee55852560dd00637df4?OpenDocument> op 24/04/2005.
- SUISSA, Shlomi, Not all it seems. Preventing Palestinian access to their lands west of the separation barrier in the Tulkarem-Qalqilya area.
http://www.btselem.org/Download/200406_Qalqiliya_Tulkarm_Barrier_Eng.pdf op 08/04/2005.
- TASSIER, Manu, Geschiedenis van het conflict.
<http://www.standaard.be/Archief/Dossiers/index.asp?dosID=880#geschiedenis> op 05/04/2004.
- UDHR, Universal Declaration of Human Rights, Article 17.
<http://www.udhr.org/UDHR/default.htm> op 21/04/2005.
- UNHCHR, Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Article 53 en 147. <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/92.htm> op 21/04/2005.
- UNHCHR, International Covenant on Civil and Political Rights, Article 2(1), 6, 11 en 13.
http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm op 21/04/2005.
- UN, Rome Statute of the International Criminal Court. Article 8(2)(a)(iv) en 8(2)(b)(xiii).
<http://www.un.org/law/icc/statute/romefra.htm> op 21/04/2005.
- UN SECURITY COUNCIL, Resolution 242 of 22 november 1967.
<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement> op 16/04/2005.
- VAN ELZEN, Sus, De muur is een monster.
<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37699§ionID=1203> op 04/04/2004.
- VAN ELZEN, Sus, Wegenkaart naar nergens.
<http://www.knack.be/CMArticles/ShowArticle.asp?articleID=37709§ionID=1203> op 04/04/2004.

Bijlagen

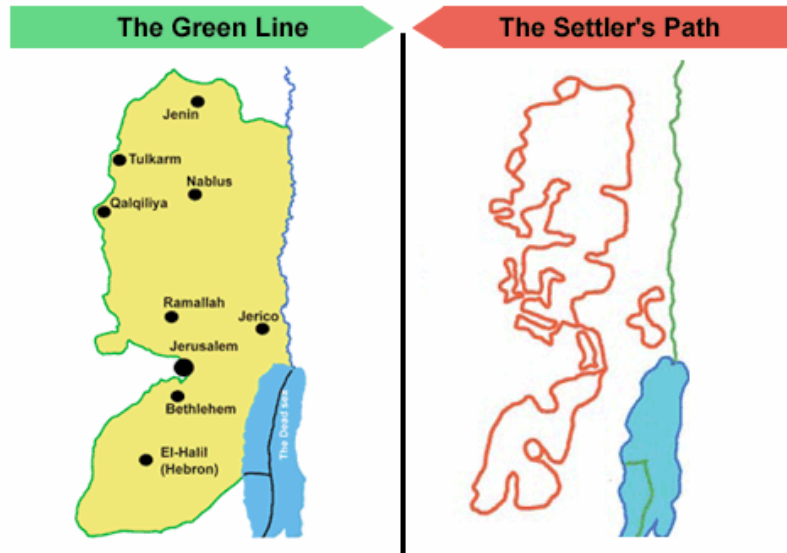
Bijlage 1: De route van de muur

Bijlage 2: De muur en de Groene Lijn vergeleken

Two possible paths for the Separation Wall

Comparison Chart

	The Green Line	The Settler's Path
Length	290 Km	950 Km (3.25 times the length of the Green Line)
Cost of construction	580 Million \$	1900 Million \$
Annual Maintenance Cost	X Million \$	X Million \$ multiplied by 3.25
Required military Presence	N Soldiers	N Soldiers multiplied by 3.25
Motivation for violence	—————	Life behind Walls, in Ghettos, facing a hopeless future, will generate terrible violence.
Damage caused to Palestinians	—————	Massive confiscation of land and water resources. Demolition of houses, uprooting Olive trees
Palestinians trapped West of the Fence	—————	70,000 Palestinians in enclaves
Compatibility to The Road Map	✓	X Losing 45% of its land, Palestine will not be a free, Viable and sovereign state.
International Legitimacy	✓	X
U.S support of the path	✓	X

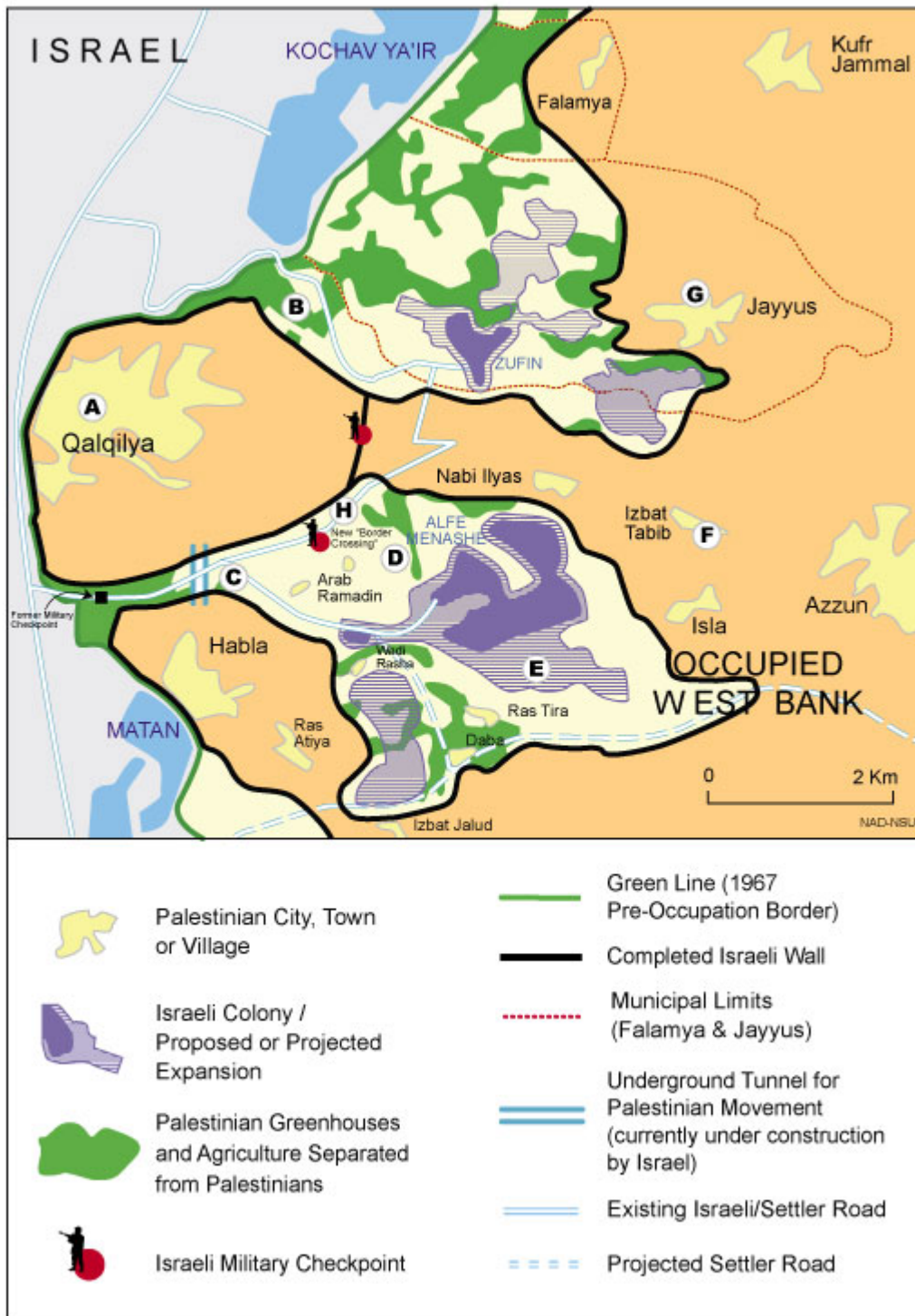
Bijlage 3: Cijfers en gegevens over de muur

Cijfers en gegevens over de Israëlische Muur

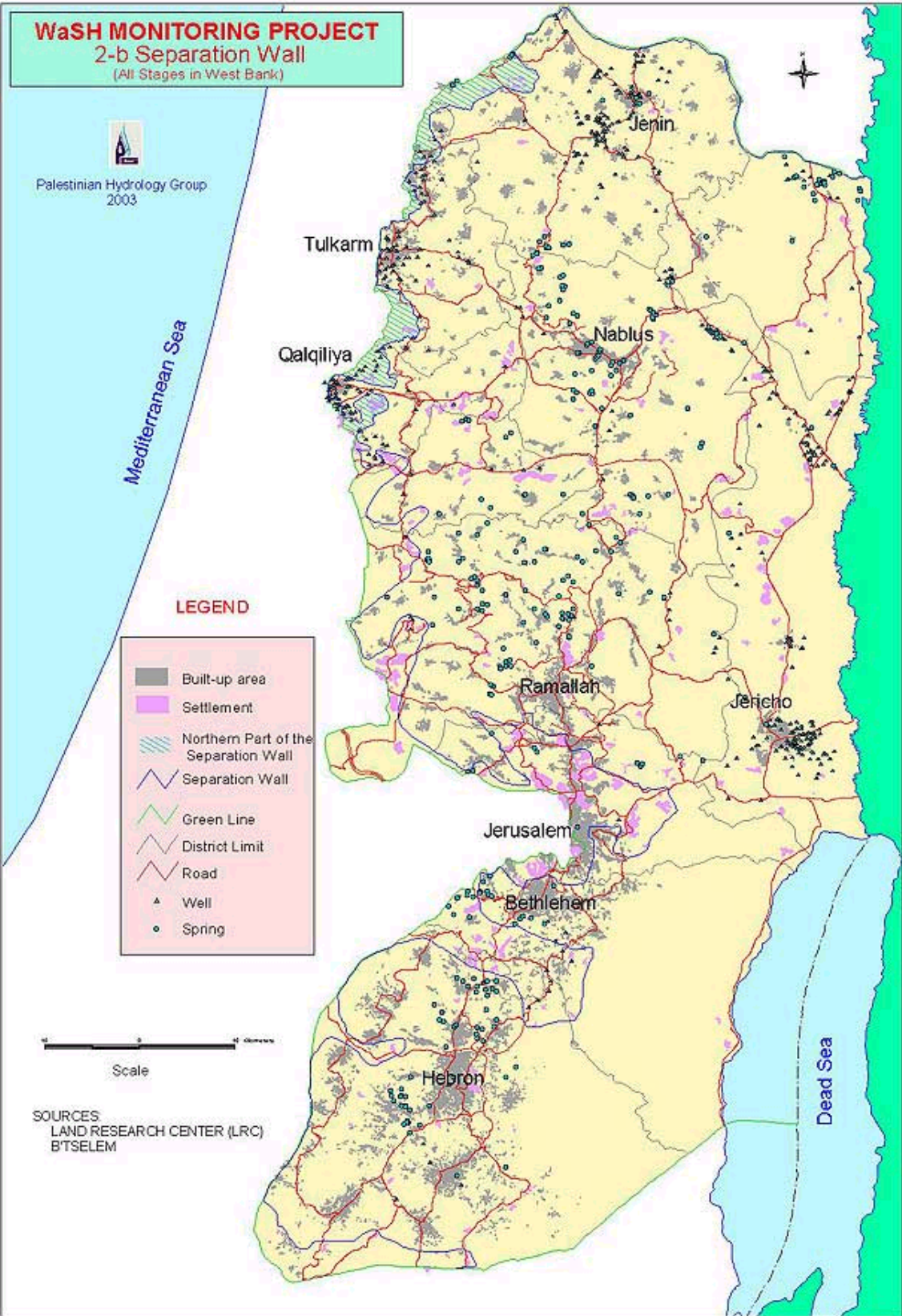
Bij voltooiing van de Muur	
Geplande lengte van de Muur:	832 km, meer dan het dubbele van de lengte van de Groene Lijn (320 km).
Locatie van de Muur:	Maar 6% van de Muur zal binnen de 100 meter van de Groene Lijn gevestigd zijn.
Land dat <i>de facto</i> geannexeerd zal worden door Israël:	47.6% van de Bezette Westelijke Jordanoever
Percentage van joodse kolonisten buiten de Muur:	88.6%
Percentage van ingesloten Palestijnen binnen de Muur:	89.5%
Het aantal Palestijnen dat geïsoleerd zal worden tussen de Muur en de Groene Lijn:	249.000 (10.5% van de Palestijnse bevolking van de Westelijke Jordanoever). Hiervan zullen ongeveer 20.000 Palestijnen in de "gesloten zone" leven.
Het aantal Palestijnen dat door de Muur gescheiden wordt van zijn land:	329.000 (13.8% van de Palestijnse bevolking van de Westelijke Jordanoever).
Huidige situatie	
Lengte van de Muur:	Meer dan 200 km
Het aantal Palestijnen dat in de "gesloten zone" leeft:	12.000 verspreid over 20 steden/dorpen.
Locatie van de Muur:	Vandaag de dag is meer dan 124 km Muur gemiddeld meer dan 1 km diep in de Westelijke Jordanoever gevestigd.
Het aantal are Palestijnse grond dat in beslag genomen is voor de constructie van de Muur:	Ongeveer 8.000 are.
Het aantal are Palestijnse grond dat geïsoleerd is tussen de Muur en de Groene Lijn:	89.500 = 6.1% van de Westelijke Jordanoever. Dit percentage zal nog oplopen tot 15% wanneer de Muur afgewerkt is.
Info verzameld op website van PLO Negotiations Affairs Department	

Bijlage 4: De muur in Qalqilya

ISRAEL'S WALL IN QALQILYA REGION

Bijlage 5: Palestijnse waterbekkens geïsoleerd door de muur

Bijlage 7: Getroffen grondwaterbronnen in de eerste fase van de muur

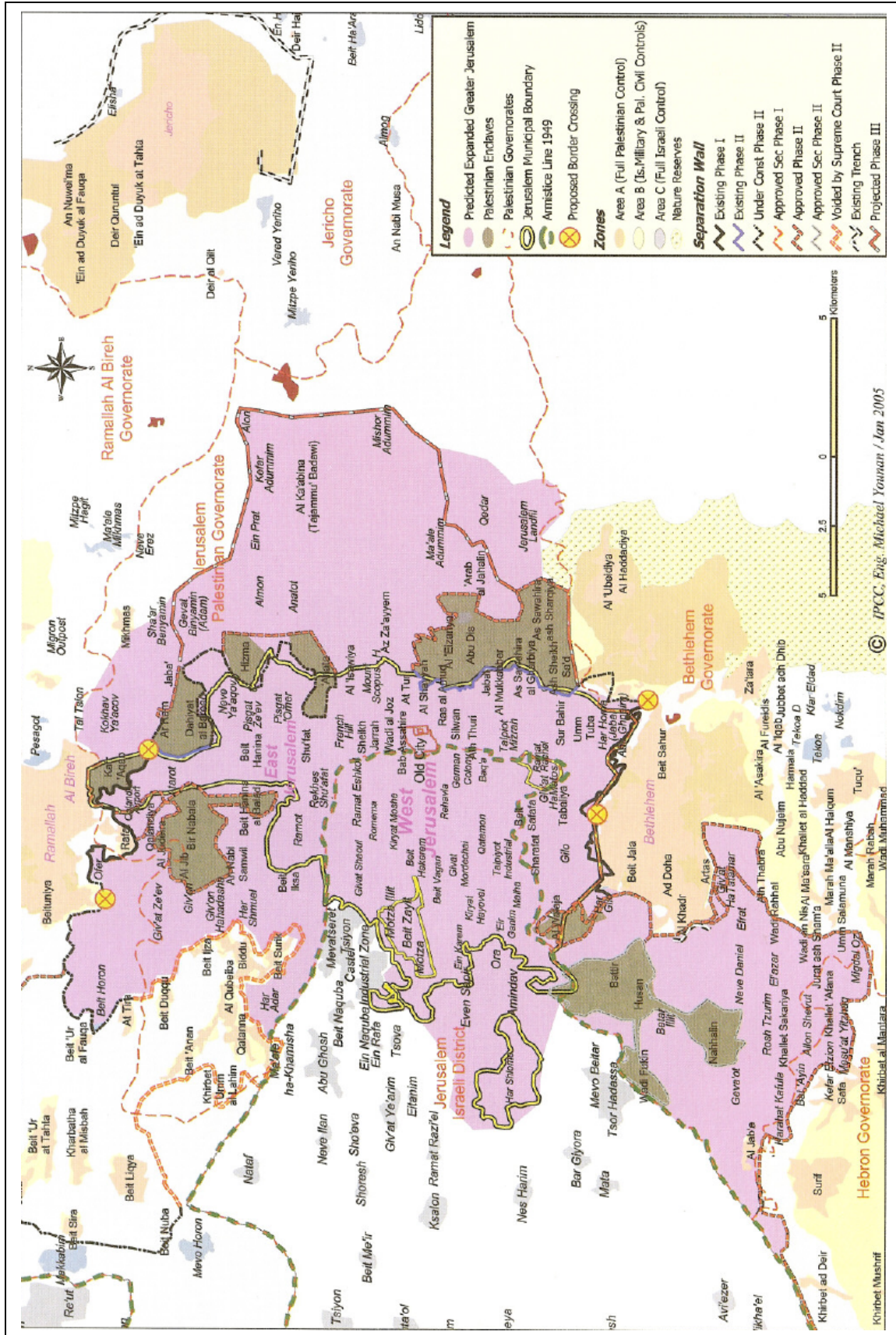
	Well Identification Number	Community	District	Well Isolated or in "Buffer Zone"	Discharge (m ³ /year)
1	14-17/003	Habla	Qalqiliya	Isolated	86,000
2	14-17/005	Habla	Qalqiliya	Isolated	108,000
3	14-17/006	Habla	Qalqiliya	Isolated	112,000
4	14-17/008	Habla	Qalqiliya	Buffer Zone	94,000
5	14-17/008A	Habla	Qalqiliya	Buffer Zone	154,000
6	14-17/009	Habla	Qalqiliya	Isolated	94,000
7	14-17/010	Habla	Qalqiliya	Isolated	99,000
8	14-17/011	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	89,000
9	14-17/013	Habla	Qalqiliya	Isolated	87,000
10	14-17/014	Habla	Qalqiliya	Isolated	84,000
11	14-17/017	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	108,000
12	14-17/018	Qalqiliya	Qalqiliya	Buffer Zone	157,000
13	14-17/020	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	17,000
14	14-17/023	Qalqiliya	Qalqiliya	Buffer Zone	58,000
15	14-17/029	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	62,000
16	14-17/031	Qalqiliya	Qalqiliya	Buffer Zone	102,000
17	14-17/040	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	95,000
18	14-17/042	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	136,000
19	14-17/043	Izbat Salman	Qalqiliya	Isolated	102,000
20	14-17/044	Izbat Salman	Qalqiliya	Buffer Zone	102,000
21	14-17/047	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	151,000
22	14-17/052	Habla	Qalqiliya	Buffer Zone	Unlimited
23	15-17/004	Azzun	Qalqiliya	Buffer Zone	45,000
24	15-17/009	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	131,000
25	15-17/010	Qalqiliya	Qalqiliya	Isolated	82,000
26	15-17/011	Jayyus	Qalqiliya	Isolated	87,000
27	15-17/012	Jayyus	Qalqiliya	Isolated	124,000
28	15-17/015	Izbat Salman	Qalqiliya	Isolated	153,000
29	15-17/018	Azzun 'Atma	Qalqiliya	Buffer Zone	150,000
30	15-18/001	Falamya	Qalqiliya	Buffer Zone	135,000
31	15-18/002	Jayyus	Qalqiliya	Isolated	114,000
32	15-18/003	Falamya	Qalqiliya	Buffer Zone	175,000
33	15-18/004	Falamya	Qalqiliya	Isolated	130,000
34	15-18/005	Falamya	Qalqiliya	Buffer Zone	175,000
35	15-18/020	Far'un	Tulkarm	Isolated	193,000
36	15-18/021	Ar Ras	Tulkarm	Isolated	-
37	15-18/025	Kafr Sur	Tulkarm	Isolated	-
38	15-19/029	Deir Al Ghusun	Tulkarm	Buffer Zone	352,000
39	15-19/036	Attil	Tulkarm	Isolated	299,000
40	15-19/011	Zeita	Tulkarm	Isolated	141,000
41	15-20/001	Baqa' ash Sharqiya	Tulkarm	Isolated	244,000
42	15-20/002	Baqa' ash Sharqiya	Tulkarm	Isolated	122,000
43	15-20/002A	Baqa' ash Sharqiya	Tulkarm	Isolated	595,000
44	15-20/003	Nazlat 'Isa	Tulkarm	Isolated	237,000
45	15-20/004	Nazlat ash Sharqiya	Tulkarm	Isolated	345,000
46	15-20/005	Baqa' ash Sharqiya	Tulkarm	Isolated	194,000
47	15-20/006	Baqa' ash Sharqiya	Tulkarm	Isolated	234,000
48	15-20/007	Quffin	Tulkarm	Buffer Zone	151,000
49	15-21/001	Rummana	Jenin	Isolated	-
50	15-21/006	Rummana	Jenin	Isolated	-
Total					6,705,000

Source: Data collected from the Palestinian Hydrology Group and the Palestinian Water Authority

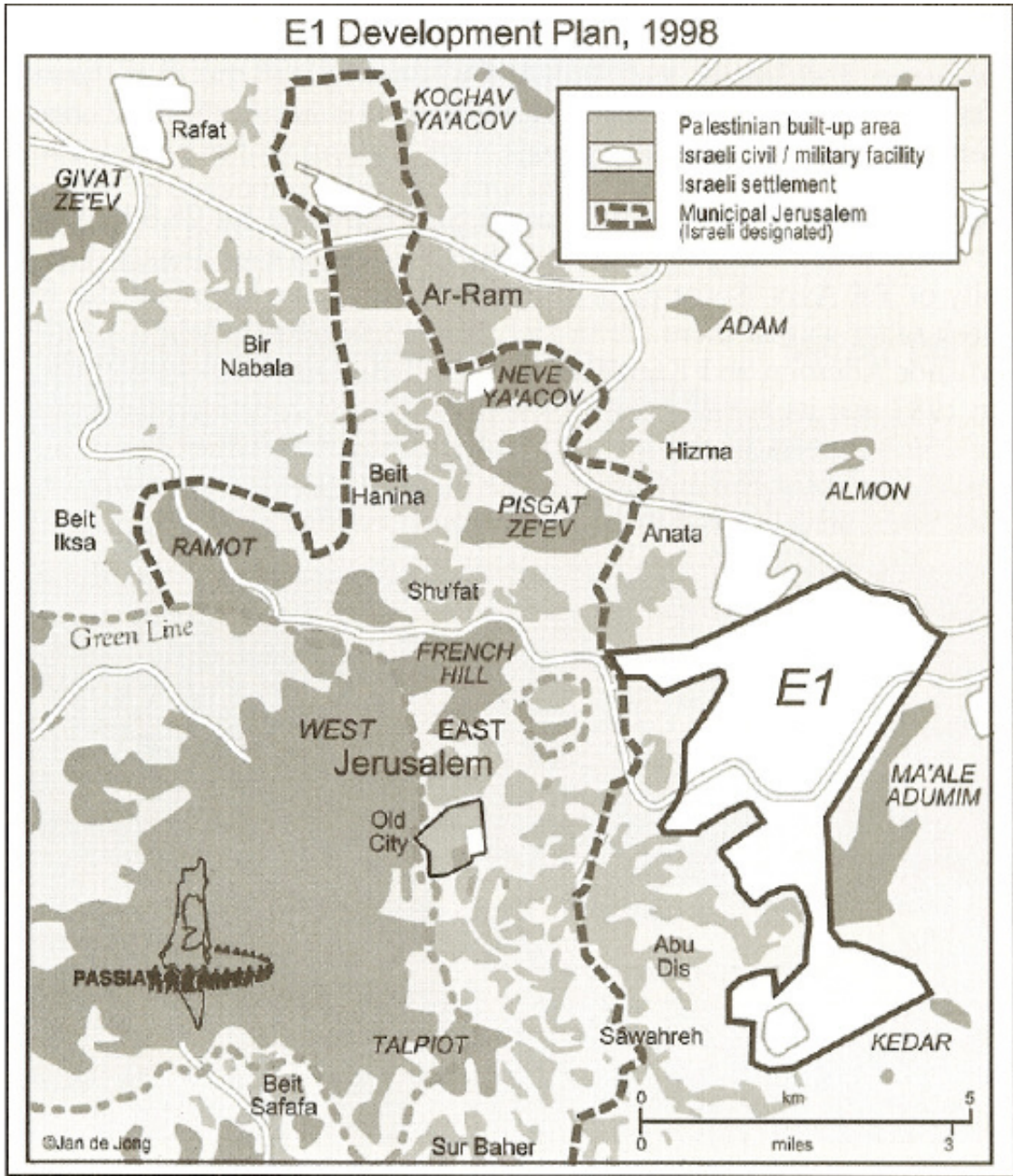
Bijlage 8: Openingsuren van gate 25 nabij Jayyous

Bijlage 9: Kaartje Jeruzalem

Bijlage 10: Het E1-plan

Source: Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs (PASSIA – www.passia.org)

Bijlage 11: Officiële Israëlische overwegingen bij het bepalen van de route van de muur

The route of the Security Fence is determined by security and operational considerations, examining topography, population density and threat assessments and taking into account humanitarian, archaeological and environmental concerns. The following considerations are considered when determining the route from the operational point of view:

Continuity:

The Security Fence provides a response to the operational assignment requiring continuity. It is a continuous land based obstacle stretching from Beit- Shean (North) to Arad (South).

Stage A, runs from Salem to Elkana, and around Jerusalem (in the northern and southern sections), was completed by the end of July 2003.

Stage B, running from Salem towards Bet- Shean, through the Jezreel Valley and the Gilboa mountains, approved in December 2002, was completed in 2004.

Command & Control:

Creating an area that enables command and control through the usage of observation systems as well as provision of space for pursuit after suspect.

Environmental considerations:

Minimal damage to the landscape and its vegetation as well as restoring the area, once work has been completed to its former stage, as much as possible.

Avoidance:

Every effort has been made, to avoid including any Palestinian villages in the area of the Security Fence. The Security Fence does not annex territories to the State of Israel, nor will it change the status of the residents of these areas.

Minimum disruption:

Minimum disruption to the daily life of the populations residing on both sides of the Security Fence will occur along its course in several forms:

- Narrow agricultural passageways, dozens of which will be located along the route to enable farmers to continue cultivating their lands.
- Passage for pedestrians and vehicles, at which inspections will take place to maintain security.
- Crossing points, for transfer of goods across the central area and in the Jerusalem region.

Simplicity of maintenance:

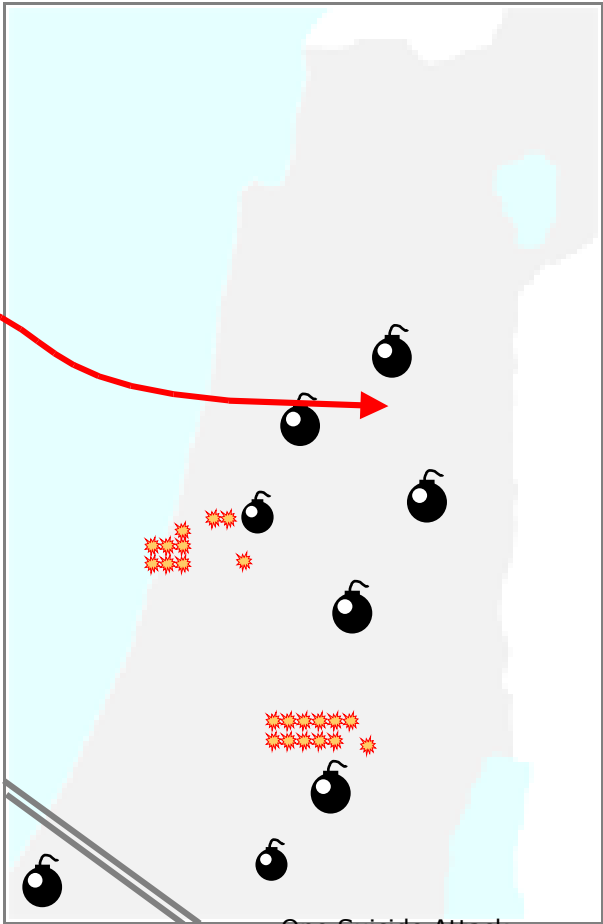
In terms of accessibility, cost and time.

(Bron: <http://www.securityfence.mod.gov.il/Pages/ENG/route.htm> op 25/04/2005).

Bijlage 12: Zelfmoordaanslagen en hun herkomst

**West Bank
No fence**

**Gaza fence:
Only one suicide bomber
came from the
Gaza Strip.**

One Suicide Attack
Origin Point for One Attack